

Škoda Auto Vysoká škola o.p.s.

Študijní program: B6208 Ekonomika a management

Študijní obor/speciální obor: Mezinárodní marketing

Udržitelné chování českých spotřebitelů v oblasti bydlení

Diplomová práce

Bc. Martin Rybár

Vedúci práce: doc. Ing. Pavel Štrach, Ph.D. et Ph.D

Chcel by som sa poďakovať doc. Ing. Pavlovi Štrachovi, Ph.D. et Ph.D. za jeho odborné vedenie a neoceniteľnú podporu počas tvorby mojej diplomovej práce. Jeho mentorstvo bolo nápomocné pri formovaní práce a skutočne si vážim vedomostí a rady, ktoré mi poskytol. Taktiež mu patrí veľká vďaka za to, že si ma vzal pod svoje krídla počas náročného prechodného obdobia, keď došlo k nečakanej zmene vedúceho práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Spotrebiteľské správanie s dôrazom na udržateľnú spotrebu.....	8
1.1 Faktory ovplyvňujúce spotrebiteľské správanie a možnosti zmeny nákupných návykov pro-environmentálnym smerom.....	8
1.2 Pro-environmentálne povedomie a záujem českých spotrebiteľov o udržateľné správanie	12
1.3 Vznik a vývoj myšlienky udržateľného rozvoja a jej ukotvenie v oficiálnych dokumentoch OSN a EÚ.....	16
1.4 Vymedzenie udržateľného bývania v kontexte zámerov a politiky v oblasti udržateľného rozvoja na globálnej a európskej úrovni.....	19
1.5 Udržateľné správanie ako predpoklad udržateľnej spotreby v oblasti bývania	21
2 Princípy udržateľného bývania.....	27
2.1 Ochrana životného prostredia	28
2.2 Ekonomická efektivita	30
2.3 Sociálne začlenenie a participácia	32
2.4 Kultúrna primeranosť	33
2.5 Rekapitulácia charakteristík udržateľného bývania z hľadiska jeho princípov	35
3 Analýza navrhnutých ukazovateľov merania spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR v komparácii s ostatnými krajinami EÚ.....	37
3.1 Návrh ukazovateľov spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania	37
3.2 Komparácia vybraných ukazovateľov spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR a ostatných krajinách EÚ	39
4 Posúdenie udržateľného správania českých spotrebiteľov v oblasti bývania na základe dotazníkových šetrení SGS.....	51
4.1 Dotazníkové šetrenie 2018 - prieskum ekologického správania českých spotrebiteľov	53
4.2 Dotazníkové šetrenie 2023	56

4.3	Komparácia výsledkov prieskumov a vybraných ukazovateľov spotrebiteľského správania	58
5	Vlastné námety pre potenciálny budúci výskum	63
	Záver	68
	Zoznam literatúry.....	69
	Zoznam obrázkov a tabuliek.....	77

Zoznam použitých skratiek a symbolov

EC	Európska komisia
EF	Environmental Footprint
EÚ	Európska únia
IEEP	The Institute for European Environmental Policy
LCA	Life-cycle analysis
OSN	Organizácia Spojených národov
SDGs	Sustainable Development Goals
SDSN	Sustainable Development Solutions Network
SGS	Študentská grantová súťaž
TUR	Trvalo udržateľný rozvoj
WTO	World Trade Organization
TPB	Theory of Planned Behaviour
MODE	Motivation and Opportunity as Determinants of behavior
LTG	The Limits to growth
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF)
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
WCED	The World Commission on Environment and Development
UNCED	The United Nations Conference on Environment and Development
EHK OSN	Európska hospodárska komisia OSN
EU-SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions
MA21	Miestna Agenda 21
SC	Sustainable communities
NSZM ČR	Národní síť Zdravých měst Česká republika
UN-Habitat	The United Nations Human Settlements Programme
CSBI	Consumer Sustainable Behavior Index
WEI+	Water exploitation index, plus (index využívania vody plus)

Úvod

Rozvoj konceptu udržateľnosti nasmeroval viac pozornosti na udržateľnú spotrebu, čo viedlo v polovici 90. rokov (Zralek, 2017) aj k intenzívnejšiemu skúmaniu rôznych prejavov udržateľnej spotreby v spotrebiteľskom správaní. Jedným z najprekvapivejších zistení bolo odhalenie nesúladu medzi pozitívnymi postojmi spotrebiteľov k udržateľnej spotrebe a ich konečným neudržateľným správaním (Cowe a Williams, 2000). Presvedčenie, že jednotlivci môžu významne prispieť k dosiahnutiu dlhodobých cieľov udržateľnosti prijatím vzorcov udržateľného správania, je jedným z hlavných predpokladov udržateľnej spotreby. Preto sa veľa vedeckých článkov venuje udržateľnému správaniu. Zaoberajú sa širokým spektrom problémov, od identifikovania správania, ktoré možno považovať za udržateľné, prečo a ako často ho spotrebiteľia začleňujú do svojho každodenného života. Obzvlášť venovaná pozornosť je hľadaniu odpovedí na otázky: čo núti spotrebiteľov správať sa udržateľným spôsobom a čo im bráni v takomto správaní? Rôzni autori používali rôzne koncepčné prístupy k udržateľnému správaniu a väčšina empirických výskumov bola zameraná len na vybrané typy udržateľného správania.

Hlavným cieľom práce je na základe literárnej a časopiseckej rešerše identifikovať najdôležitejšie aspekty udržateľného správania spotrebiteľov v oblasti bývania. Následne sumarizovať výsledky dotazníkových šetrení, realizovaných v rámci projektov SGS v uplynulých ôstich rokoch a navrhnúť témy budúceho výskumu o udržateľnom správaní sa spotrebiteľov v oblasti bývania.

Diplomová práca je rozdelená do piatich kapitol tak, aby čo najlepšie umožnila dosiahnutie hlavného cieľa.

Prvá kapitola je zameraná na oblasť udržateľného správania v kontexte udržateľnej spotreby, kde je na základe literárnej a časopiseckej rešerše identifikované faktory ovplyvňujúce spotrebiteľské správanie, ako aj možnosti zmeny nákupných návykov environmentálnym smerom. Súčasťou kapitoly je aj vymedzenie udržateľného bývania v kontexte zámerov a politiky v oblasti udržateľného rozvoja na globálnej a európskej úrovni. Za základný dokument, ktorého zámerom je vymedziť udržateľné bývanie vo všetkých jeho dimenziách, možno považovať Ženevskú chartu OSN o udržateľnom bývaní. V dôsledku jej dôležitosti z hľadiska témy diplomovej práce a rozsiahlosti bola rozpracovaná v samostatnej kapitole.

Druhá kapitola je venovaná zadefinovaniu udržateľného bývania v zmysle Ženevskej charty OSN o udržateľnom bývaní prostredníctvom štyroch princípov (ochrana životného prostredia, ekonomická efektivita, sociálne začlenenie a participácia, kultúrna primeranosť), s vymedzením relevantných objektívnych ukazovateľov, ktoré je možné využiť na meranie pokroku v jednotlivých parciálnych oblastiach v zmysle daných princípov.

Tretia kapitola bližšie analyzuje vybrané navrhnuté ukazovatele majúce vzťah k spotrebiteľskému správaniu v oblasti udržateľného bývania v Českej republike v komparácii s ostatnými krajinami Európskej únie. Zaradenie analýzy objektívnych ukazovateľov pred analýzou dotazníkových šetrení, poskytujúcich subjektívne hodnotenie spotrebiteľov, umožňuje ucelenejší pohľad na udržateľné správanie.

Štvrtá kapitola je zameraná na samotnú sumarizáciu a hodnotenie zistení dotazníkových šetrení realizovaných v rámci prípravy a riešenia projektov SGS v uplynulých 6ti rokoch, ktoré sa najviac dotýkajú oblasti udržateľného správania českých spotrebiteľov v oblasti bývania. Preskúmané boli dotazníkové šetrenia realizované na Škoda Auto Vysoká škola, o.p.s. rámci prípravy a riešenia grantov SGS. Z pohľadu zamerania diplomovej práce bol z pomedzi uskutočnených prieskumov vybraný prieskum ekologického správania českých spotrebiteľov, ktorý sa uskutočnil začiatkom júna 2018 (viac Příkladová a kol., 2018). Ďalej boli preskúmané marketingové výskumy navrhnuté a realizované v rámci grantu SGS/2019/01 na Katedre marketingu a manažmentu Škoda Auto Vysoká škola (Jaderná, 2022; Jaderná, Volfová, 2022) a pre potreby diplomovej práce bol vybraný prieskum z roku 2023, ktorý bol ešte vo väčšom rozsahu zameraný na udržateľné správanie v rôznych oblastiach vrátane bývania.

V piatej kapitole je na základe syntézy poznatkov z vymedzenia udržateľného bývania z vládnych dokumentov (Ženevská charta OSN o udržateľnom bývaní), z analýzy objektívnych ukazovateľov vzťahujúcich sa ku všetkým oblastiach udržateľného bývania a z dotazníkových šetrení definovaná výskumná medzera a navrhnuté témy budúceho výskumu o udržateľnom správaní spotrebiteľov v oblasti bývania.

1 Spotrebiteľské správanie s dôrazom na udržateľnú spotrebu

Teórie ľudského správania sú široko využívané na výskum udržateľného spotrebiteľského správania. Predmetom výskumov bolo aj samotné identifikovanie a pochopenie, aké správanie možno považovať za udržateľné. Výskumy sa tiež zamerali na zistenie skutočností, ktoré nútia spotrebiteľov správať sa udržateľným spôsobom, resp., ktoré im bránia v takomto správaní. Výsledky viedli k tvorbe vzorcov spotrebiteľského správania a určovaniu faktorov, ktoré tvoria ich základ. Kapitola je zameraná na teoretické spracovanie problematiky spotrebiteľského správania so zacielením na pro-environmentálne, udržateľné správanie. Následná konkretizácia spotrebiteľského správania pre oblasť udržateľného bývania si vyžaduje rozsiahlejší exkurz do problematiky udržateľného rozvoja, udržateľnej výroby a spotreby v kontexte cieľov, zámerov a politík na globálnej a európskej úrovni za účelom zadefinovania udržateľného bývania. Práve udržateľné bývanie v zmysle cieľov a očakávaní politík na globálnej, európskej ako aj národnej úrovni by malo byť výsledkom udržateľného správania spotrebiteľov v oblasti bývania.

1.1 Faktory ovplyvňujúce spotrebiteľské správanie a možnosti zmeny nákupných návykov pro-environmentálnym smerom

Ľudské správanie je komplexnou, ťažšie predpovedateľnou veličinou. Významný dopad na správanie majú za určitých podmienok všeobecné postoje (Simonová, 2018). Ich vplyv na správanie závisí od sily a odolnosti postojov, pričom platí, že silnejšie postoje budú správanie ovplyvňovať oveľa výraznejšie ako slabé (Ajzen, 2005). Na vysvetlenie vplyvu postojov na správanie bolo vytvorených viacero teórií. Najčastejšie vo vedeckých výskumoch využívanou teóriou je (Ajzen, 1985) Teória plánovaného správania (Theory of Planned Behaviour - TPB). Teória opisuje ľudské sociálne správanie, ktoré nie je ani rozmarné, ani ľahkomyselné, tak, že sa riadi viac či menej dobre formulovanými plánmi. Základným prvkom teórie plánovaného správania je **individuálny zámer správať sa určitým spôsobom** t.j., ako veľmi si človek praje správať sa určitým spôsobom a ako veľa snahy je ochotný do toho investovať. Zámer je zase funkciou dvoch faktorov a to postoja k snaženiu a subjektívnej normy. Podľa tejto teórie je **dôležitá sila zámeru, ktorú ovplyvňujú postoje k vykonávaniu správania, subjektívne normy spojené so správaním a vnímaná kontrola nad správaním**, ktorá predstavuje osobné vnímanie náročnosti

daného správania (Fishbein a Ajzen, 2011). Správanie v mnohých prípadoch závisí do určitej miery aj od vonkajších vplyvov, ako sú napríklad dostupnosť príležitostí vykonávať dané správanie, či dostupnosť potrebných zdrojov ako napríklad čas, peniaze, schopnosti a iné. Táto teória predikuje správanie, ktoré je plne pod kontrolou daného jednotlivca. Nie všetko ľudské správanie je však plánované a zámerné. Pre pochopenie spontánneho správania a postojov, ktoré ho ovplyvňujú Russell Fazio vytvoril Model motivácie a príležitosti ako determinantov (MODE - Motivation and Opportunity as Determinants of behavior), ktorý predpovedá a vysvetľuje, kedy a ako budú postoje predpovedať správanie. Model ponúka dve cesty (Ellithorpe, 2020). Jednu, ktorá sa primárne opiera o spontánne procesy a druhú, ktorá sa opiera predovšetkým o deliberatívne procesy (procesy uvažovania). Keď je prítomná motivácia a príležitosť na uvažovanie, model predpovedá, že správanie bude určované relatívne deliberatívnymi postojovými procesmi. Ak chýba jeden alebo oba faktory (motivácia a príležitosť), model predpovedá, že správanie bude určované relatívne spontánnymi postojovými procesmi.

Uvedené teórie boli ďalej rozvíjané a dopĺňané. Napr. Carfora a kol. (2017) skúmali seba-identitu, ako užitočný dodatočný determinant v teórii plánovaného správania (TPB) a zistili, že seba-identita môže zmierniť vplyv vnímanej behaviorálnej kontroly na zámery a tiež vplyv minulého správania na zámery a budúce správanie.

Výskumy psychologických faktorov ovplyvňujúcich správanie boli široko aplikované práve v oblasti spotrebiteľského správania za účelom objasnenia rozhodovacích procesov spotrebiteľov pri vynakladaní zdrojov (peniaze, čas a námaha), ktoré majú k dispozícii, na spotrebu. Veľký dôraz sa v spotrebiteľskom správaní kladie na skúmanie toho, ako a prečo sa spotrebiteľia rozhodujú o nákupe výrobkov a služieb. Výskum poukazuje na množstvo ciest, ktorými môže napr. podpora pro-environmentálnej seba-identity pomôcť pri rozvoji pro-environmentálnych spotrebiteľských aktivít (Carfora a kol., 2017). Spotrebiteľ, ktorý si uvedomuje ekologické problémy a potrebu udržateľnosti má väčšiu tendenciu sa udržateľne správať aj v spotrebe. Udržateľná spotreba je v kontexte udržateľnosti chápaná (Kilbourne a kol., 1997) ako používanie tovarov a služieb, ktoré zlepšujú kvalitu života a minimalizujú nepriaznivé vplyvy z hľadiska využívania zdrojov, emisie odpadu počas životného cyklu produktu alebo všeobecnejšie ako rôzne formy etickej spotreby, ktoré prospievajú prírodnému prostrediu, či sú prospešné pre ľudí,

alebo sa týkajú získavania produktov, ktoré majú sociálne, ekonomické a environmentálne priaznivé vlastnosti (De Pelsmacker a kol., 2005). Zodpovedný spotrebiteľ sa snaží zvažovať ekonomické (v zmysle osobného blaha), ekologické (vrátane dobrých životných podmienok zvierat) a sociálne aspekty v rámci celého spotrebiteľského reťazca, ako je typ a počet produktov, ich použitie a likvidácia (Terlau a Hirsch, 2015). Autori zároveň dospeli k záveru, že spotrebiteľské správanie je najnestabilnejšou a nepredvídateľnou súčasťou celého dodávateľského reťazca a vyžaduje si osobitnú pozornosť.

Výskumy sa zamerali na identifikáciu a formuláciu prístupov k spotrebiteľom s cieľom zaujať a presvedčiť ich o význame a úlohe udržateľného správania vrátane oblasti spotreby. Vo výskumoch sa zistilo, že spotrebiteľia vzhľadom na neustále rastúce obavy z environmentálnych problémov deklarujú stále väčší záujem o životné prostredie a postupne menia svoje nákupné návyky. Výskumné štúdie zároveň upozorňujú aj na paradoxy teórie, podľa ktorej čím viac spotrebiteľov pochopí environmentálne dôsledky svojich modelov spotreby, tým viac budú prostredníctvom svojich trhových rozhodnutí vyvíjať tlak na výrobcov a maloobchodníkov, aby smerovali k udržateľnej výrobe. Akenji (2014) dospel k záveru, že podpora „zeleného konzumizmu“ prenáša na spotrebiteľov na jednej strane zodpovednosť za udržiavanie hospodárskeho rastu a súčasne na strane druhej, aj keď protichodne, kladie na nich veľké bremeno smerujúce k udržateľnosti celého systému. Upozorňuje, že dominantné zameranie len na „zelený konzumizmus“ v porovnaní s potrebou realizácie systémových štrukturálnych zmien, je nereálne.

Mapovaniu zmien nákupných návykov vplyvom uvedomovania si environmentálnych problémov v rôznych oblastiach spotreby v rôznych krajinách sa venuje veľké množstvo výskumov. Napr. autori (Verma a Chandra, 2018) sa zamerali na spotrebiteľské správanie pri výbere ekologických hotelov na pobyt počas cestovania. Využili model TPD pri predpovedaní zámeru mladých spotrebiteľov navštíviť zelený hotel. Iní autori (Yadav a Pathak, 2016) skúmali zámer mladých spotrebiteľov kupovať zelené produkty a teóriu plánovaného správania (TPB) rozšírili o ďalšie faktory ako environmentálne obavy a environmentálne znalosti. Teória plánovaného správania bola využitá aj pre investične náročnejšie pro-environmentálne správanie na skúmanie subjektívnych

postojov a presvedčení prospievajúcich k formovaniu zámeru kúpiť nehnuteľnosť s certifikáciou trvalej udržateľnosti (Judge a kol., 2019). V tomto nákupnom rozhodovaní boli najsilnejšími kritériami rozhodovania ochota platiť za certifikáciu udržateľnosti, samotná znalosť súčasných certifikácií udržateľnosti a subjektívne normy.

Sheoran a Kumar (2022) sa vo svojom výskume v oblasti udržateľného spotrebiteľského správania zamerali na identifikáciu kritických prekážok, ktoré ovplyvňujú akceptáciu udržateľných elektronických produktov. Za dôležité potenciálne prekážky označili vysokú cenu, nevnímanie vplyvu na životné prostredie, nepocitovanie prínosu pre osobný imidž, menšie používanie zo strany rodiny a priateľov, nedostatočné povedomie o produktoch.

Na základe vyššie uvedených skutočností možno konštatovať, že obzvlášť dôležitým aspektom udržateľného spotrebiteľského správania je samotný záujem. Uvedomenie si vplyvu produktov na životné prostredie posilňuje individuálny zámer správať sa zodpovedne aj v oblasti spotreby a úloha ochrany životného prostredia je kľúčová pri smerovaní spotrebiteľov k udržateľnej spotrebe. Záujem o životné prostredie ovplyvňuje osobné normy spotrebiteľov, ktoré ich vedú k udržateľnej spotrebe. Ďalším dôležitým faktorom vyplývajúcim z výskumov je informovanosť, ktorá vedie spotrebiteľov k väčšej inklinácii k udržateľnej spotrebe. Počas posledných desaťročí sa výskum a tvorcovia politík zamerali na podporu trvalo udržateľnej výroby za implicitného predpokladu, že pozorovateľné rastúci záujem spotrebiteľov o životné prostredie a vytváranie pro-environmentálnej seba-identity bude mať za následok aj rastúcu udržateľnú spotrebu. Zistilo sa však, že skutočné nákupné správanie sa často odchyľuje od pro-environmentálnych postojov spotrebiteľov. Tento jav sa nazýva medzera medzi postojom a správaním (Terlau a Hirsch, 2015). V skutočnosti je hľadanie úplného a jednoznačného vysvetlenia udržateľného správania ťažšie, keďže empirické štúdie odhalili rozpor medzi pozitívnymi postojmi spotrebiteľov k udržateľnosti a ich neudržateľným správaním (Zralek a Burgiel, 2020).

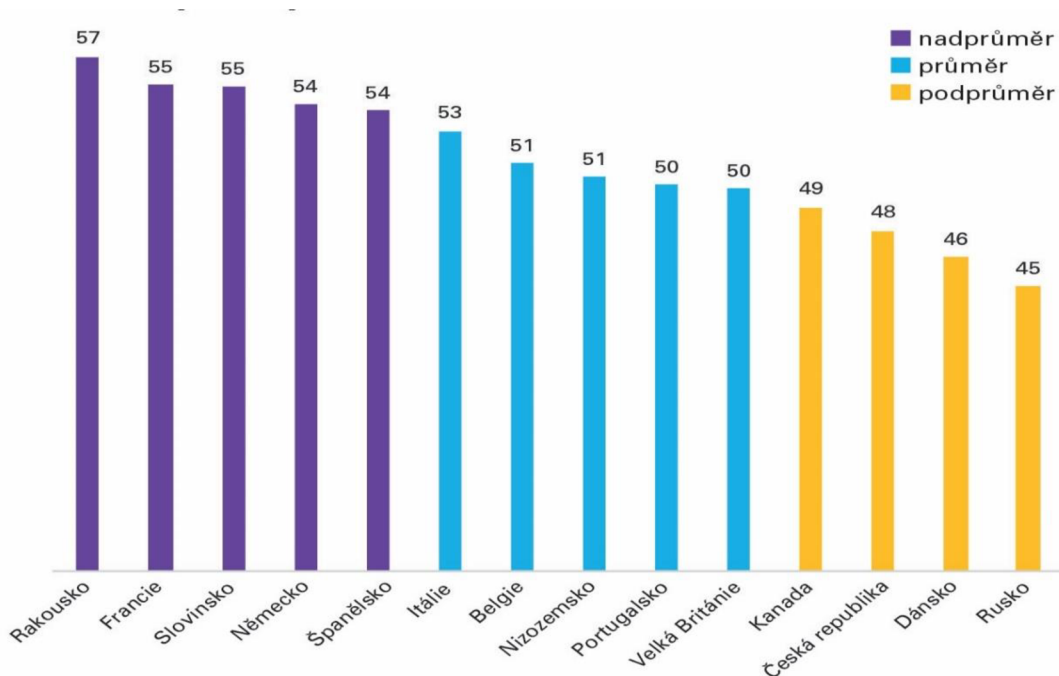
1.2 Pro-environmentálne povedomie a záujem českých spotrebiteľov o udržateľné správanie

V kontexte teórie plánovaného správania sa preskúmalo či a ako silný je zámer českého spotrebiteľa správať sa pro-environmentálne, resp. udržateľne v kontexte ich záujmu o životné prostredie, vnímania úlohy ochrany životného prostredia a informovanosti. Zaujímavými v danej oblasti boli čiastkové výsledky z prieskumov zameraných špeciálne na klimatické zmeny publikovaných v dizertačnej práci (Chabada, 2021), ktorý zistil, že „v posledných rokoch narastajú obavy českej verejnosti z klimatickej zmeny, ako aj bezmocnosť, smútok a odhodlanie. Česi a Češky považujú riešenie klimatickej zmeny za naliehavé, pričom väčšina podporuje, aby Česká republika ihneď prijala opatrenia proti tomuto problému a znižovala emisie skleníkových plynov bez ohľadu na postup iných krajín. Podpora ochrany klímy v posledných rokoch narastá, naopak ubúdajú respondenti, podľa ktorých sa to s ochranou klímy preháňa. Väčšina verejnosti podporuje dosiahnutie uhlíkovej neutrality, rozdeľuje ju však pohľad na vzťah medzi ochranou klímy a ekonomikou, keďže časť považuje ochranu klímy za hrozbu pre českú ekonomiku. Česká spoločnosť prisudzuje jednotlivcom a domácnostiam menšiu zodpovednosť za ochranu klímy ako iným aktérom. Pociťovaná osobná zodpovednosť za klimatickú zmenu a jej riešenia sa značne líši medzi prieskumami. Pomerne rozšírené je presvedčenie o obmedzených možnostiach jednotlivcov prispieť k zmierneniu klimatickej zmeny, zatiaľ čo o kolektívnej účinnosti je presvedčená väčšia časť obyvateľov. Individuálne aktivity pre ochranu klímy hodnotí verejnosť pozitívne, miera zapojenia do takýchto aktivít je však výrazne nižšia v porovnaní s priemerom za celú Európsku úniu. Len malá časť obyvateľstva sa v každodennom živote rozhoduje s ohľadom na zmenu klímy a bola by ochotná sa finančne podieľať na ochrane klímy.“ Na základe uvedených zistení možno konštatovať vysokú informovanosť českých spotrebiteľov, záujem o ochranu klímy, ako aj existenciu zámeru správať sa ekologickejšie, avšak je možné polemizovať o sile tohto zámeru, postojoch k realizácii takéhoto správania, či subjektívnych normách.

K zaujímavým výsledkom dospel aj rozsiahly výskum o udržateľnosti spotrebiteľského správania a vnímania otázok udržateľnosti v bežnom živote, ktorý sa uskutočnil vo vybraných krajinách Európy vrátane Českej republiky a v Kanade

v druhej polovici roku 2021 (celkovo 14 817 respondentov 14 krajín, z toho 1002 obyvateľov Českej republiky vo veku 18–74 let).

Výsledky výskumu (Dtest, 2022) poukázali, že českí spotrebitelia z hľadiska ekologickej zodpovednosti dosiahli podpriemerné výsledky (Graf 1).

Zdroj: Dtest. Udržitelnost spotřebitelského chování. Časopis dTest, 2022, 2, pp. 50-53. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-9273/udrzitelnost-spotrebitelskeho-chovani>

Obr. 1: Celkové výsledky výskumu o udržateľnom spotrebitel'skom správaní podľa CSBI z roku 2021

Identifikovaný (Dtest, 2022) bol rozdiel medzi vlastným presvedčením českých spotrebitel'ov o udržateľnosti svojich návykov a ich hodnotením podľa kritérií CSBI. Až 88 % českých respondentov sa cítilo stredne až veľmi dobre informovaných, 52 % bolo presvedčených o udržateľnosti svojho spotrebitel'ského správania a 42 % si myslelo, že sa chová celkom ekologicky, ale napriek tomu ich spotrebitel'ské správanie podľa indexu CSBI (Consumer Sustainable Behaviour Index) dosiahlo hodnotu 48 bodov zo 100 bodov.

Spotrebitel'ské správanie bolo hodnotené v 5 oblastiach (Graf 2). Potraviny a stravovanie v kontexte udržateľnosti riešia českí spotrebitelia len podpriemerne. Mobilita v danej súvislosti má už väčšiu no stále podpriemernú pozornosť. Približne 21 % respondentov sa v bežnom živote presúva prevažne pešo, na bicykli alebo hromadnou dopravou a 42 % sa snaží aktívne obmedziť lietanie. Rovnako ako pri

mobilitu českí spotřebitelé připisují podprůměrnou pozornost spotřebě vody a energií v domácnosti. Len 17 % českých respondentů uvedli, že budova, v které bývají má velmi dobrou tepelnou izolaci. Rovnako možno konštatovať, že len dvaja respondenti zo sto vôbec nešetria energiami a sedem zo sto sa v tomto smere snaží len veľmi málo. Nákup nepotravinového tovaru a služieb dosahuje vyššie skóre. Viac ako 52 % respondentov sa snaží kupovať kvalitné výrobky s dlhou životnosťou a možnosti opráv. Menší počet len 13 % respondentov sa aj aktívne usiluje o zníženie nadmernej spotreby. Odpadové hospodárstvo považujú českí spotrebiteľia za hlavný spôsob ochrany životného prostredia, napriek tomu len okolo 30 % respondentov používa výrobky opakovane a dlhodobo až do konca ich životnosti a len okolo 10 % ich necháva opraviť, aby sa nevyhodili predčasne.

Zdroj: Dtest. Udržitelnost spotřebitelského chování. Časopis dTest, 2022, 2, pp. 50-53. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-9273/udrzitelnost-spotrebitelskeho-chovani>

Obr. 2: Priemerná hodnota udržateľnosti spotrebiteľských návykov respondentov z ČR podľa sledovaných oblastí v % (výsledky CBDI pre ČR)

Za najväčšie prekážky (Obrázok 1) udržateľného stravovania (podľa kritérií CSBI) boli českými spotrebiteľmi označené vysoké ceny potravín (51 %) a nedostatočný výber udržateľných výrobkov (17 %). V oblasti udržateľnej mobility bola deklarovaná nedokonalá infraštruktúra a nedostatočné možnosti dopravy (34 %), vyššie náklady (32 %) a časová náročnosť iných prístupov (26 %). Pre udržateľné správanie v oblasti spotreby vody a energií v domácnosti je najväčšou prekážkou vysoká cena dodatočných úprav alebo opatrení, ktoré by umožnili šetrenie (45 %). Významnou prekážkou je aj nedostatočná infraštruktúra a služby (29 %). V tejto oblasti už bola prekážkou aj slabá informovať o alternatívach a postupoch, ako ušetriť (21 %). Medzi bariéry udržateľného nákupného správania sa v oblasti nepotravinových výrobkov a služieb sú vysoké náklady (44 %), nedostatočná ponuka udržateľných

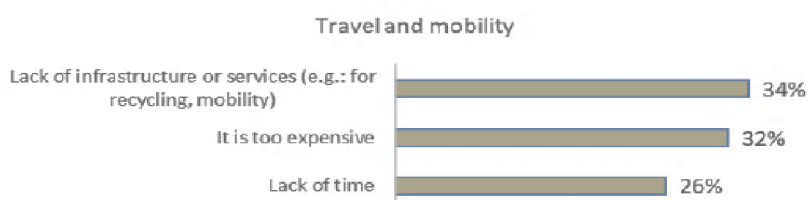
produktov (24 %) a rovnako mobilita či možnosti recyklácie (24 %). V oblasti odpadového hospodárstva bola za hlavnú bariéru stanovená nedostatočná infraštruktúra a služby odpadového hospodárstva (49 %). Ďalšími menej závažnými bariérami boli výber udržateľného tovaru (19 %) a nedostatok relevantných informácií (17 %).

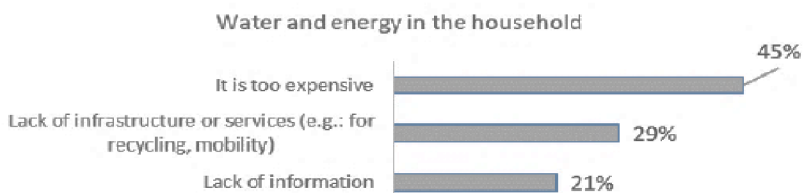
Created by Ilustrap from Noun Project

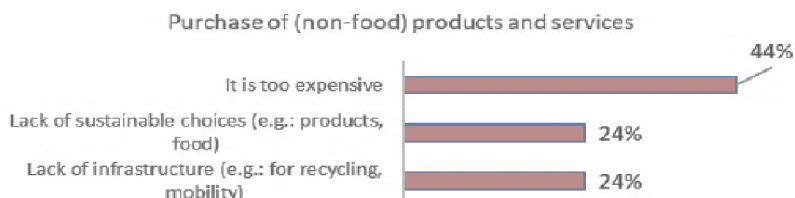
Created by Smerty from Noun Project

Created by Clupato from Noun Project

Created by Clupato from Noun Project

Created by Noun Project from Noun Project

Zdroj: ICRT, BEUC and the participant organizations. Sustainability Survey: Consumer Sustainable Behavior Index (CSBI). Summary of main results. December 2021. Dostupné z: <https://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2022/06/SUSTAINABILITYpublicreport.pdf>

Obr. 3: Najvýznamnejšie bariéry udržateľného správania českých spotrebiteľov v analyzovaných oblastiach (výsledky CBDI pre ČR)

Výsledky oboch výskumov poukázali na určité rozpory v informovanosti a uvedomelosti v oblasti ochrany životného prostredia a udržateľnom správaní českých spotrebiteľov a ich ochoty meniť spotrebné návyky. Z hľadiska zamerania diplomovej práce budú využité v zmysle výskumu SCBI pre posudzovanie spotrebného správania v oblasti udržateľného bývania posledné tri oblasti. **Zameria sa na analýzu ukazovateľov týkajúcich sa spotreby vody a energie v domácnostiach, nakladanie s elektro odpadom z domácnosti, tvorby komunálneho odpadu.** Tieto ukazovatele sa budú postupne dopĺňať na základe nasledujúcich podkapitol zameraných detailnejšie na udržateľnosť s prepojením na charakteristiku udržateľného bývania.

V priebehu rokov politici, vlády, neziskové organizácie, či skupiny aktivistov vytvorili niekoľko iniciatív na podporu „environmentálneho správania“ (D’Arco a Marino, 2022), pričom poukázali na nepriaznivé vplyvy na životné prostredie vyplývajúce z lineárneho systému výroby a spotreby. Ide o dôležité iniciatívy budujúce povedomie, záujem a zodpovednosť za ochranu životného prostredia v každom jednotlivcovi. V nasledujúcich podkapitolách v krátkosti zrekapitulujeme jednotlivé aktivity, zámery a politiky v oblasti udržateľného rozvoja s dôrazom na podstatu udržateľného bývania.

1.3 Vznik a vývoj myšlienky udržateľného rozvoja a jej ukotvenie v oficiálnych dokumentoch OSN a EÚ

Prvou teoretickou reflexiou na svetový vývoj bola správa Rímskeho klubu Limity rastu (The Limits to growth - LTG) z roku 1972, v ktorej bol prvýkrát zadefinovaný udržateľný rozvoj ako stav globálnej rovnováhy, pri ktorej sa počet obyvateľov Zeme a kapitál udržiavajú na viac-menej konštantnej úrovni a tendencie pôsobiace na rast, či pokles týchto veličín musia byť pod dôslednou kontrolou. Táto myšlienka akéhokolvek celosvetového obmedzenia sa stretla so skepticizmom a odporom zo strany podnikov aj väčšiny ekonómov (Colombo, 2001). Podľa (Klinec, 2012) správa Limity rastu predbehla dobu a predložila komplexný pohľad na fungovanie ekonomických systémov a jej závery sa začali naplňovať v roku 2008, keď svetová ekonomika narazila na svoje limity a jej rast sa spomalil.

V roku 1983 bola zriadená pri OSN Svetová komisia pre životné prostredie a rozvoj (The World Commission on Environment and Development - WCED), ktorej úlohou bolo znovu preskúmať kritické otázky životného prostredia a rozvoja a sformulovať realistické návrhy na ich riešenie. Práve zásluhou tejto komisie sa presadzovalo komplexnejšie chápanie životného prostredia, začala sa systematicky spájať problematika životného prostredia a rozvoja v globálnom rozmere a nakoniec sa i etabloval termín „udržateľný rozvoj“. Významným výsledkom práce komisie bola správa „Naša spoločná budúcnosť“ (Our Common Future) nazývaná aj tzv. „Bruntlandovej správa“ prijatá Valným zhromaždením OSN v roku 1987. Správa predstavila myšlienku trvalo udržateľného rozvoja a viedla k prvému samitu Zeme. Správa (Jarvie, 2016) je najcitovanejšia páve pre svoju definíciu trvalo udržateľného rozvoja ako: **„rozvoja, ktorý umožňuje uspokojovanie potrieb súčasných generácií bez ohrozenia možností budúcich generácií zabezpečiť ich vlastné potreby“**. Zdôrazňuje, že v budúcnosti nepôjde o odmietnutie rozvoja, ale o hľadanie environmentálne, sociálne a ekonomicky vyváženého typu rozvoja.

Celosvetové úsilie o presadzovanie udržateľného rastu začiatkom 90. rokov prevzal Prípravný výbor Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED), ktorý pripravil v roku 1992 v Ria de Janeiro jednu z historicky najvýznamnejších konferencií nazývanú aj Summit Zeme (Earth Summit). Konferencia priniesla zásadnú zmenu v prístupe k udržateľnému rozvoju. Boli prijaté tri hlavné dokumenty a podpísané dve významné medzinárodné zmluvy, ktoré predstavovali novú generáciu medzinárodného „environmentálneho“ práva a obsahovali dôležité princípy udržateľného rozvoja. Reakciou na tento Summit bolo vytvorenie komisie OSN pre TUR, úlohou ktorej bolo dohliadať na dodržiavanie prijatých dokumentov.

V roku 1997 pri príležitosti piateho výročia Summitu Zeme sa v New Yorku konalo Valné zhromaždenie OSN, na ktorom sa kriticky zhodnotilo uplatňovanie TUR vo svete. Významný bol aj Svetový Summit TUR v roku 2002, ktorý sa konal v juhoafrickom Johannesburgu, ktorého výsledkom bolo aj prijatie deklarácie potvrdzujúcej politickú podporu v oblasti TUR.

Moldan a Dlouhá (2011) uvádzajú, že napriek skôr prijatým stratégiám, naďalej pretrvávajú zlé podmienky a pokračujúca devastácia prírody. OSN v roku 2012 uskutočnila ďalšiu konferenciu Rio+20, kde sa prijal dokument „Budúcnosť, ktorú chceme“. Hlavné témy predstavovali pojmy ako Zelená ekonomika a inštitucionálny

rámec pre udržateľný rozvoj. Ako sa ukázalo, ani závery tejto konferencie nepriniesli žiadaný pokrok a efekt.

V septembri 2015 Valné zhromaždenie OSN schválilo dokument „Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj“ (ďalej „Agenda 2030“), ktorý je doposiaľ najkomplexnejším súborom globálnych priorít pre dosiahnutie udržateľného rozvoja (OSN, 2015) charakterizovaných v 17 cieľoch a rozsiahlom súbore indikátorov. V roku 2017 konečný súbor indikátorov dosiahol hodnotu 244 a po revízii v marci 2020 až 247 indikátorov. Indikátory zvyčajne priamo vstupujú do národných, regionálnych a globálnych politík a umožňujú usmerňovať štrukturálnu, politickú, ekonomickú a sociálnu premenu jednotlivých krajín sveta v reakcii na hrozby, ktorým ľudstvo čelí a to vrátane formovania povedomia všetkých obyvateľov o nevyhnutnosti ochrany životného prostredia, ako smerovania udržateľného správania.

Európska únia je silným zástancom vyhlásenia OSN z roku 1992 zo zasadnutia v Rio de Janeiro. Na zasadnutí sa Európska únia a jej členské štáty zaviazali, že prijmú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja. Amsterdamská zmluva podpísaná v roku 1997 uviedla pojem trvalo udržateľného rozvoja ako hlavný cieľ Európskej únie. V roku 2001 Európska únia prijala v Göteborgu svoju stratégiu trvalo udržateľného rozvoja (EC, 2001). V roku 2002 bola stratégia doplnená o vonkajší rozmer a Európska únia sa aktívne zapojila do podpory záverov Svetového summitu o trvalo udržateľnom rozvoji v Johannesburgu. V roku 2006 bola prijatá Obnovená stratégia EÚ trvalo udržateľného rozvoja (CEU, 2006). Na monitorovanie plnenia vytýčených cieľov spracúva Štatistický úrad Európskeho spoločenstva v pravidelných dvojročných intervaloch od roku 2005 monitorovacie správy o TUR v EÚ (Kanianska a kol, 2017).

Inštitúcie EÚ úzko spolupracujú pri stanovovaní agendy EÚ a pri iniciovaní a prijímaní právnych predpisov EÚ, ako aj pri plnení cieľov udržateľného rozvoja. Európska komisia vypracúva návrhy nových európskych právnych predpisov, ktoré prispievajú k cieľom udržateľného rozvoja. Následne preskúmava implementáciu legislatívnych aktov členskými štátmi po ich prijatí Európskym parlamentom a Radou Európskej únie, ktorá zastupuje národné vlády členských štátov. Európsky parlament aj Rada aktívne podporujú implementáciu cieľov trvalo udržateľného rozvoja do politík EÚ, a to aj prostredníctvom pravidelných uznesení, záverov a

legislatívnych aktov. Primárnu zodpovednosť za zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja na národnej, regionálnej a miestnej úrovni nesú členské štáty (European Commission, 2023).

V novembri 2019 vyšla prvá, nezávislá, kvantitatívna správa o pokroku dosiahnutom Európskou úniou a jej členskými štátmi pri napĺňaní cieľov udržateľného rozvoja Agendy 2030 „The 2019 Europe Sustainable Development Report – Towards a strategy for achieving the Sustainable Development Goals in the European Union“. Správa konštatuje (SDSN a IEEP, 2019), že aj keď európske krajiny sa najviac približujú k naplneniu cieľov udržateľného rozvoja (SDGs – Sustainable Development Goals), žiadna z krajín EÚ nie je na správnej ceste k splneniu SDGs do roku 2030. EÚ sa musí vysporiadať s výzvami súvisiacimi s implementáciou európskej zelenej dohody pre dekarbonizáciu energie, obehovým hospodárstvom a udržateľným využívaním pôdy a potravinovými systémami, ako aj investovaním do vzdelávania a podporou inovácií. Z krajín V4 sa v rebríčku Total SDG Index Score z členských štátov EÚ umiestnila najvyššie Česká republika (8. miesto), potom Poľsko (16. miesto), Slovensko (19. miesto) a nakoniec Maďarsko (21. miesto). Krajínami EÚ, ktoré mali k splneniu SDGs najbližšie, boli Dánsko, Švédsko a Fínsko. Na posledných priečkach z členských krajín EÚ sa umiestnili Bulharsko, Rumunsko a Cyprus.

Všetky vyššie uvedené dokumenty vrátane cieľov a indikátorov udržateľného rozvoja ako aj deklarácie podpory a snahy jednotlivých štátov ochraňovať životné prostredie a prispievať k udržateľnému rozvoju predstavujú veľmi dôležité míľniky v budovaní povedomia obyvateľov o potrebe usmerňovania svojho správania pro-environmentálnym, udržateľným smerom. Už jednotlivé stanovené ciele a indikátory Agendy 2030 sa priamo, či nepriamo dotýkajú smerovania zodpovedného správania v oblasti udržateľného bývania. Napriek tomu boli jednotlivé vyhlásenia a politiky preskúmané ešte detailnejšie, aby bolo možné vymedziť celý rozsah pojmu udržateľné bývanie.

1.4 Vymedzenie udržateľného bývania v kontexte zámerov a politiky v oblasti udržateľného rozvoja na globálnej a európskej úrovni

Na úrovni OSN bolo prijatých viacero dokumentov, ktoré podnecujú k aktivitám v oblasti bývania. Sú nimi napríklad: Vancouverská deklarácia (1976), Globálna

stratégia bývania do roku 2000 (1988), Deklarácia z Ria de Janeiro o životnom prostredí a rozvoji a Agende 21 (1992), Istanbulska deklarácia o ľudských sídlach a Agenda Habitat (1996), Miléniová deklarácia OSN (2000). Samotná oblasť bývania je v posledných desaťročiach zasadzovaná do širšieho rámca urbánneho rozvoja. V prístupe k problematike bývania a jeho udržateľnosti sa všeobecne uplatňuje koncept udržateľného rozvoja (prijatie Agendy 2030 v roku 2015 a Novej urbánnej agendy v roku 2016). Nová urbánna agenda významne podporila a rozpracovala najmä SDG11 Agendy 2030, podľa ktorého by mestá a ľudské sídla mali byť inkluzívne, bezpečné, odolné a udržateľné. V systéme OSN majú špecifické postavenie regionálne komisie. Pre Európu a teda aj ČR majú veľký význam aktivity EHK OSN. Európska hospodárska komisia OSN dňa 16. apríla 2015 prijala dokument pod názvom Ženevská Charta OSN o udržateľnom bývaní, ktorého cieľom je podporiť členské štáty Európskej hospodárskej komisie OSN k hľadaniu ciest, ako zabezpečiť pre všetkých dôstojné, primerané, cenovo dostupné a zdravé bývanie so zvláštnym zreteľom na zníženie vplyvu bývania na životné prostredie (UNECE, 2015). Uvedené vymedzenie možno považovať aj za určitú definíciu udržateľného bývania, ktorá vymedzuje rozsah oblastí, ktoré spadajú pod pojem udržateľné bývanie.

Charta prispieva k implementácii príslušných cieľov udržateľného rozvoja SDG11 (na udržateľné mestá a komunity), ako aj k implementácii Globálnej stratégie bývania Programu OSN pre ľudské sídla (UN-Habitat, 2013), ktorej hlavným cieľom je pomáhať členským štátom pri práci na realizácii práva na primerané bývanie.

Na ministerskom stretnutí EHK OSN o rozvoji miest, bývaní a manažmente pôdy bol 6. októbra 2021 schválený dokument „Miesto a život v EHK – Regionálny akčný plán 2030“. Regionálny akčný plán identifikuje konkrétne opatrenia na riešenie výziev spôsobených s pandémiou COVID-19, klimatickými zmenami a nedostupnosťou bývania v regióne. Zároveň predstavuje perspektívnu víziu plánovania miest pre región EHK OSN, ktorá počíta s vytvorením dostupných verejných zelených plôch, prosperujúcej občianskej sféry a zmiešaného využitia územia (UNECE, 2022).

Na úrovni EÚ je v oblasti bývania uplatňovaný princíp subsidiarity, to znamená, že EÚ a jej inštitúcie nemajú priamu kompetenciu a bytová politika nespadá pod spoločnú politiku EÚ. Napriek skutočnosti, že bývanie nepatrí medzi oblasti riadené

spoločnou legislatívou EÚ, vplyv EÚ na bytové politiky jednotlivých členských krajín sa zvyšuje. Jednotné predpisy a dokumenty EÚ majú buď priamy alebo nepriamy vplyv na tvorbu bytovej politiky a napĺňanie jej cieľov v jednotlivých členských krajinách. Okrem toho Európska charta o bývaní prijatá 26. apríla 2006 pracovnou skupinou Európskeho parlamentu URBAN-Logement definuje bývanie ako základnú časť života, ako základné sociálne právo na základe európskeho sociálneho modelu a ako prvok ľudskej dôstojnosti. Určuje faktory, ktoré majú vplyv na bývanie, s cieľom realizovať „sociálne zodpovednú“ politiku a sprístupniť bývanie pre všetkých (Európsky parlament, 2007). Je potrebné nájsť riešenie problémov priestorovej segregácie a vytvárania get, ako aj odpoveď na sociálno-ekonomické výzvy spojené so starnutím obyvateľstva a zároveň zaradiť bývanie do širšej perspektívy trvalo udržateľného rozvoja miest.

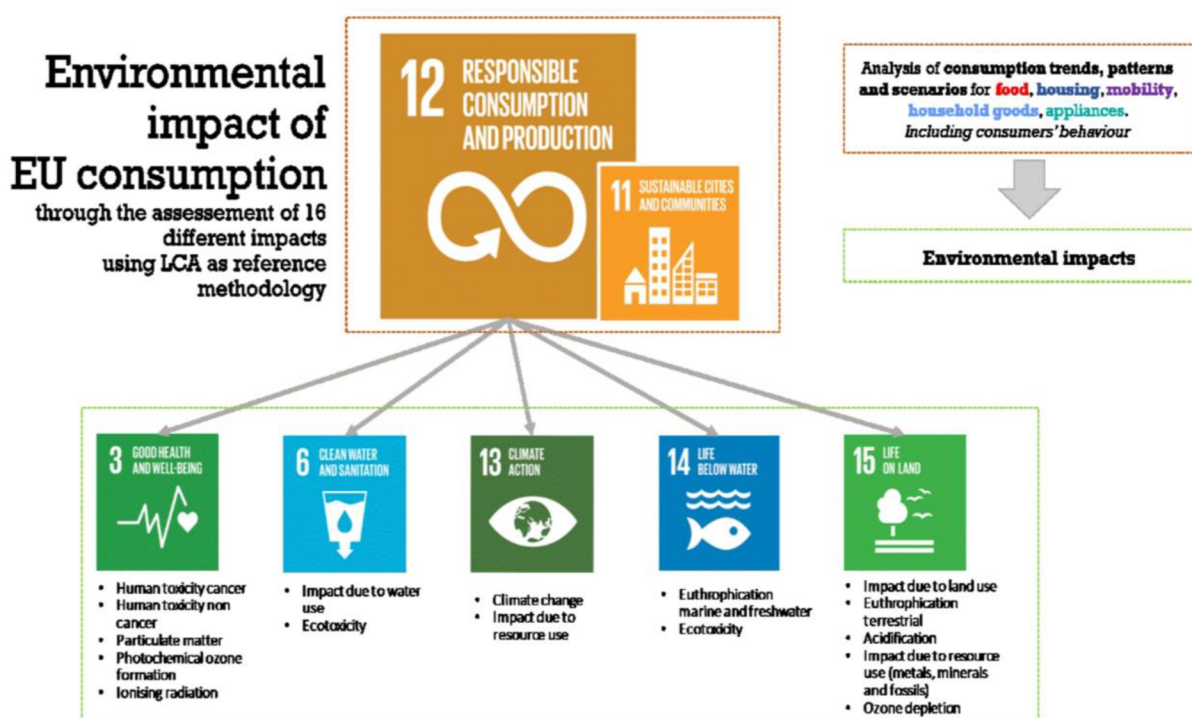
Definícia udržateľného bývania nie je vo vyššie uvedených dokumentoch jednoznačne ukotvená. Udržateľné bývanie je širokospektrálny pojem. Pre zohľadnenie všetkých relevantných oblastí, ktoré sú jeho neoddeliteľnou súčasťou, je vhodnejšie vymedziť daný pojem prostredníctvom princípov a opatrení na dosiahnutie udržateľného bývania, ktoré vymedzuje Ženevská charta OSN. Z hľadiska ich dôležitosti vo väzbe na základnú tému diplomovej práce sú tieto princípy rozpracované v samostatnej kapitole.

Presvedčenie, že jednotlivci môžu významne prispieť k dosiahnutiu dlhodobých cieľov udržateľnosti prijatím vzorcov udržateľného správania, je jedným z hlavných predpokladov udržateľnej spotreby (Zralek a Burgiel, 2020). Agenda 2030 priamo stanovuje samostatný cieľ (SDG 12), ktorý sa priamo týka zodpovednej výroby a spotreby. Avšak v zmysle predchádzajúceho rámcového vymedzenia udržateľného bývania ide o podstatne širší pojem, ktorý presahuje oblasť vymedzenú len jedným cieľom SDG. Z tohto dôvodu v nasledujúcej podkapitole sa venujeme stanoveniu rozmerov pojmu udržateľné bývanie v prepojení aj na ostatné ciele a indikátory SDGs Agendy 2030 ako aj relevantných vyššie uvedených dokumentov.

1.5 Udržateľné správanie ako predpoklad udržateľnej spotreby v oblasti bývania

Presvedčenie, že jednotlivci môžu významne prispieť k dosiahnutiu dlhodobých cieľov udržateľnosti prijatím vzorcov udržateľného správania, je jedným z hlavných

predpokladov udržateľnej spotreby. Hodnotenie vplyvu na životné prostredie v dôsledku spotreby tovarov a služieb je kľúčovým krokom k dosiahnutiu cieľa trvalo udržateľného rozvoja súvisiaceho so zodpovednou výrobou a spotrebou (SDG 12). Európska komisia v rámci svojho záväzku k udržateľnejšej výrobe a spotrebe vyvinula (European Commission - Joint Research Centre, 2012a; 2012b) na monitorovanie vývoja environmentálnych vplyvov spojených so spotrebou v EÚ hodnotiaci rámec (Obrázok 2), v rámci ktorého ako referenčnú metodiku prijala hodnotenie životného cyklu (Life Cycle Assessment - LCA). Ako zdôraznila Európska environmentálna agentúra (EEA, 2012), súčasné modely spotreby v EÚ vytvárajú relevantné environmentálne vplyvy, ktoré sa neobmedzujú len na emisie skleníkových plynov, ale zahŕňajú aj využívanie prírodných zdrojov, acidifikačné emisie atď. Niektoré z týchto vplyvov vznikajú z používania produktov a služieb, iné vznikajú v rámci výrobných reťazcov spotrebného tovaru (Castellani a kol., 2019).

Zdroj: Spracované podľa (Castellani a kol., 2019)

Obr. 4: Prehľad prepojenia medzi cieľmi udržateľného rozvoja a posudzovanie vplyvu spotreby na životné prostredie pomocou hodnotenia životného cyklu

Navrhnutý rámec hodnotenia environmentálnych vplyvov spotreby EU sa zameriava na ciele: SDG12, čiastočne SDG11 (na udržateľné mestá a komunity), SDG9 (na

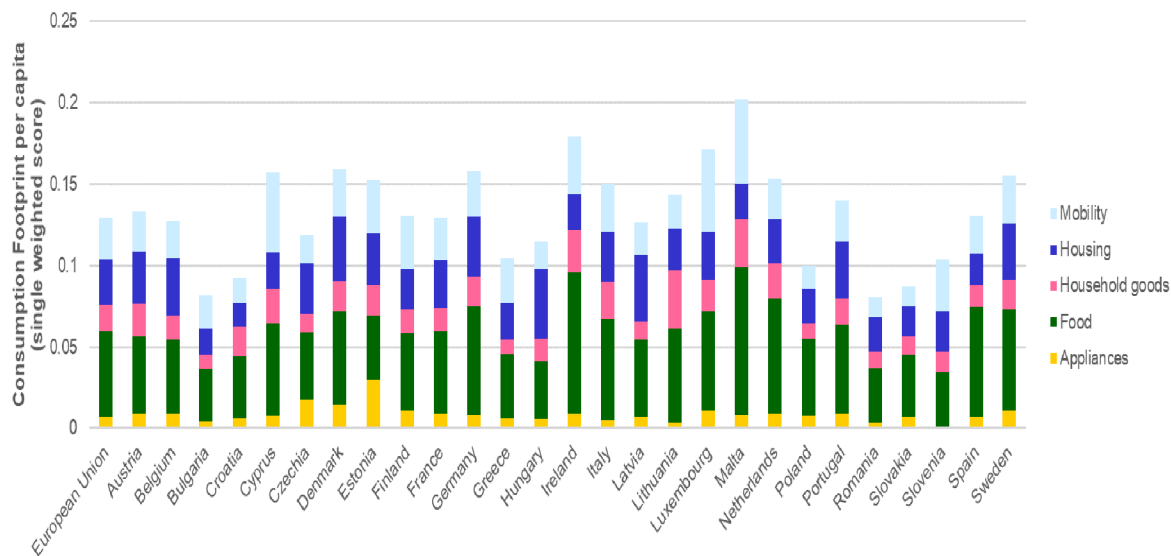
priemysel, inovácie a infraštruktúru) a SDG8 (o trvalo udržateľnom hospodárskom raste). Zahŕňa aj hodnotenie environmentálnych vplyvov na množstvo kategórií súvisiacich s inými cieľmi trvalo udržateľného rozvoja, ktoré sa týkajú kvality ekosystémov a ľudského zdravia (Obrázok 2).

Vplyv spotreby EÚ na životné prostredie sa hodnotí pomocou dvoch súborov ukazovateľov založených na životnom cykle:

- a) **Domáca stopa (The Domestic Footprint)** je súbor 16 ukazovateľov založených na LCA. Tie kvantifikujú vplyvy na životné prostredie spôsobené domácou výrobou a spotrebou, čím obmedzujú rozsah na emisie uvoľnené a zdroje vyťažené na území EÚ. Ktoré sa premietajú do dopadu pomocou metódy environmentálnej stopy (EF - Environmental Footprint) (European Commission - Joint Research Centre, 2019).
- b) **Spotrebná stopa (The Consumption Footprint)** je súbor 16 ukazovateľov založených na LCA. Ich účelom je kvantifikovať environmentálne vplyvy spotreby na úrovni EÚ a členských štátov. Je založená na kombinácii: I) emisií do ovzdušia, pôdy a vody, ako aj zdrojov využívaných počas životného cyklu približne 160 reprezentatívnych produktov, ktoré patria do 5 oblastí spotreby (potraviny, mobilita, bývanie, domáce potreby, a spotrebiče); II) intenzity spotreby týchto produktov; III) metóde hodnotenia vplyvov na životné prostredie EF, ktorá premieňa emisie a spotrebu zdrojov na potenciálne vplyvy na životné prostredie (European Commission - Joint Research Centre, 2019).

Spotrebná stopa na obyvateľa sa v jednotlivých členských štátoch líši. Napr. v roku 2018 (European Commission - Joint Research Centre, 2019) bola najvyššia (Obrázok 5) na Malte a v Írsku a najnižšia v Rumunsku a Bulharsku. Najvyššia spotreba vo väčšine krajín EÚ je v oblasti potravín. Bývanie vykazuje väčší význam v miernych a chladných krajinách v porovnaní s teplými z dôvodu vyššej spotreby energie na vykurovanie. Vplyvy spojené so spotrebou tovaru pre domácnosť sa v jednotlivých krajinách líšia v závislosti od konkrétnych vzorcov a životného štýlu (Obrázok 5). Spotreba v oblasti mobilita je vyššia v krajinách, ktoré si vyžadujú väčšiu vzdušnú mobilitu z dôvodu špecifických vlastností (napr. ostrovy ako Malta). Spotrebiče vo všeobecnosti vykázali najnižší príspevok vo všetkých členských

štátoch EÚ, keďže spotreba energie počas fázy používania spotrebičov sa zohľadňuje už v oblasti spotreby bývania.

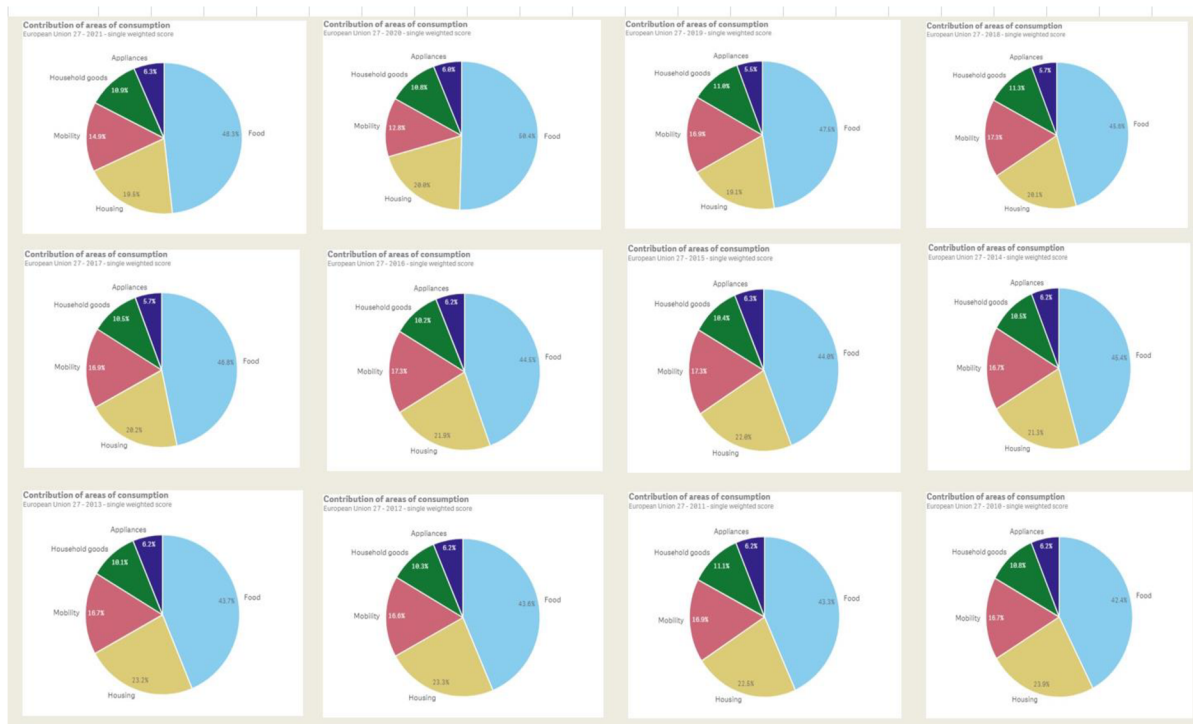

Zdroj: (European Commission - Joint Research Centre, 2019)

Obr. 5: Spotrebná stopa na obyvateľa v EÚ a členských štátoch podľa oblasti spotreby (2018).

Spotrebná stopa na obyvateľa v priemere za EÚ (Obrázok 6) vykazuje vo všetkých analyzovaných rokoch 2010 až 2021 len mierne zmeny. Najvyššie percento na celkovej spotrebnej stope v EÚ počas celého analyzovaného obdobia 2010 až 2021 dosahuje spotreba potravín (Obrázok 6 – bledomodrá farba), ktorá má mierne rastúcu tendenciu z cca 42,5 % po 48 %. Výnimkou bol rok 2020 v období pandémie, kedy toto percento vzrástlo až na 50 %. Druhá najvyššia spotreba je v oblasti bývania (Obrázok 6 – žltá farba), ktorá má naopak mierne klesajúcu tendenciu a to z cca 24 % na 19,5 %. Najnižší podiel na celkovej spotrebe majú spotrebiče, zhruba okolo 6 %.

Bývanie patrí medzi hlavné faktory environmentálnych vplyvov v Európe. Stavebný sektor má významný vplyv na spotrebu zdrojov a tvorbu odpadu. Environmentálne tlaky a vplyvy vznikajú v rôznych fázach životného cyklu budovy, vrátane výroby stavebných výrobkov, fáz výstavby, používania, renovácie a nakladania so stavebným odpadom. Na posúdenie týchto vplyvov sa využíva metodika založená na hodnotení životného cyklu (LCA).

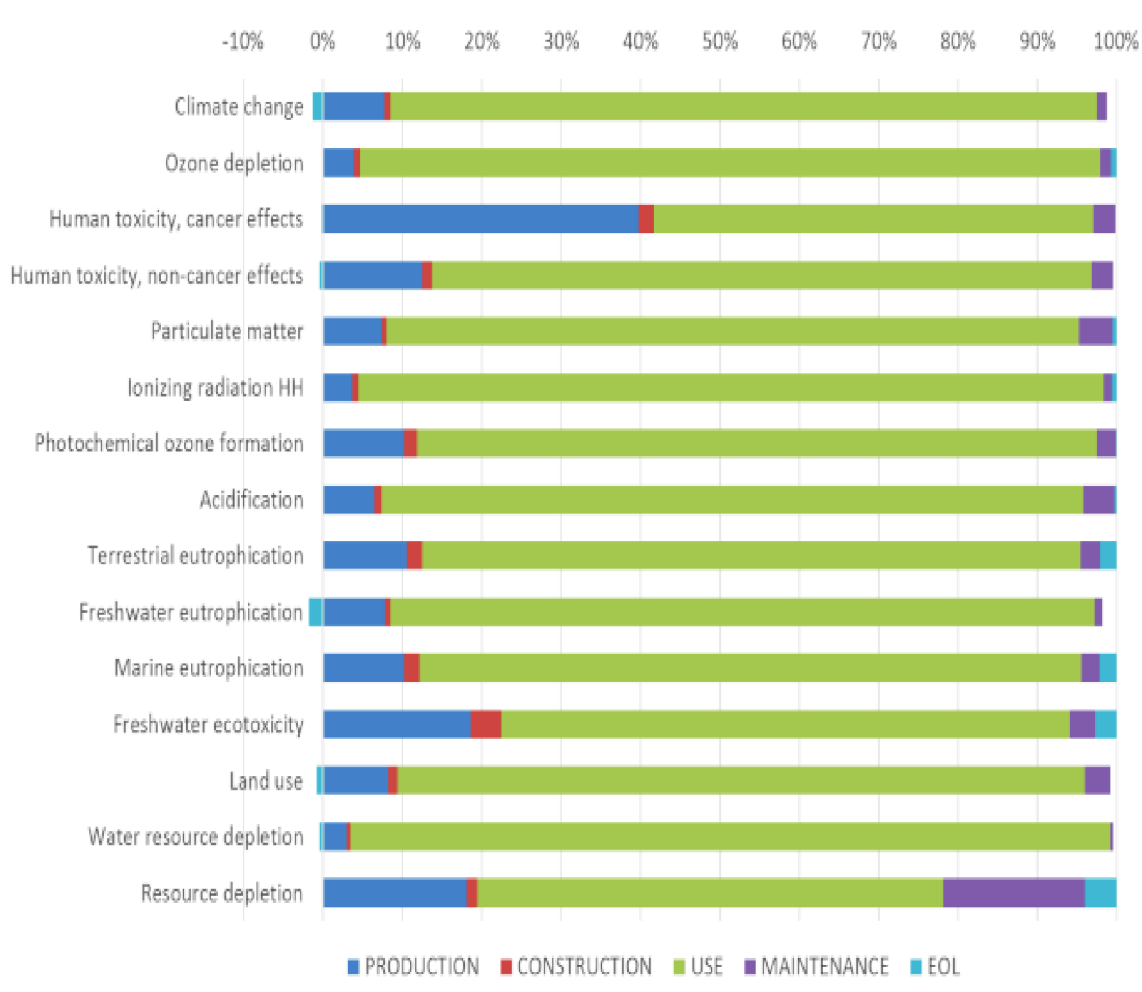

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa European commission: Consumption Footprint Platform / EPLCA. Dostupné na: <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumptionFootprintPlatform.html>

Obr. 6: Spotrebná stopa EÚ podľa jednotlivých oblastí spotreby v rokoch 2021 až 2010 v EÚ

Existuje veľa štúdií a vedeckých článkov zaoberajúcich sa hodnotením environmentálnych vplyvov bývania. Autori (Baldassarri a kol., 2017) na posúdenie environmentálnych vplyvov spojených s bývaním v Európe využili LCA na reprezentatívne obydliá. Etapy životného cyklu pre hodnotenie spotrebnej stopy produktov „spotrebného koša“ v oblasti bývania tvoreného reprezentatívnymi bytmi zahŕňali výrobu, výstavbu, používanie (spotreba energie a vody), údržbu/výmenu a fázy ukončenia životnosti každého obydliá (Baldassarri a kol., 2017). Autori zistili, že medzi dopadmi (Obrázok 7) dominuje fáza používania (spotreba energie a vody). Čerpanie vodných zdrojov (97 % vplyvu na túto kategóriu je spôsobené fázou používania) je spojené najmä s výrobou elektriny (85 %) a približne 6,3 % súvisí so spotrebou vody z vodovodu v domácnostiach. Poškodzovanie ozónovej vrstvy (93 %) je spôsobené spotrebou elektrickej energie vo fáze užívania budov, ale aj ľahkým vykurovacím olejom a zemným plynom na vykurovanie a spaľovaním tuhého komunálneho odpadu na diaľkové vykurovanie (v dôsledku chladiva HCFC-22 a trichlórmétánu výroba na čistenie odpadových vôd). Ionizujúce žiarenie (94 %)

a tvorba fotochemického ozónu (86 %) je spôsobená najmä spotrebou elektriny a pod. (viac Baldassarri a kol., 2017).

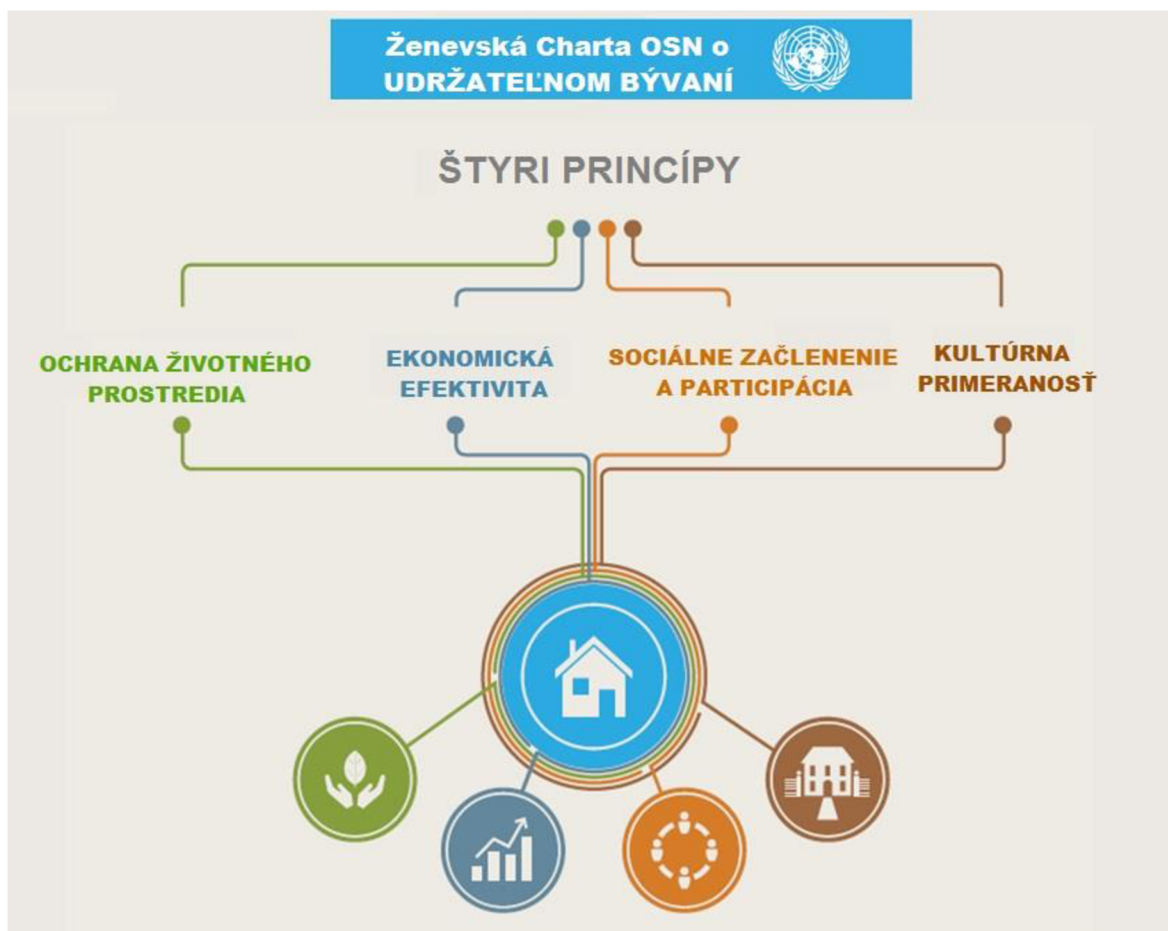
Zdroj: (Baldassarri a kol., 2017)

Obr. 7: Príspevok jednotlivých etáp životného cyklu produktov spotrebného koša v oblasti bývania k spotrebnej stope

Autori (Struhala a Ostrý, 2021) sa zamerali na hodnotenie životného cyklu (LCA) pôvodného domu a jeho navrhovanú renováciu, ako aj demoláciu s následnou novou výstavbou. Nové budovy musia spĺňať prísne limity týkajúce sa spotreby zdrojov (energie, vody atď.). Tvoria však len zlomok existujúceho stavebného fondu. Renovácie existujúcich budov sú preto nevyhnutné na zníženie vplyvov na životné prostredie v stavebníctve. Autori (Barnaš a kol., 2023) navrhujú nový, štruktúrovaný prístup k identifikácii budov pre komplexnú tepelnú rekonštrukciu v kombinácii s prestavbou.

2 Princípy udržateľného bývania

Udržateľné bývanie vychádza z charakteristiky udržateľného rozvoja definovaného ako environmentálne, sociálne a ekonomicky vyváženého typu rozvoja. Ženevská charta OSN o udržateľnom bývaní vymedzuje v tomto duchu štyri princípy, ktoré by udržateľné bývanie malo napĺňať a to a) ochrana životného prostredia, b) ekonomická účinnosť, c) sociálne začleňovanie a d) participácia občanov a kultúrna primeranosť (Obrázok 8).

Zdroj: Ministerstvo dopravy SR. [online]. Ženevská charta OSN o udržateľnom bývaní. Dostupné z: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/medzinarodna-spolupraca/zenevska-charta-osn-o-udrzatelnom-byvani>

Obr. 8: Princípy udržateľného bývania

Ženevská charta OSN (UNECE, 2015) zároveň dopĺňa uvedené princípy udržateľného bývania opatreniami, dodržiavaním ktorých sa zabezpečuje udržateľnosť z pohľadu každého zo štyroch princípov. Za účelom hodnotenia napĺňania jednotlivých opatrení v rámci daných princípov je potrebné zvoliť vhodné

indikátory (ukazovatele), ktorými je možné merať vývoj. Po preskúmaní indikátorov, ktoré sú sledované a zverejňované Eurostatom v rámci rôznych iných tém, ako aj výsledkov rôznych prieskumov, boli vytypované vhodné indikátory na sledovanie pokroku v zavádzaní a dodržiavaní princípov udržateľného bývania na úrovni jednotlivých štátov. Návrh ukazovateľov nie je komplexným výpočtom všetkých vhodných indikátorov, a to z dôvodu, že mnohé opatrenia sú vo svojej podstate komplexné a postihujú viaceré oblasti. Preto je vhodné za účelom hodnotenia pokroku v jednotlivých oblastiach, navrhnúť súbor ukazovateľov. Ukazovatele priradené k jednotlivým opatreniam (Tab. 1, 2, 3, 4) len naznačujú oblasti, z ktorých je možné čerpať ďalšie ukazovatele pre komplexné posúdenie opatrení.

2.1 Ochrana životného prostredia

Najzávažnejšími zdrojmi znečistenia sú priemysel a doprava, avšak s rastúcou životnou úrovňou sa zvyšuje aj vplyv domácností na životné prostredie. Minimalizáciu dopadov bývania na životné prostredie ako jeden z princípov udržateľného bývania je potrebné zabezpečovať už v procese plánovania a výstavby. A to s dôrazom na spôsob užívania, ktorý by mal podporovať ekologickú udržateľnosť. Práve na tieto oblasti ochrany životného prostredia sú zamerané opatrenia Ženevskej charty OSN bližšie špecifikované v Tab. 1.

Tab. 1: Opatrenia na zabezpečenie princípu Ochrana životného prostredia a navrhované indikátory

Ochrana životného prostredia		
Opatrenie	Popis	Ukazovatele
Zníženie uhlíkovej stopy budov počas celého ich životného cyklu	Zavádzanie postupov, ktoré prispievajú k zníženiu uhlíkovej stopy bytových budov od navrhovania, dodávky materiálu, výroby a výstavby až po užívanie, údržbu, renováciu a demoláciu týchto budov	Čisté emisie skleníkových plynov (zdroj: EEA) (sdg_13_10)
Zlepšená ekologická a energetická náročnosť bytov	Zavádzanie postupov, ktoré prispievajú k znižovaniu energetickej chudoby, k zlepšeniu kvality života obyvateľov a k zmenšovaniu zdravotných problémov	Obyvateľstvo, ktoré nie je schopné udržať si doma adekvátne teplo v dôsledku stavu chudoby (sdg_07_60) Podiel ľudí s dobrým alebo veľmi dobrým vnímaným zdravím podľa pohlavia (sdg_03_20)
Odolné ľudské sídla voči klimatickým zmenám	Budovanie ľudských sídiel, ktoré podľa možností využívajú energiu z obnoviteľných zdrojov a proaktívne berú do úvahy klimatické zmeny	Podiel obnoviteľnej energie na hrubej konečnej spotrebe energie podľa sektora (sdg_07_40)
Renovované budovy pre efektívnejšie	Podpora smerovania renovácií existujúcich budov tak, aby ich obnova	Produktivita zdrojov (cei_pc030)

Ochrana životného prostredia		
Opatrenie	Popis	Ukazovatele
využívanie zdrojov	umožnila v maximálnej miere efektívne využívanie zdrojov	Odobratá voda podľa sektora použitia [ten00006]
Odolný bytový fond voči rizikám	Podpora zodpovedajúceho plánovania, projektovania a bezpečnej výstavby smerujúcej k rastu odolnosti bytového fondu voči prírodným rizikám, ako aj rizikám vyvolaných človekom	Obyvateľstvo hlásiace výskyt kriminality, násillia alebo vandalizmu vo svojej oblasti podľa stavu chudoby (sdg_16_20)
Zelené plochy v okolí a vnútri obytných zón	Podpora budovania zelených plôch v okolí a vnútri obytných zón vrátane plôch, ktoré poskytujú priestor pre zvieratá, voľný čas a mestské poľnohospodárstvo	Životné prostredie – mestá a väčšie mestá (urb_cenv) Životné prostredie - Funkčná mestská oblasť (urb_lev)
Kompaktné obytné sídla	Podpora kompaktných obytných sídiel s plánovaným rastom ako prevencia nekontrolovateľného rozrastania miest	Oblasť osídlenia na obyvateľa (sdg_11_31)
Obytné sídla s udržateľnými a integrovanými systémami dopravy	Podpora plánovania, budovania a obnovy obytných sídiel, v ktorých sa priorita kladie na udržateľné a integrované systémy dopravy a na zaistenie zelenej infraštruktúry	Podiel autobusov a vlakov vo vnútrozemskej osobnej doprave (sdg_09_50) Úmrtia v cestnej premávke podľa typu ciest (zdroj: GR MOVE) (sdg_11_40) Doprava - Funkčná mestská oblasť (urb_ltran)
Podpora zdravého života obyvateľov	Prostredníctvom kvalitného projektovania, údržby a obnovy podporovať zdravý život obyvateľov	Predčasné úmrtia v dôsledku vystavenia jemným časticiam (PM _{2,5}) (zdroj: EEA) (sdg_11_52)
Odpadové hospodárstvo	Odpadové hospodárstvo ako neoddeliteľná súčasť stratégií udržateľného bývania, vrátane výstavby, demolácie a života domácností, s podporou opätovného využitia, recyklovania a kompostovania	Obyvateľstvo napojené aspoň na sekundárne čistenie odpadových vôd (sdg_06_20) Produkcia komunálneho odpadu [cei_pc031] Miera recyklácie komunálneho odpadu (sdg_11_60)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (UNECE, 2015) a Eurostat database

Udržateľné bývanie z hľadiska princípu ochrany životného prostredia je bývanie, ktoré znižuje vplyvy na životné prostredie znižovaním uhlíkovej stopy, využívaním obnoviteľných zdrojov, proaktívnym zohľadňovaním klimatickej zmeny, efektívnosťou zdrojov. Zároveň ponúka príležitosti pre všetkých, prístup k službám energií, doprave, verejným priestranstvám s cieľom podporovať zdravý život obyvateľov.

Navrhnuté indikátory merania pokroku v rámci jednotlivých opatrení (Tab. 1), sú indikátory cieľov trvalo udržateľného rozvoja predovšetkým SDG 11, tiež SDG 3, 6, 7, 13 a 16. Zaradené boli aj ukazovatele Urban Audit na úrovni mesta, ktorý obsahuje viac ako 130 premenných a viac ako 50 ukazovateľov (EC, Urban Audit). Údaje o európskych mestách sa zbierali v rámci Urban Audit a v projekte Large City Audit.

2.2 Ekonomická efektívnosť

Európske mestské oblasti sú domovom pre viac ako dve tretiny obyvateľstva EÚ (EC, Urban Audit), predstavujú približne 80 % spotreby energie a vytvárajú až 85 % európskeho HDP. Tieto mestské oblasti sú motorom európskeho hospodárstva a pôsobia ako katalyzátory kreativity a inovácií v celej Únii. Sú to však aj miesta, kde sú pretrvávajúce problémy, akými sú nezamestnanosť, segregácia a chudoba. Bývanie by tak malo byť udržateľným prvkom v životaschopnej ekonomike, ako aj sektorom, ktorý uspokojuje ľudské potreby, k čomu smerujú aj nastavené opatrenia (Tab. 2) v rámci tohto princípu.

Tab. 2: Opatrenia na zabezpečenie princípu Ekonomická efektívnosť a navrhované indikátory

Ekonomická efektívnosť		
Opatrenie	Popis	Ukazovatele
Istota držby a neutralita vlastníctva	Podpora flexibility medzi vlastníctvom a nájmom	Miera preťaženia nákladov na bývanie podľa stavu držby – prieskum EU-SILC (tessi164)
Efektívne služby katastra nehnuteľností	Zabezpečenie informácií a služieb katastra nehnuteľností s cieľom uľahčovať investície do bývania a podporovať istotu držby pozemkov a bytov	Hrubé nespĺcané úvery, domáce a zahraničné subjekty - % z hrubých úverov (tipybd10)
Transparentné pravidlá pre hypotekárne úvery	Vytváranie transparentných a účinných účtovníckych štandardov, regulačných postupov a pravidiel pre hypotekárne úvery s cieľom zabezpečiť ich dostupnosť, posilniť istoty bývania, rozšíriť možnosti výberu a znížiť riziko jeho straty	Nedoplatky (hypotéka alebo nájomné, účty za energie alebo kúpa na splátky) od roku 2003 – prieskum EU-SILC
Podpora investícií do udržateľného bývania	Rozširovanie investícií do udržateľného bývania podporou súkromných, ako aj verejných investícií, vrátane partnerstva súkromného a verejného sektora a ďalších finančných nástrojov	Tvorba hrubého fixného kapitálu podľa typu aktív AN_F6
Znižovanie energetickej chudoby	Znižovanie energetickej chudoby podporou energetickej hospodárnosti v oblasti bytovej výstavby a obnovy existujúceho bytového fondu	Konečná spotreba energie v domácnostiach podľa druhu paliva (desat00125)
Kompatibilita štandardov a podpora bezpečnosti budov	Zabezpečenie realizácie bytovej výstavby podľa stavebných zákonov a štandardov podporujúc harmonizáciu postupov a špecifikácií produktov pre zabezpečenie kompatibility naprieč hranicami štátov a bezpečnosti budov	Náklady na výstavbu nových obytných budov (teii510)
Výstavba bytového fondu využívajúca miestne zdroje	Zabezpečiť, aby výstavba bytového fondu bola v maximálnej miere založená na miestnych riešeniach, miestnej práci a miestnych materiáloch pre projektovanie, výstavbu, modernizáciu a údržbu, čo prispieva k miestnej zamestnanosti	Vstup práce v stavebníctve – Index (2015 = 100) (teii521)
Modernizácia bytového fondu vytvárajúca pracovné miesta	V rámci realizácie modernizácií existujúceho bytového fondu klásť dôraz na využívanie takých technológií, ktoré vytvárajú pracovné miesta	Podiel celkovej populácie, ktorá vo svojom obydľí nemá vaňu ani sprchu – prieskum EU-SILC (tessi293)

Ekonomická efektivita		
Opatrenie	Popis	Ukazovatele
		Podiel celkovej populácie, ktorá nemá vnútorné splachovacie WC na výhradné použitie v domácnosti – prieskum EU-SILC (tessi294)
Infraštruktúra a služby pre osoby s nízkymi príjmami	Zabezpečovanie infraštruktúry a služieb pre osoby s nízkymi príjmami a osoby v nelegálnych sídlach všade tam, kde je to možné a vhodné	Miera preťaženia nákladov na bývanie podľa stavu chudoby – prieskum EU-SILC (tessi163) Ľudia ohrození chudobou alebo sociálnym vylúčením (sdg_01_10)
Podpora pre obyvateľov nelegálnych obydlií pri ich legalizácii a modernizácii	Tvorba národných politík a programov, ktoré tam, kde je to možné a vhodné, podporujú obyvateľov nelegálnych obydlií legalizovať a modernizovať svoje obydliá za predpokladu, že ich zemepisná poloha a ďalšie faktory umožňujú splniť minimálne bezpečnostné požiadavky	Podiel celkovej populácie žijúcej v obydlií s pretekajúcou strechou, vlhkými stenami, podlahami alebo základmi alebo hnilobou v okenných rámoch podlahy – prieskum EU-SILC (tessi292)
Integrovanější mestský rozvoj a obnova	Podporovať integrovanější mestský rozvoj a obnovu s cieľom priestorovo priblížiť pracoviská a služby k bývaniu, berúc do úvahy potenciálne nebezpečenstvá a riziká	Rozdiel v zamestnanosti medzi pohlaviami podľa stupňa urbanizácie (tepsr_lm230)
Zlepšenie technickej a sociálnej infraštruktúry a služieb	V rámci priestorového plánovania vytvárať politiky vedúce k efektívnej distribúcii ekonomických aktivít, k zlepšeniu technickej a sociálnej infraštruktúry a služieb, k realizácii mestskej regenerácie, k poskytovaniu dostupného bývania a k riešeniu rozrastania miest (urban sprawl)	Stavebné povolenia – mesačné údaje (teis550) Miera preľudnenia podľa stupňa urbanizácie – prieskum EU-SILC (tessi174)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (UNECE, 2015) a Eurostat database

Udržateľné bývanie z hľadiska princípu ekonomickej efektívnosti je bývanie, ktoré je udržateľným prvkom v životaschopnej ekonomike, ako aj sektorom, ktorý prispieva k efektívnej distribúcii ekonomických aktivít. Ďalej k zlepšeniu technickej a sociálnej infraštruktúry a služieb, k realizácii mestskej regenerácie, k poskytovaniu dostupného bývania a k udržateľnému rozrastaniu miest.

Navrhnuté indikátory merania pokroku v rámci jednotlivých opatrení (Tab. 2), ktoré sú zamerané na dosiahnutie udržateľného bývania sú predovšetkým z prieskumu EU – SILC. Výberové šetrenia EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions) realizujú štatistické úrady jednotlivých členských krajín. V Českej republike prebieha toto šetrenie od roku 2005 pod názvom „Životní podmínky“ (ČSÚ, 2023). Účelom šetrení je získať reprezentatívne údaje o príjmovom rozdelení jednotlivých typov domácností, údaje o spôsobe, kvalite a finančnej náročnosti bývania. Ďalej o vybavenosti domácností predmetmi

dlhodobého užívania a o pracovných, hmotných a zdravotných podmienkach dospelých osôb žijúcich v domácnostiach. Vďaka jednotnej metodike šetrení je možné porovnávať medzi jednotlivými krajinami ekonomické a sociálne podmienky domácností. To umožňuje využitie takto získaných ukazovateľov využiť aj pre posúdenie pokroku v oblasti udržateľného bývania z hľadiska dosahovania princípu ekonomickej efektívnosti.

2.3 Sociálne začlenenie a participácia

Chudoba má viacero aspektov a jej definícia vyplýva z rôznych skutočností. Jednou z dimenzii chudoby je materiálny nedostatok u obyvateľov (tzv. miera materiálnej a sociálnej deprivácie). Ďalšou dimenziou chudoby je nízka pracovná intenzita členov domácností (tzv. miera chudoby alebo sociálneho vylúčenia). Chudoba vo všetkých dimenziách je závažným globálnym problémom, ktorý zároveň vytvára a podporuje ďalšie. Bytová politika by mala klásť zvýšený dôraz na zapojenie občianskej spoločnosti, sociálne začleňovanie, verejné zdravie, transparentnosť a záujem o etické procesy. Na dané oblasti sa zameriavajú aj opatrenia v oblasti sociálneho začlenenia a participácie (Tab. 3).

Tab. 3: Opatrenia na zabezpečenie princípu Sociálne začlenenie a participácia a navrhované indikátory

Sociálne začlenenie a participácia		
Opatrenie	Popis	Ukazovatele
Nástroje štátnej podpory pre primerané, zdravé, bezpečné a cenovo dostupné bývanie	Vytváranie nástrojov štátnej podpory pre primerané, zdravé, bezpečné a cenovo dostupné bývanie s prístupom k základnej technickej infraštruktúre a k službám, ktoré podporujú sociálnu súdržnosť a prispievajú k napĺňaniu potrieb bývania rôznych sociálnych skupín, vrátane marginalizovaných a zraniteľných skupín obyvateľstva;	Ľudia ohrození chudobou alebo sociálnym vylúčením (sdg_01_10) Miera preťaženia nákladov na bývanie podľa stavu chudoby (sdg_01_50)
Zvýšenie možností dostupného a sociálneho bývania	Podpora vytvárania možností cenovo dostupného a sociálneho bývania prostredníctvom rôznych nástrojov, vrátane podpory neutrality vlastníctva	Miera závažnej bytovej deprivácie podľa stavu chudoby (sdg_11_11)
Podpora zdravého životného štýlu a aplikácie princípov univerzálneho dizajnu	Plánovanie, projektovanie, údržba a modernizácia bytového fondu, ktoré podporujú zdravý životný štýl a aplikáciu princípov univerzálneho dizajnu, ktoré zvyšujú využiteľnosť domovov naprieč generáciami a podporujú sociálne zmiešané komunity	Index cien nehnuteľností (2015 = 100) – štvrtročné údaje (teicp270)
Adekvátne bývanie pre ľudí po katastrofách	Podpora adekvátnych riešení bývania pre ľudí zasiahnutých prírodnými pohromami alebo katastrofami spôsobenými človekom	Celkové výdavky na sociálnu ochranu na obyvateľa. ECU/EUR (tp s00099)

Sociálne začlenenie a participácia		
Opatrenie	Popis	Ukazovatele
Politiky bývania podporujúce sociálnu spravodlivosť	Politiky bývania a vlastníctva pozemkov, ktoré podporujú sociálnu spravodlivosť	Náklady na výstavbu nových obytných budov (teis510)
Národné bytové politiky odborne riešiacie všetky aspekty rozvoja bývania	Tvorba národných bytových politík na základe demokratických rozhodovacích procesov založených na expertných znalostiach, rozsiahlom zbere dát, transparentných štatistických údajov a na širokej a inkluzívnej verejnej diskusii o všetkých aspektoch rozvoja bývania	Obyvateľstvo, na ktoré sa vzťahuje Dohovor primátorov a starostov o klíme a energetike (zdroj: Dohovor starostov a primátorov) (sdg_13_60)
Výskum a výmena skúseností o všetkých aspektoch udržateľného bývania	Podpora výskumu a výmeny skúseností o všetkých aspektoch udržateľného bývania	Národné výdavky na ochranu životného prostredia (ten00135)
Transparentné inštitucionalizované postupy v oblasti bývania	Efektívne, jasné a transparentné riadenie na všetkých úrovniach, zahrňujúce inštitucionalizované postupy na podanie odvolania proti rozhodnutiam týkajúcim sa bývania	Index vnímania korupcie (zdroj: Transparency International) (sdg_16_50)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (UNECE, 2015) a Eurostat database

Udržateľné bývanie z hľadiska princípu sociálneho začlenenia a participácie

je bývanie, ktoré podporuje sociálnu spravodlivosť, sociálnu súdržnosť, zapojenie občianskej spoločnosti, ale aj zdravý životný štýl a prispieva k napĺňaniu potrieb bývania všetkých sociálnych skupín.

Navrhnuté indikátory merania pokroku v rámci jednotlivých opatrení (Tab. 3), ktoré sú zamerané na dosiahnutie udržateľného bývania sú indikátory cieľov trvalo udržateľného rozvoja predovšetkým SDG 1 - Žiadna chudoba, 11 – Udržateľné mestá a komunity, 13 – Ochrana klímy a 16 – Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie. Tieto indikátory sú doplnené ukazovateľmi, ako ukazovateľ „národné výdavky na ochranu životného prostredia (ten00135)“, ktorý je napr. zo svetovej ekonomickej databázy DB NOMICS, dostupné v databáze Eurostat.

2.4 Kultúrna primeranosť

Potenciál kultúry a kultúrnej rozmanitosti je možné využiť v záujme sociálnej súdržnosti a dobrých sociálnych podmienok prostredníctvom účasti na kultúrnom živote a ochrane kultúrneho dedičstva. Európska rada sa zaviazala investovať do kultúry a kultúrneho dedičstva. Investície do infraštruktúry súvisiace s kultúrou možno z prostriedkov Európskej únie financovať z európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) je

spomedzi fondov EŠIF hlavným zdrojom finančných prostriedkov EÚ určených na investície v oblasti kultúrnych pamiatok. Kultúrne ciele môžu prispievať k zvýšeniu sociálneho začlenenia a vytvárať hospodárske účinky, môžu však mať aj negatívny dosah na finančnú udržateľnosť lokality (napr. zvýšenie nákladov úmerne s rozširovaním ponuky kultúrnych činností). Politika bývania by mala brať do úvahy otázky kultúrnej integrity, hodnoty a emocionálneho blaha, na ktoré sa v Ženevskej charte OSN zameriavajú jednotlivé opatrenia (Tab. 4) v kontexte princípu Kultúrna primeranosť.

Tab. 4: Opatrenia na zabezpečenie princípu Kultúrna primeranosť a navrhované indikátory

Kultúrna primeranosť		
Opatrenie	Popis	Ukazovatele
Ochrana krajiny, historického a kultúrneho dedičstva	Tvorba národných politík bývania tak, aby zohľadňovali sociálne a územné špecifiká a podporovali ochranu a zlepšovanie krajiny, ako aj historického a kultúrneho dedičstva	Výdavky verejnej správy podľa funkcie (COFOG) (gov_10a_ex)
Rozvoj verejných priestorov pre kultúrne a spoločenské aktivity	Podpora rozvoja verejných priestorov pre kultúrne a spoločenské aktivity	Priemerné spotrebné výdavky súkromných domácností na kultúrne tovary a služby podľa príjmového kvintilu (cult_pcs_qnt)
Zohľadnenie pôvodu a kultúry obyvateľstva v bývaní	Podpora bývania, ktoré zohľadňuje pôvod a kultúru obyvateľstva	Kultúra a cestovný ruch – mestá a väčšie mestá (urb_ctour)
Zapojenie miestnych komún do úprav okolia bývania	Navrhovanie domov a obytných štvrtí tak, aby sa vytvoril priestor pre zapojenie miestnych komún do aktívnej údržby s cieľom zlepšovať emocionálne blaho ľudí	Osoby zúčastnené na kultúrnych aktivitách za posledných 12 mesiacov podľa pohlavia a úrovne dosiahnutého vzdelania (cult_pcs_cae)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (UNECE, 2015) a Eurostat database

Udržateľné bývanie z hľadiska princípu kultúrnej primeranosti je bývanie, ktoré zohľadňuje sociálne a územné špecifiká a podporuje ochranu a zlepšovanie krajiny, ako aj historické a kultúrne dedičstvo.

Navrhnuté indikátory merania pokroku v rámci jednotlivých opatrení (Tab. 3), ktoré sú zamerané na dosiahnutie udržateľného bývania sú indikátory oblasti Kultúrna účasť (cult_pcs) dostupné v databáze Eurostat.

2.5 Rekapitulácia charakteristík udržateľného bývania z hľadiska jeho princípov

Charakteristika udržateľného bývania nie je jednorozmerná, ale zahŕňa viacero aspektov a uhlov pohľadu. Komplexné vymedzenie celého spektra parametrov, ktorými je možné obsiahnuť pojem udržateľné bývanie, poskytla až vyššie popísaná Ženevská charta OSN (UNECE, 2015) cez štyri princípy: a) ochrana životného prostredia, b) ekonomická efektívnosť, c) sociálne začlenenie a participácia, d) kultúrna primeranosť. Na ich základe môžeme vymedziť udržateľné bývanie vo všetkých jeho rozmeroch (Tabuľka 5).

Tab. 5: Vymedzenie pojmu udržateľné bývanie v zmysle dokumentu Ženevská charta OSN

Charakteristika udržateľného bývania z hľadiska jednotlivých princípov	
Princíp	Charakteristika
a) ochrana životného prostredia	bývanie, ktoré znižuje vplyvy na životné prostredie znižovaním uhlíkovej stopy, využívaním obnoviteľných zdrojov, proaktívnym zohľadňovaním klimatickej zmeny, efektívnosťou zdrojov. Zároveň ponúka príležitosti pre všetkých, prístup k službám energií, doprave, verejným priestranstvám s cieľom podporovať zdravý život obyvateľov
b) ekonomická efektívnosť	bývanie, ktoré je udržateľným prvkom v životaschopnej ekonomike, ako aj sektorom, ktorý prispieva k efektívnej distribúcii ekonomických aktivít. Ďalej k zlepšeniu technickej a sociálnej infraštruktúry a služieb, k realizácii mestskej regenerácie, k poskytovaniu dostupného bývania a k udržateľnému rozrastaniu miest
c) sociálne začlenenie a participácia	bývanie, ktoré podporuje sociálnu spravodlivosť, sociálnu súdržnosť, zapojenie občianskej spoločnosti, ale aj zdravý životný štýl a prispieva k napĺňaniu potrieb bývania všetkých sociálnych skupín
d) kultúrna primeranosť	bývanie, ktoré zohľadňuje sociálne a územné špecifiká a podporuje ochranu a zlepšovanie krajiny, ako aj historické a kultúrne dedičstvo

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (UNECE, 2015)

Implementácia charakteristík udržateľného bývania v praxi je predmetom viacerých prieskumov, výsledky ktorých nie sú veľmi priaznivé. Autori (Oluleve a kol. 2020) zistili, že v rozvojových krajinách sa len zlomok bytovej výstavby zameriava na princípy udržateľnosti, pričom za posledné desaťročia došlo dokonca k výraznému poklesu poskytovania udržateľného a dostupného bývania (Moghayedi et al., 2021). Prekážkou podľa mnohých autorov (Hestad a kol. 2021; Oyetunji a kol. 2022; De Silva a kol. 2023) je povedomie a znalosť výhod spojených s trvalo udržateľným bývaním u jednotlivých zainteresovaných strán. Práve zainteresované strany

zapojené do poskytovania a rozvoja bývania zohrávajú kľúčovú úlohu v posúvaní prístupu k životnému prostrediu udržateľným, odolným a regeneračným smerom. (Hestad et al., 2021).

Autori (Oyetunji a kol. 2022) identifikovali 22 rôznych prínosov pre zainteresované strany a zoskupil ich do troch oblastí a to spokojnosť, podpora bývania a minimalizácia nákladov. Prieskum medzi developermi v oblasti bytovej výstavby a akademickou obcou odhalil vysokú úroveň konsenzu o výhodách súvisiacich s podporou bývania (73 %), ekonomickou podporou (100 %) a environmentálnym rozvojom (100 %). Výsledky štúdie slúžia na zvýšenie povedomia a formuláciu odporúčaní pre zainteresované strany na podporu rozširovania poskytovania trvalo udržateľného bývania.

Dôležitú úlohu z hľadiska podpory implementácie udržateľnosti aj v oblasti bývania zohrávajú obce, mestá, komunity, ktoré by za účelom zlepšenia a rozšírenia implementácie princípov udržateľnosti (Moghayedi et al., 2021) mali zvážiť rastúce výzvy, ktorým pri poskytovaní bývania čelia zainteresované strany, a súvisiace prekážky, bariéry a obmedzenia. Úloha územných samospráv v oblasti bývania a pri zvyšovaní jeho kvality je nezastupiteľná (Tichý a kol., 2020), aj keď je často prehliadaná, či zužovaná na správu vlastného bytového fondu. Pomocou nového rámca udržateľných komunit (SC – sustainable communities) autor (Winston, 2022) ilustruje, ako by programy regenerácie zamerané na bývanie mohli súčasne riešiť mnohé sociálne a environmentálne problémy, čo by prispelo k väčšiemu pokroku v mnohých dimenziách a cieľoch trvalo udržateľného rozvoja.

Pre zvýšenie povedomia o princípoch udržateľnosti pre obce v ČR bola na základných princípoch Ženevskej charty OSN zostavená Metodická príručka pre obce v ČR z roku 2020 „Jak hodnotit' udržitel'nost bydlení?“ (Tichý a kol., 2020), zadávateľom ktorej je Národní síť Zdravých měst ČR (NSZM ČR). Základné ciele v oblasti udržateľného a dostupného bývania v ČR okrem spomenutej metodiky priamo zameranej na udržateľné bývanie stanovujú aj dokumenty ako „Indikátory kvality života v oblasti bydlení“ a „Metodika hodnocení udržitel'ných měst“.

3 Analýza navrhnutých ukazovateľov merania spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR v komparácii s ostatnými krajinami EÚ

Cesta k udržateľnému bývaniu je pomerne dlhá a vzhľadom na vyššie charakterizované princípy aj pomerne široká. Európska hospodárska komisia OSN (UNECE, 2015) vymedzila pre členské štáty dôležité ciele vo vzťahu k udržateľnosti a na ceste k trvalo udržateľnému bývaniu upriamila pozornosť predovšetkým na:

- obmedzenie negatívneho vplyvu bývania na životné prostredie,
- zvýšenie energetickej účinnosti sektora bývania,
- podpora prístupu k bývaniu v kontexte trvalo udržateľného hospodárskeho rozvoja,
- podpora dôstojného, primeraného, zdravého, bezbariérového a bezpečného bývania.

Uvedené oblasti záujmu budú zohľadnené pri stanovovaní merateľných ukazovateľov hodnotiacich spotrebiteľské správanie a jeho zmeny s ohľadom na udržateľnosť bývania.

3.1 Návrh ukazovateľov spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania

Na základe doteraz spracovaných poznatkov pre určenie ukazovateľov sa využijú skúsenosti Výskumu o udržateľnom spotrebiteľskom správaní CSBI, na príprave a realizácii ktorého sa podieľali medzinárodná asociácia Euroconsumers, ICRT (International Consumer Research & Testing) a BEUC (Bureau Européen des Unions de Consommateurs) a spotrebiteľské organizácie zo 14 krajín. Z pohľadu hodnotenia udržateľného správania spotrebiteľov v oblasti bývania sú dôležité posledné tri oblasti a to spotreba vody a energií v domácnostiach, nákup nepotravinového tovaru a služieb a posledná oblasť sa týkala odpadového hospodárstva. Pričom otázky prieskumu sa týkali sebahodnotenia spotrebiteľov v daných oblastiach, či a ako pristupujú k šetreniu, aká je tepelná ochrana ich budov, či používajú výrobky opakovane, do konca životnosti, nechávajú ich opraviť a pod. Vzhľadom na skutočnosť, že predmetom práce nie je realizovať vlastný prieskum, vyhľadávané boli v dostupných databázach parametre, ktoré majú

dostatočnú vypovedaciu schopnosť vo vzťahu k hodnoteniu spotrebiteľského správania a zohľadňujú dané oblasti.

Medzi takéto indikátory patrí aj Spotrebná stopa (The Consumption Footprint), ktorá meria potenciálne vplyvy na životné prostredie reprezentatívnych produktov, ktoré patria do 5 oblastí spotreby a to potraviny, mobilita, bývanie, domáce potreby, a spotrebiče (European Commission - Joint Research Centre, 2019). Spotrebná stopa pre oblasť bývania bude rovnako zaradená do vzorky ukazovateľov.

Tab. 6: Sumarizácia ukazovateľov pre hodnotenie spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania

Princípy udržateľného bývania	Charakteristika udržateľného bývania	Indikátory spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania
ochrana životného prostredia	bývanie, ktoré znižuje vplyvy na životné prostredie znižovaním uhlíkovej stopy, využívaním obnoviteľných zdrojov, proaktívnym zohľadňovaním klimatickej zmeny, efektívnosťou zdrojov. Zároveň ponúka príležitosti pre všetkých, prístup k službám energií, doprave, verejným priestranstvám s cieľom podporovať zdravý život obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> • Spotrebná stopa • Čisté emisie skleníkových plynov (zdroj: EEA) (sdg_13_10) • Podiel obnoviteľnej energie na hrubej konečnej spotrebe energie podľa sektora (sdg_07_40) • Obyvateľstvo napojené aspoň na sekundárne čistenie odpadových vôd (sdg_06_20) • Miera recyklácie komunálneho odpadu (sdg_11_60)
ekonomická efektívnosť	bývanie, ktoré je udržateľným prvkom v životaschopnej ekonomike, ako aj sektorom, ktorý prispieva k efektívnej distribúcii ekonomických aktivít. Ďalej k zlepšeniu technickej a sociálnej infraštruktúry a služieb, k realizácii mestskej regenerácie, k poskytovaniu dostupného bývania a k udržateľnému rozrastaniu miest	<ul style="list-style-type: none"> • Konečná spotreba energie v domácnostiach podľa druhu paliva (desať00125) • Odoberatá voda podľa sektora použitia [ten00006] • Produkcia komunálneho odpadu [cei_pc031] • Náklady na výstavbu nových obytných budov (teis510)
sociálne začlenenie a participácia	bývanie, ktoré podporuje sociálnu spravodlivosť, sociálnu súdržnosť, zapojenie občianskej spoločnosti, ale aj zdravý životný štýl a prispieva k napĺňaniu potrieb bývania všetkých sociálnych skupín	<ul style="list-style-type: none"> • Ľudia ohrození chudobou alebo sociálnym vylúčením (sdg_01_10) • Miera preťaženia nákladov na bývanie podľa stavu chudoby (sdg_01_50)
kultúrna primeranosť	bývanie, ktoré zohľadňuje sociálne a územné špecifiká a podporuje ochranu a zlepšovanie krajiny, ako aj historické a kultúrne dedičstvo	<ul style="list-style-type: none"> • Priemerné spotrebné výdavky súkromných domácností na kultúrne tovary a služby podľa príjmového kvintilu (cult_pcs_qnt)

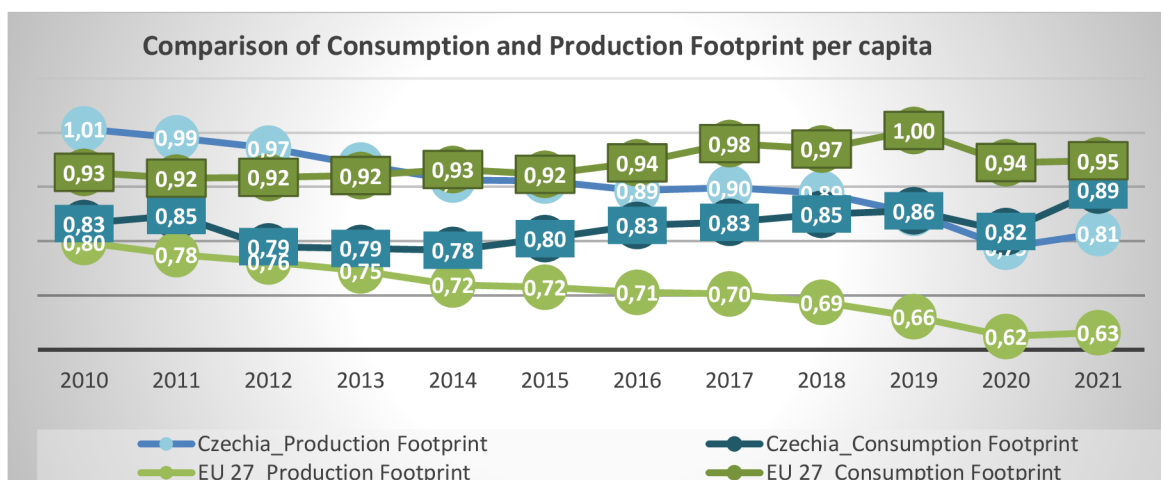
Indikátory udržateľného bývania boli detailne pre všetky štyri princípy vymedzené v kapitole 2, pričom nie všetky sú vhodné na hodnotenie spotrebiteľského

správania. Na budovaní udržateľného bývania vo všetkých jeho oblastiach sa podieľajú nie len zodpovední spotrebitelia, ale svoje úlohy majú vymedzené aj obce a mestá (budovanie zdravých a udržateľných miest) a rovnako aj štát. Z indikátorov udržateľného bývania z hľadiska jednotlivých princípov budú vybrané tie, ktoré vypovedajú o spotrebiteľskom správaní a umožnia ho hodnotiť.

Uvedené ukazovatele hodnotenia spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania boli vybrané aj s ohľadom na ich schopnosť prispieť k napĺňaniu vyššie prezentovaných cieľov Európskej hospodárskej komisie OSN (UNECE, 2015) pre oblasť udržateľného bývania.

3.2 Komparácia vybraných ukazovateľov spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR a ostatných krajinách EÚ

Spotrebná stopa (Consumption Footprint) je súhrnným ukazovateľom udržateľnej spotreby, v rámci ktorého významnou hodnotenou oblasťou (viac obrázky 6 a 7) je aj bývanie. Spolu s udržateľnou spotrebou je dôležité hodnotiť aj udržateľnú výrobu, pričom oba tieto parametre sú navzájom previazané. Na nasledujúcom obrázku je preto porovnaný vývoj spotrebnej a výrobnjej stopy na obyvateľa v Českej republike s priemerom za Európsku úniu, aby bolo možné identifikovať oblasť, v ktorej je potrebné významnou mierou podporovať ekologické aktivity.

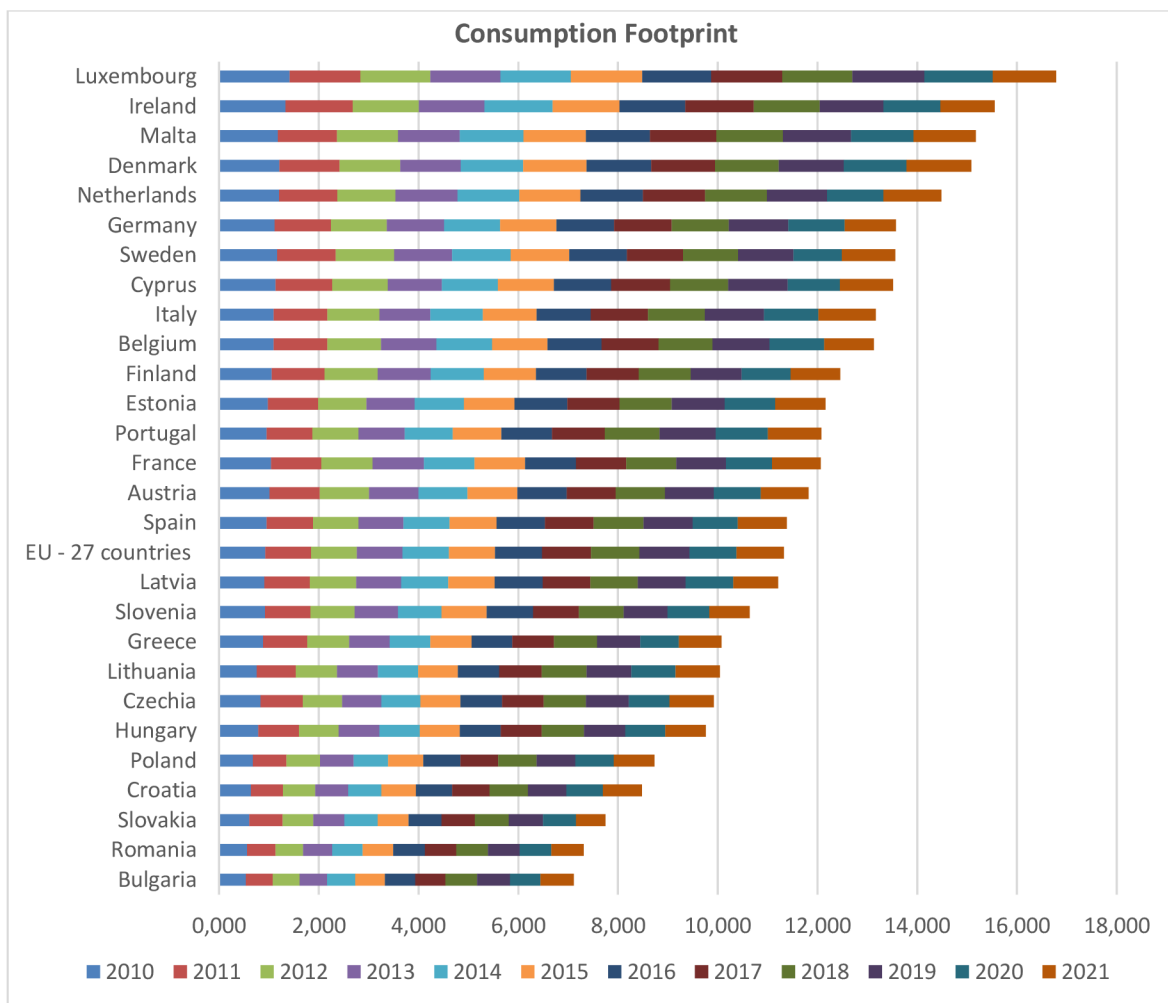

Zdroj: Spracované podľa: European Commission. Consumption Footprint Platform | EPLCA. Dostupné z: <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumptionFootprintPlatform.html>

Obr. 9: Komparácia váženého skóre spotrebnej a výrobnjej stopy na obyvateľa v ČR a EÚ

Trend v krajinách EU (Obrázok 9) je znižovanie výrobnjej stopy (svetlozelená farba) a zvyšovanie spotrebnej stopy (tmavozelená farba), čo okrem rastúcich

ekologických opatrení vypovedá aj o presune výrobných činností do tretích krajín. V Českej republike je výrobná stopa podstatne vyššia ako je priemer EU (svetlomodrá farba). Má však klesajúcu tendenciu a svojim vývojom kopíruje priemer EÚ. Spotrebná stopa (tmavomodrá farba) má rastúcu tendenciu a od roku 2019 je aj v ČR, ako je to vo väčšine krajín EU, vyššia ako výrobná stopa. Rastúca spotreba spolu s jej zvyšujúcim sa negatívnym vplyvom na životné prostredie je dôležitou výzvou pre všetky krajiny Európskej únie.

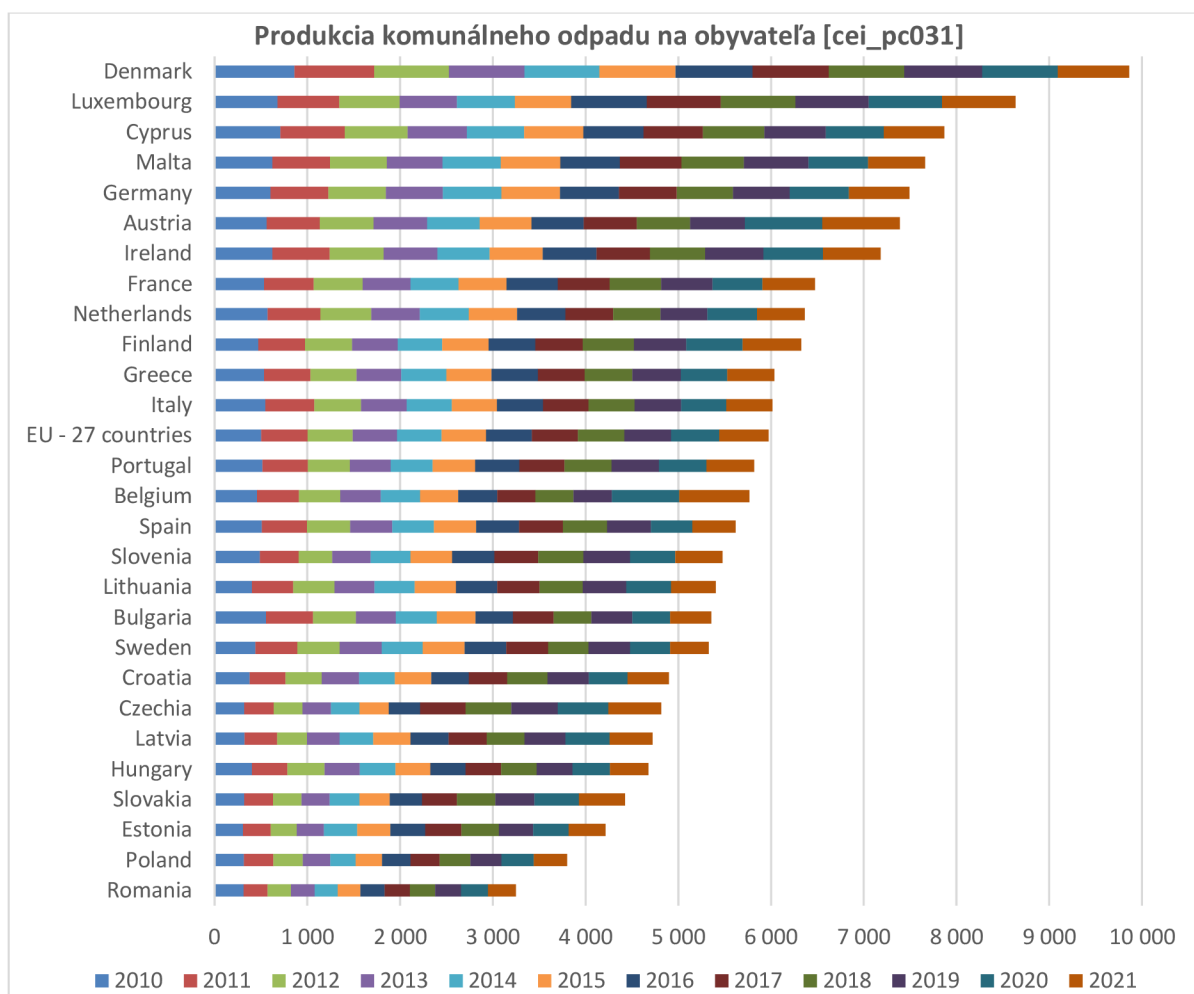
Zdroj: Spracované podľa: European Commission. Consumption Footprint Platform | EPLCA.
Dostupné z: <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumptionFootprintPlatform.html>

Obr. 10: Komparácia váženého skóre spotrebnej stopy na obyvateľa v rámci krajín EU 27 v súhrne za obdobie rokov 2010 až 2021

Spotrebná stopa na obyvateľa za Českú republiku (Obrázok 10) v súhrne za sledované obdobie rokov 2010 až 2021 sa stále nachádza pod priemerom EU a je

7. najnižšia v rámci krajín EU 27, ale najvyššia v rámci krajín V4. Pozornosť je však potrebné upriamiť na jej rýchlo rastúci trend.

S rastúcou spotrebou sa zvyšuje aj produkcia odpadu, pričom z pohľadu zamerania diplomovej práce bol pre hodnotenie udržateľnosti správania v oblasti bývania vybraný ukazovateľ **produkcia komunálneho odpadu na obyvateľa**. Tento ukazovateľ bol doplnený o **mieru recyklácie komunálneho odpadu**.

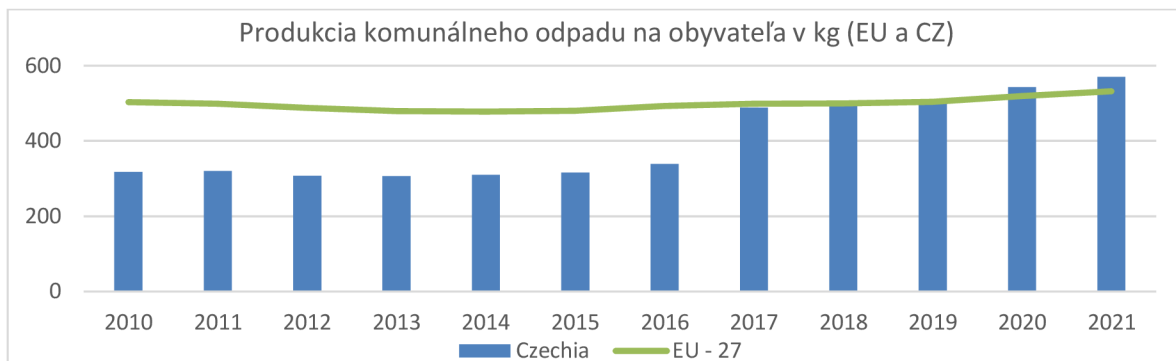

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_pc031/default/table?lang=en&category=cei.cei_pc

Obr. 11: Komparácia produkcie komunálneho odpadu na obyvateľa v krajinách EU 27 v súhrne za obdobie rokov 2010 a 2021

Produkcia komunálneho odpadu na obyvateľa v súhrne za roky 2010 až 2021 sa nachádza hlboko pod úrovňou priemeru krajín EU (9. krajina pod priemerom), je však najvyššia v rámci krajín V4. Na obrázku 11 je viditeľný značný rozdiel v prvých

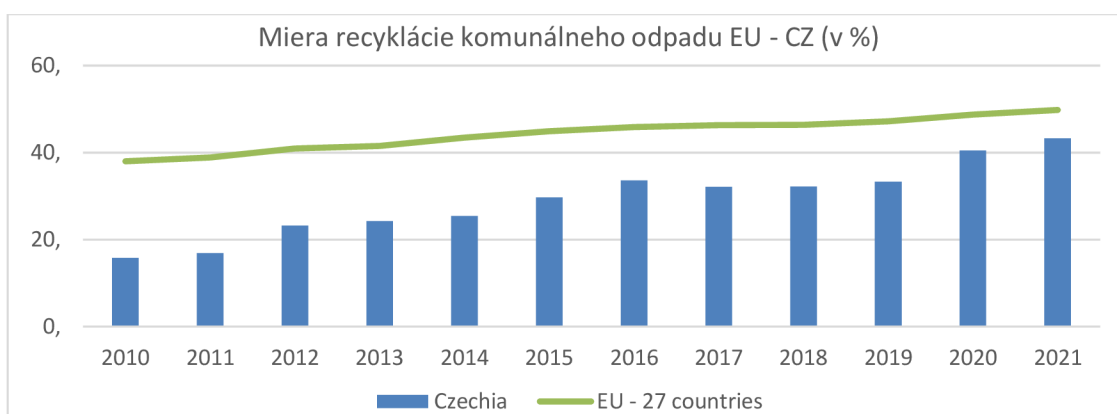
rokoch, v ktorých je produkcia komunálneho odpadu podstatne nižšia, ako vo väčšine krajín. Uvedenú skutočnosť bola overená aj porovnaním produkcie komunálneho odpadu na obyvateľa na ročnej báze v Českej republike s priemerom krajín EU.

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_pc031/default/table?lang=en&category=cei.cei_pc

Obr. 12: Komparácia produkcie komunálneho odpadu na obyvateľa v ČR s priemerom za EU

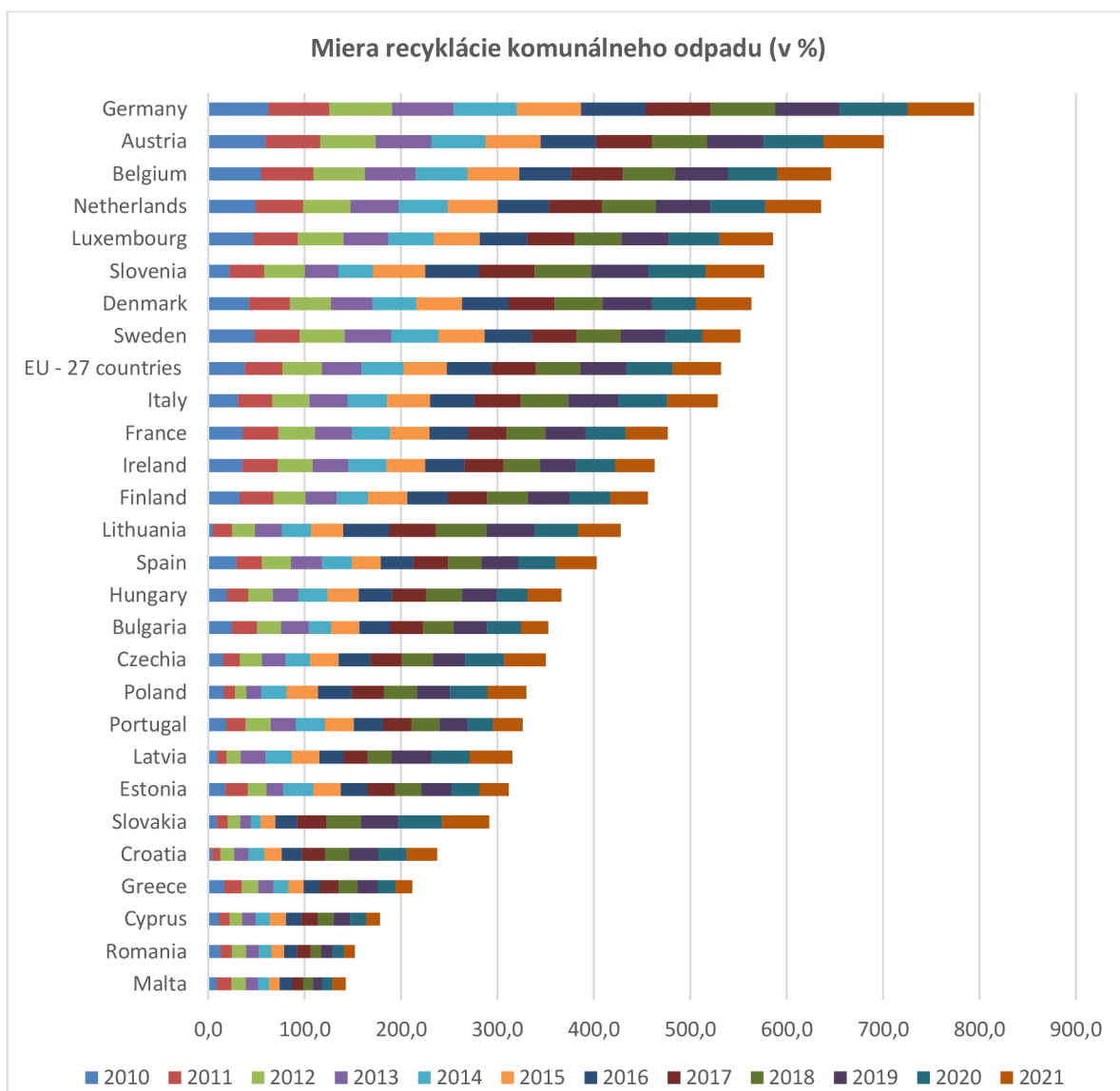
V rokoch 2010 až 2016 bola produkcia komunálneho odpadu na obyvateľa v priemere 300 kg a od roku 2017 sa priemer zmenil na cca 500 kg a Česká republika v daných rokoch už dosiahla úroveň priemeru krajín EU v tvorbe komunálneho odpadu. Rast spotreby deklarovaný rastom spotrebnej stopy má svoj dopad aj vo vyššej tvorbe komunálneho odpadu.

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_wm011/default/table?lang=en&category=cei.cei_wm

Obr. 13: Komparácia miery recyklácie komunálneho odpadu na obyvateľa v ČR s priemerom za EU

Aj keď tvorba komunálneho odpadu v Českej republike v posledných rokoch dosahuje priemer EÚ (Obr. 12), miera recyklácie (Obr. 13) tohto odpadu je stále pod priemerom EÚ. Index medziročnej zmeny miery recyklácie komunálneho odpadu v Českej republike vo svojich pohyboch kopíruje zmeny priemeru EU, je však vyšší ako zmeny priemeru EU, čo vedie k postupnému približovaniu sa k priemeru miery recyklácie komunálneho odpadu v Európskej únii.

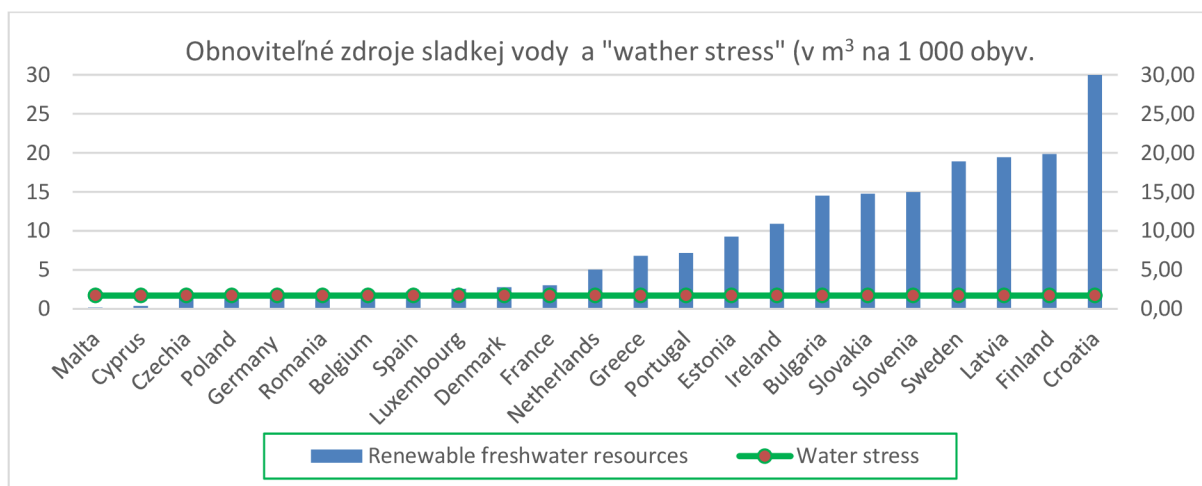
Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_wm011/default/table?lang=en&category=cei.cei_wm

Obr. 14: Komparácia miery recyklácie komunálneho odpadu na obyvateľa v rámci krajín EU 27 v súhrne za obdobie rokov 2010 a 2021

V porovnaní s ostatnými krajinami EU v súhrne za roky 2010 až 2021 je Česká republika pod priemerom EU, avšak stále je miera recyklácie najvyššia z krajín EU. Miera recyklácie vypovedá ako o ochote spotrebiteľov správať sa zodpovedne k životnému prostrediu, ako aj o opatreniach na úrovni krajiny v oblasti odpadového hospodárstva a povedomia spotrebiteľov.

Pri spotrebe vody bolo zameranie na posúdenie troch ukazovateľov týkajúcich sa spotreby vody a to a) **obnoviteľných zdrojov vody** počítaných ako súčet vnútorného prítoku a vonkajšieho prítoku, b) **indexu využívania vody (WEI+)**, ktorý meria celkovú spotrebu vody ako percento obnoviteľných zdrojov sladkej vody dostupných pre dané územie a c) **spotreby vody v domácnostiach**.

Zásoby sladkej vody na obyvateľa sa považujú za dôležitý ukazovateľ na meranie udržateľnosti vodných zdrojov. Dostupnosť sladkej vody v krajine je primárne určená klimatickými podmienkami a cezhraničnými tokmi vody, zatiaľ čo pre celkové množstvá je dôležitá veľkosť krajiny. Podľa Svetovej správy o rozvoji vôd Organizácie Spojených národov krajina zažíva „vodný stres“, keď jej ročné zásoby vody sú nižšie ako 1 700 m³ na obyvateľa. Z krajín EÚ medzi takéto krajiny patria Poľsko, Česko, Cyprus a Malta (počítané ako dlhodobý priemer v závislosti od dostupnosti údajov pre rôzne krajiny je zahrnuté obdobie medzi 1970 – 2021).

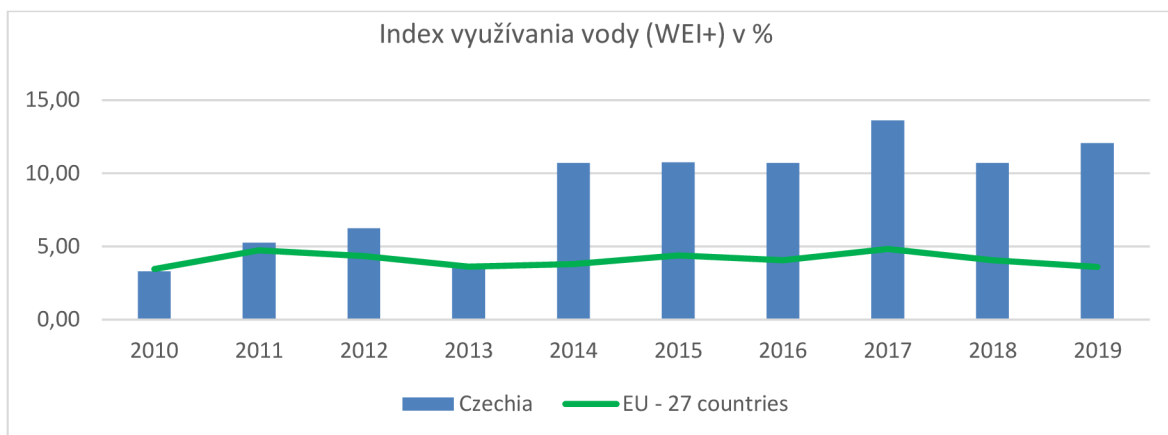

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Water_statistics

Obr. 15: Obnoviteľné zdroje sladkej vody v krajinách EU v m³ na 1 000 obyvateľov

Index využívania vody (WEI+) kvantifikuje, koľko vody sa odoberie mesačne alebo sezónne a koľko vody sa pred alebo po použití vráti do životného prostredia cez povodia. Rozdiel medzi odbermi vody a návratnosťou vody sa považuje za

„spotrebu vody“. Hodnoty nad 20 % sa považujú za znak nedostatku vody, zatiaľ čo hodnoty rovné alebo väčšie ako 40 % označujú situácie vážneho nedostatku vody, čo znamená, že využívanie sladkovodných zdrojov je neudržateľné.

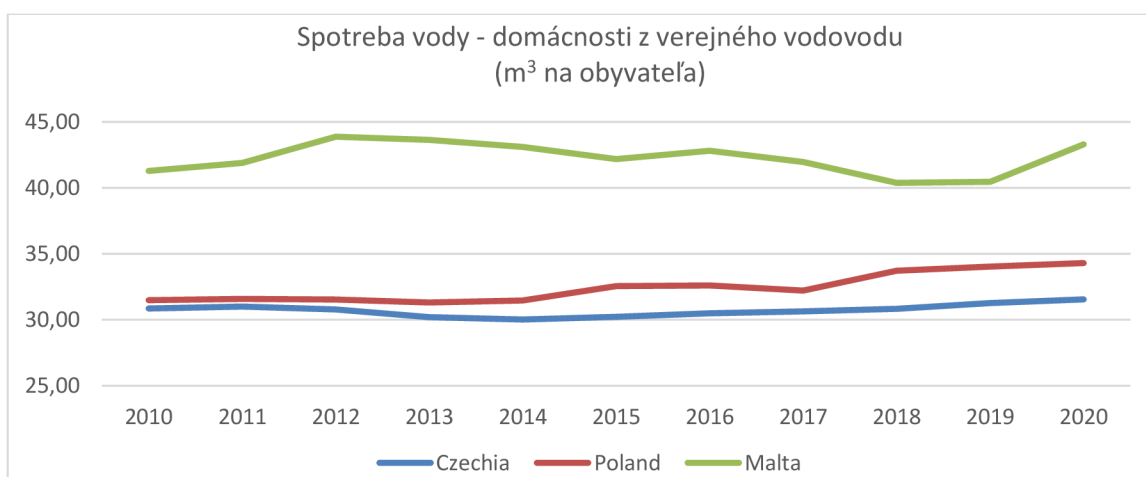

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/sdg_06_60

Obr. 16: Komparácia Indexu využívania vody (WEI+) v ČR s priemerom za EU

Spotreba vody v Českej republike od roku 2014 vysoko prevyšuje priemer EU, ale nachádza sa pod úrovňou hodnoty 20 %, ktorá sa považuje za znak nedostatku vody.

Spotreba vody v domácnostiach z verejného vodovodu na obyvateľa v Českej republike a v krajinách Poľsko a Malta, v ktorých bol identifikovaný tzv. vodný stres.

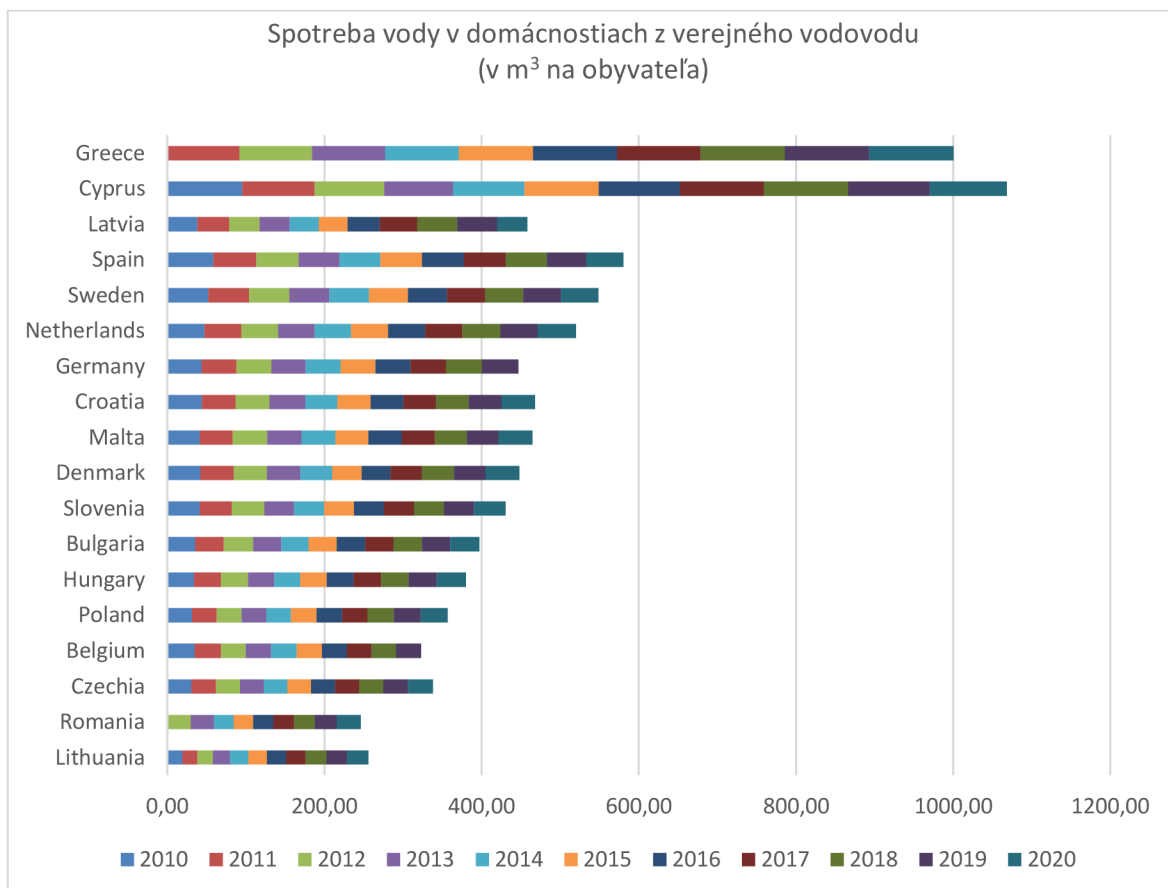

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wat_cat_custom_10735287/default/table?lang=en

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_GIND_custom_7116821/default/table

Obr. 17: Komparácia spotreby vody v domácnostiach v krajinách Česko, Poľsko a Malta

Spotreba vody v domácnostiach sa v Českej republike pohybuje v priemere okolo 30 m³ na obyvateľa a najnižšia z analyzovaných krajín (Cyprus nebol zahrnutý do grafu, jeho hodnoty sú dvojnásobné v porovnaní s Maltou). Pre porovnanie je uvedená aj spotreba vody v súhrne v rokoch 2010 až 2020 za krajiny EU, pri ktorých boli údaje k dispozícii.

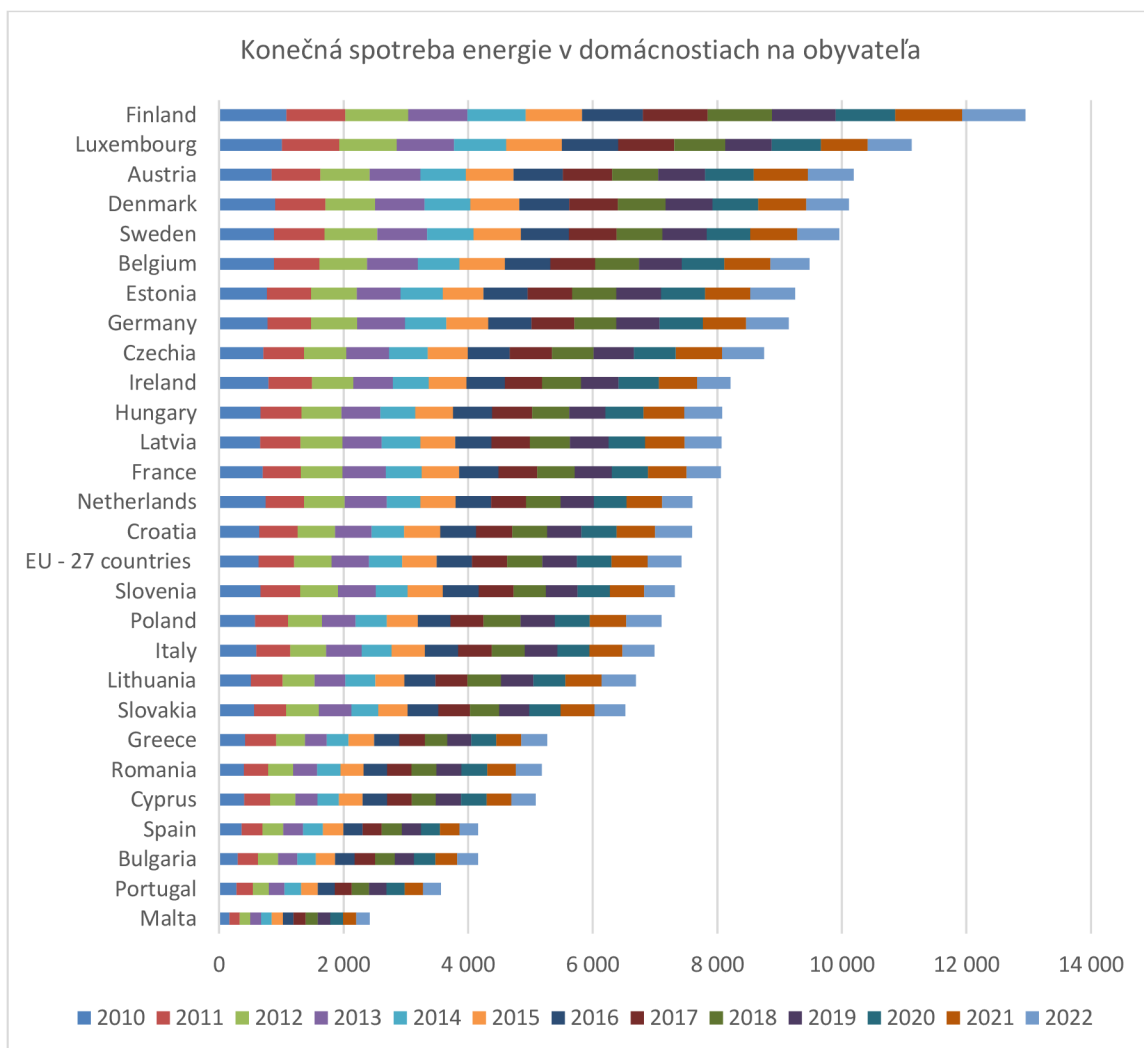
Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wat_cat__custom_10735287/default/table?lang=en a https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_GIND__custom_7116821/default/table

Obr. 18: Komparácia spotreby vody v domácnostiach v m³ na obyvateľa v krajinách EU

V porovnaní s ostatnými krajinami je spotreba vody v českých domácnostiach na pomerne nízkej úrovni, i keď do porovnávaní bolo zaradených len 18 krajín EU.

Ďalším hodnoteným ukazovateľom je konečná spotreba energie v domácnostiach na obyvateľa. Ukazovateľ meria, koľko elektriny a tepla spotrebuje každý občan doma bez energie použitej na dopravu. Pre daný ukazovateľ na rozdiel od ostatných bola už kompletná databáza údajov pre všetky krajiny EU aj za rok 2022, z tohto dôvodu bol tento rok zaradený do analýzy. Spotreba energie na konečného

spotrebiteľa v Českej republike je v súhrne za roky 2010 až 2022 vyššia ako priemer EU a je dokonca na 9. mieste z 27 krajín EU. Nad priemerom EU sa z krajín V4 nachádza ešte Maďarská republika.

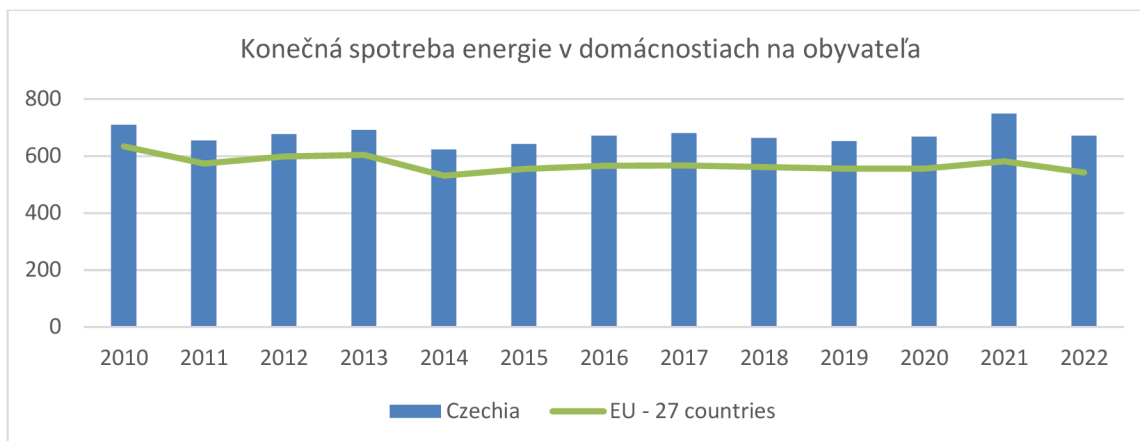

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_07_20/default/table?lang=en&category=sdg.sd_g_07

Obr. 19: Komparácia konečnej spotreby energie v domácnostiach na obyvateľa v rámci krajín EU 27 v súhrne za obdobie rokov 2010 a 2022

Preskúmaný bol aj trend vývoja konečnej spotreby energie na obyvateľa v jednotlivých rokoch v porovnaní s priemerom krajín EU v analyzovanom období. Spotreba elektrickej energie v EU dosiahla výraznejší pokles v roku 2014 (druhá vlna finančnej krízy) s miernym nárastom v roku 2015. Od tohto obdobia jej úroveň klesá len veľmi mierne s opätovným nárastom v roku 2021 a následným poklesom

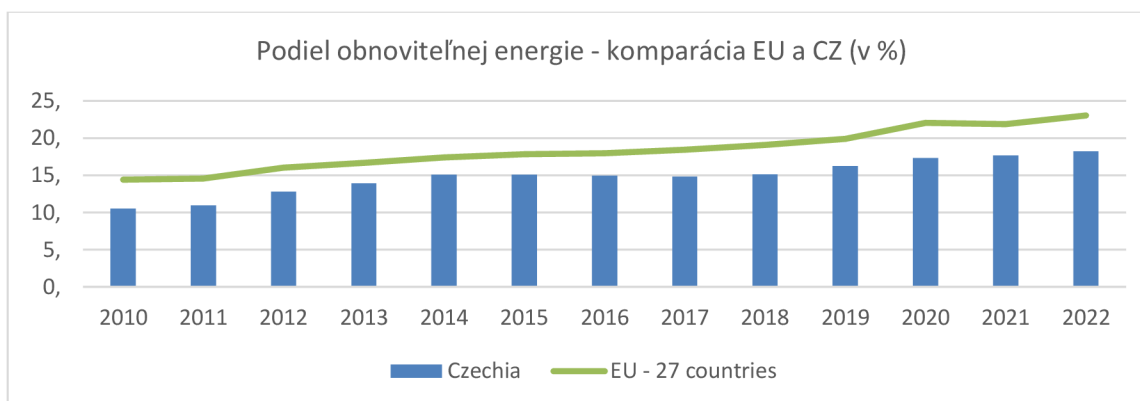
v roku 2022. Tento trend kopíruje aj vývoj konečnej spotreby energie v Českej republike, pričom v každom roku sa nachádza nad priemerom EU.

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_07_20/default/table?lang=en&category=sdg.sd_g_07

Obr. 20: Komparácia konečnej spotreby energie na obyvateľa v ČR s priemerom za EU

Vzhľadom na skutočnosť, že spotreba energie v Českej republike je relatívne vysoká v porovnaní s priemerom EU, preskúmaný bol ekologický aspekt spotreby a to podiel obnoviteľnej energie na konečnej spotrebe energie.

Zdroj: spracované na základe údajov z databázy Eurostat. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_07_40/default/table?lang=en&category=sdg.sd_g_07

Obr. 21: Komparácia podielov obnoviteľnej energie na hrubej konečnej spotrebe energie s priemerom za EU

Podiel obnoviteľnej energie na konečnej spotrebe energie v Českej republike sa postupne zvyšuje cca od 10 % v roku 2010 až po cca 18 % v roku 2022. Tento vývoj

možno hodnotiť pozitívne, má zhodný vývoj v porovnaní s priemerom krajín EU. Negatívom je, že aj napriek rastu podielu obnoviteľnej energie sa stále Česká republika nachádza pod priemerom EU.

Tab. 7: Vyhodnotenie vybraných analyzovaných ukazovateľov spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR a v ostatných krajinách EÚ

Ukazovateľ, merná jednotka, analyzované obdobie	V súhrne za sledované obdobie (od 2010 do roku s poslednými známymi údajmi)	V porovnaní s priemerom EU za každý rok analyzovaného obdobia
Spotrebná stopa (vážené skóre – vplyv na obyvateľa) 2010-2021	Spotrebná stopa v súhrne za analyzované obdobie sa nachádza pod priemerom EU, je 7. najnižšia	Spotrebná stopa kopíruje vývoj priemeru za EU, v roku 2021 spotrebná stopa v ČR prudko vzrástla a priblížila sa priemeru EU
Produkcia komunálneho odpadu (v kg na obyvateľa) 2010-2021	Produkcia komunálneho odpadu v súhrne za analyzované roky sa nachádza pod priemerom EU, je 7. najnižšia	V rokoch 2010 až 2017 bola produkcia nižšia ako priemer EU, v rokoch 2017-2019 produkcia odpadu prudko vzrástla a dosahovala cca priemernú úroveň EU a od roku 2020 tento priemer prevyšuje
Miera recyklácie komunálneho odpadu (v %) 2010-2021	Nízka miera recyklácie v súhrne za celé obdobie nachádzajúca sa pod priemerom EU, 11. najnižšia	Miera recyklácie v ČR má rastúci trend, ktorý prevyšuje rast priemeru za EU, v roku 2021 bola miera recyklácie v ČR 43,3 %, čo je blízko priemeru EU, ktorý bol 49,8 %
Obnoviteľné zdroje sladkej vody (v m ³ na obyvateľa) dlhodobý priemer za obdobie 1970-2021	Vodné zásoby sú nižšie ako 1700 m ³ na obyv., čo je označované ako „vodný stres“, pričom ČR patrí medzi 4 krajiny EU, ktoré sa nachádzajú pod touto hranicou	
Index využívania vody (WEI+) (v %) 2010-2019	V súhrne percento využívania vody za celé analyzované obdobie je nad úrovňou EU a ČR je v poradí 7. krajinou s najvyšším WEI+	Do roku 2013 bolo percento využívania vody na úrovni priemeru EU, od roku 2014 prevyšuje tento priemer a v roku 2017 dosiahol hodnotu 13,83 %, pričom priemer za EU bol 4,83 % (hranica pre udržateľnosť spotreby vody je 20 %)
Spotreba vody v domácnostiach (v m ³ na obyvateľa) 2010-2020	V súhrne za celé obdobie bola spotreba vody 3 najnižšia z 18 krajín EU (za ďalšie krajiny EU neboli k dispozícii údaje)	V porovnaní s Poľskom, Maltou a Cyprom (krajiny EU s najnižšími obnoviteľnými zdrojmi – vodný stres) je spotreba vody v českých domácnostiach každý rok najnižšia a jej rast pomalší ako v porovnávaných krajinách
Konečná spotreba energie v domácnostiach	Spotreba elektriny a tepla spotrebuje v českých domácnostiach sa v súhrne za celé obdobie nachádza	V každom roku sledovaného obdobia sa spotreba elektriny a tepla nachádza na úrovni priemeru krajín EU, pričom

Ukazovateľ, merná jednotka, analyzované obdobie	V súhrne za sledované obdobie (od 2010 do roku s poslednými známymi údajmi)	V porovnaní s priemerom EU za každý rok analyzovaného obdobia
(v kg ropného ekvivalentu) 2010-2022	nad priemerom EÚ, je 9. najvyššia	spotreba v ČR rastie rýchlejšie ako priemer EU (kým v roku 2010 to bolo 76 kg nad priemerom v roku 2021 to bolo 129)
Podiel obnoviteľnej energie (v % z konečnej spotreby) 2010-2022	V súhrne percento využitia obnoviteľnej energie z hrubej konečnej spotreby energie je nízke, nachádza sa pod priemerom EU, je 10. najnižšie	Každý rok v analyzovanom období je percento využívania obnoviteľnej energie pod priemerom EU cca 3 % a od roku 2020 sa rozdiel zväčšil na viac ako 4 %

Poznámka: zelená farba – pozitívne hodnotenie, červená farba – negatívne hodnotenie

Analyzované ukazovatele poukázali na veľké rezervy, ktoré má Česká republika na ceste k udržateľnému rozvoju a udržateľnému správaniu sa spotrebiteľov z pohľadu vybraných ukazovateľov a to predovšetkým:

- zamerať sa na znižovanie spotrebnej stopy,
- znižovanie tvorby komunálneho odpadu, ktorý v posledných rokoch prudko rastie,
- zvyšovanie miery recyklácie komunálneho odpadu,
- z hľadiska spotreby vody, sa české domácnosti správajú udržateľnejšie ako vo vybraných krajinách EU, v ktorých sa vyskytuje problém s obnoviteľnými zásobami vody a udržateľnejšie ako v ostatných sektoroch hospodárstva ČR, pretože spotreba vody je v ČR na pomerne vysokej úrovni,
- spotreba energie a tepla v domácnostiach rastie rýchlejšie ako priemer EU pričom sa ČR nachádza nad týmto priemerom a podiel obnoviteľnej energie je v porovnaní s priemerom EU na nízkej úrovni.

Udržateľné správanie sa spotrebiteľov v oblasti udržateľného bývania samozrejme nie je možné hodnotiť len na základe niekoľkých ukazovateľov a pre komplexný pohľad na danú problematiku by bolo potrebné vyhodnotiť všetky ukazovatele a to minimálne v rozsahu stanovenom v kapitole 2. Uvedená skutočnosť zároveň predstavuje možné smerovanie výskumu v danej oblasti.

Ďalšia kapitola je zameraná na porovnanie vybraných analyzovaných ukazovateľov so subjektívnym hodnotením udržateľného správania na základe realizovaných prieskumov v Českej republike.

4 Posúdenie udržateľného správania českých spotrebiteľov v oblasti bývania na základe dotazníkových šetrení SGS

Na posudzovanie udržateľnosti správania spotrebiteľov sú realizované predovšetkým dotazníkové prieskumy, ktorých výsledky majú subjektívny charakter, avšak najlepšie zachytávajú nastavenie spoločnosti v oblastiach, ktoré nie je možné merať objektívnymi ukazovateľmi. Prepojenie subjektívnych a objektívnych ukazovateľov umožní poskytnúť ucelený obraz aj o takto náročnej problematike, pre ktorú nie je dostatok objektívnych ukazovateľov, ktoré by dostatočnou mierou zodpovedali kompetentným, ako vplývať na zvýšenie povedomia spotrebiteľov o problémoch životného prostredia, potrebe udržateľnosti a zvyšovali udržateľnosť ich správania. Takéto prieskumy v Českej republike sa okrem iného realizovali aj na Škoda Auto Vysoká škola v rámci prípravy a riešenia grantov SGS. Z pohľadu zamerania diplomovej práce bol z pomedzi uskutočnených prieskumov vybraný prieskum ekologického správania českých spotrebiteľov, ktorý sa uskutočnil začiatkom júna 2018. Ďalej boli preskúvané marketingové výskumy navrhnuté a realizované v rámci grantu SGS/2019/01 na Katedre marketingu a manažmentu Škoda Auto Vysoká škola (Jaderná, E., vedúca projektu). Zber údajov zabezpečovala profesionálna prieskumná agentúra Behavio Labs s.r.o. Štruktúra otázok a prioritné oblasti, na ktoré sa upriamuje pozornosť v rámci jednotlivých šetrení, sa každoročne menia. Pre potreby diplomovej práce s dôrazom na udržateľné správanie sa v oblasti bývania boli vybrané dva prieskumy, jeden z roku 2018 a jeden z roku 2023, ktoré sa okrem udržateľného správania v oblasti dopravy, spotreby potravín, venovali aj bývaniu a to triedeniu odpadu, využívaniu energii a vody, pričom druhý prieskum bol rozšírený aj na ďalšie oblasti týkajúce sa bývania. Rozdiel piatich rokov medzi šetreniami umožní posúdiť vývoj v správaní sa českých spotrebiteľov v oblasti bývania s ohľadom na zvyšujúci sa tlak na udržateľnosť rozvoja v každej oblasti a to tak na národnej ako aj medzinárodnej úrovni. Výskumnú vzorku v oboch dotazníkových šetreniach tvorilo 1000 respondentov, ktorých vnútorná štruktúra z dôvodu zachovania reprezentatívnosti vzorky reflektovala sociálno-demografickú štruktúru obyvateľov Českej republiky, ďalej bola vzorka prispôbena pomernému zastúpeniu respondentov čo sa týka vzdelania, príjmov, veku, veľkosti obce a pod.

Na základe syntézy poznatkov z vymedzenia udržateľného bývania z vládnych dokumentov (Ženevská charta OSN o udržateľnom bývaní), z analýzy objektívnych ukazovateľov vzťahujúcich sa ku všetkým oblastiam udržateľného bývania a z dotazníkových šetrení bude definovaná výskumná medzera.

Možnosť porovnávať a zovšeobecňovať výsledky šetrení v oboch prieskumoch je podmienená aj štruktúrou respondentov. Štruktúra respondentov z hľadiska pohlavia, veku, vzdelania, príjmu a veľkosti obce v oboch prieskumoch je uvedená v nasledujúcich tabuľkách.

Tab. 8: Štruktúra respondentov dotazníkového šetrenia 2018

Štruktúra respondentov - prieskum 2018									
Pohlavie		Vek		Vzdelanie		Príjem		Veľkosť mesta – počet obyv. v tis.	
žena	509	vek 18-24	90	vzd. bez maturity	393	Nízky	357	mesto 0-2	266
muž	491	vek 25-34	186	vzd. s maturitou	391	Stredný	383	mesto 2-10	209
		vek 35-44	231	vzd. vysokoškolské	216	Vysoký	260	mesto 10-50	219
		vek 45-54	220					mesto nad 50	306
		vek 55-64	168						
		vek 65+	105						
Spolu	1000	Spolu	1000	Spolu	1000	Spolu	1000	Spolu	1000

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumu 2018 (Jaderná, E.)

Tab. 9: Štruktúra respondentov dotazníkového šetrenia 2023

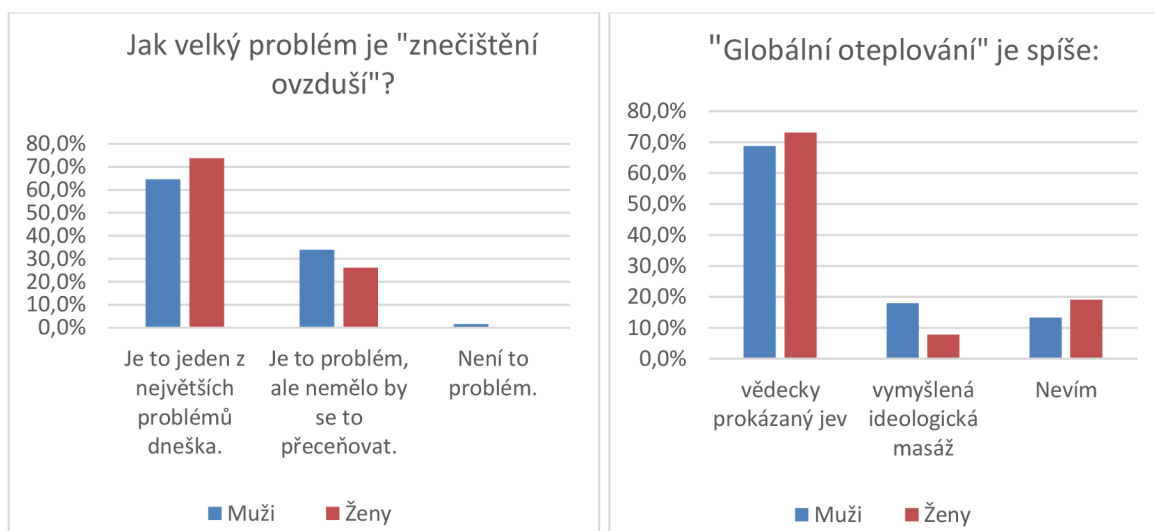
Štruktúra respondentov - prieskum 2023									
Pohlavie		Vek		Vzdelanie		Príjem		Veľkosť mesta – počet obyv. v tis.	
žena	498	vek 18-24	99	vzd. bez maturity	343	Nízky	357	mesto 0-2	278
muž	502	vek 25-34	201	vzd. s maturitou	408	stredný	383	mesto 2-10	220
		vek 35-44	260	vzd. vysokoškolské	249	vysoký	260	mesto 10-50	217
		vek 45-54	197					mesto nad 50	285
		vek 55-64	147						
		vek 65+	96						
Spolu	1000	Spolu	1000	Spolu	1000	Spolu	1000	Spolu	1000

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumu 2023 (Jaderná, E.)

Štruktúra respondentov v oboch prieskumoch je proporcionálne rozdelená vzhľadom na sledované parametre ako pohlavie, vek, vzdelanie, príjem či veľkosť obce/mesta a v oboch rokoch je porovnateľná. Na základe uvedených skutočností možno konštatovať, že dosiahnuté výsledky v prieskumoch nie sú ovplyvnené nevyváženou štruktúrou, čo zvyšuje reprezentatívnosť vybranej vzorky.

4.1 Dotazníkové šetření 2018 - prieskum ekologického správania českých spotrebiteľov

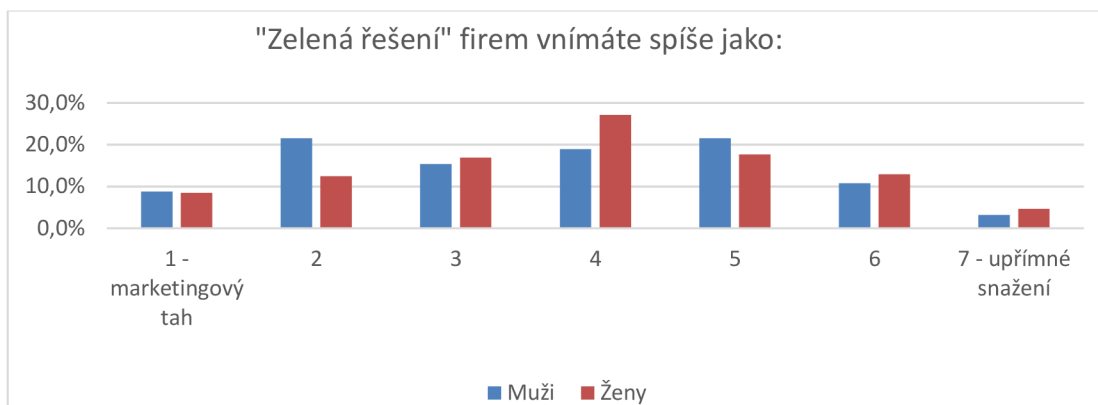
Prieskum v roku 2018 sa venoval základným otázkam udržateľného správania spotrebiteľov v oblasti bývania, zelených produktov, znalosti ekologických certifikátov, vnímania ekologických problémov a ekologických riešení v doprave, ako napríklad elektromobilita. V rámci daného prieskumu boli samostatne hodnotené výsledky šetrení týkajúce sa otázok zameraných na vnímania problému znečistenia ovzdušia, či globálneho otepľovania, ako východiska pre snahu o udržateľné správanie. Odpovede na uvedené otázky jednoznačne vypovedajú o vysokom eko-cítení českých spotrebiteľov, ktorí vnímajú ekologické problémy, pričom možno konštatovať, že ženy tento problém vnímajú citlivejšie.

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumu 2018 (Jaderná, E.)

Obr. 22: Hodnotenie závažnosti problémov znečistenia ovzdušia a otepľovania (2018)

Zároveň bolo zaujímavé, či panuje medzi spotrebiteľmi dôvera alebo skôr skepsa k firmami prezentovaným ekologickým aktivitám a riešeniam, čo opäť môže ovplyvňovať udržateľnosť správania sa spotrebiteľov a to vo všetkých oblastiach.

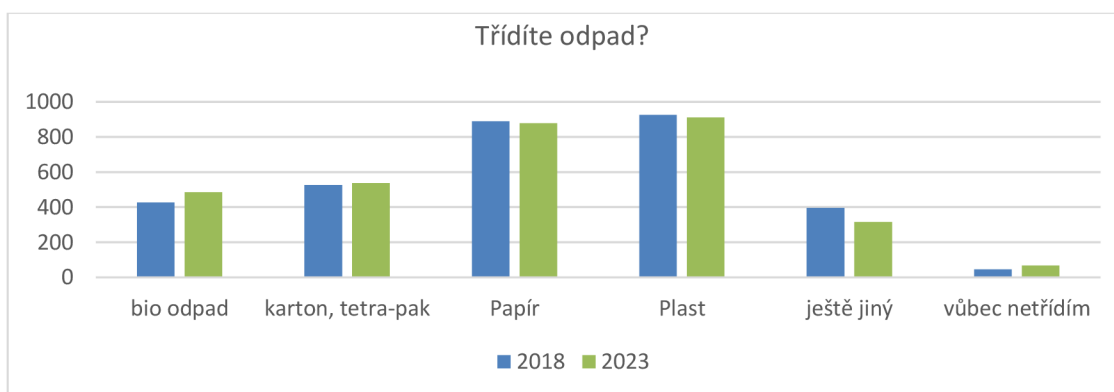

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumu 2018 (Jaderná, E.)

Obr. 23: Hodnotenie vnímania ekologických riešení prezentovaných firmami (2018)

Odpovede vypovedajú o opatrnom hodnotení týchto aktivít, pričom muži sú skôr skeptickí a takmer 30 % mužov považuje prezentované zelené riešenia firiem za marketingový a takmer marketingový ťah. Ženy pristupujú k hodnoteniu obozretnejšie a viac ako 25 % volilo odpoveď v strede hodnotiacej škály od 1-7. Rast dôvery v zelené riešenia firiem je dôležitým faktorom, ktorý môže výrazným spôsobom povzbudiť udržateľné spotrebiteľské správanie.

Z otázok týkajúcich sa udržateľného bývania boli vybrané tri, ktoré sa opakovali aj v dotazníkovom šetrení v roku 2023 a možno ich priamo porovnať. Ide o otázky týkajúce sa triedenia odpadov, obmedzovania množstva obalov, využívania vody a energie.

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumov 2018, 2023 (Jaderná, E.)

Obr. 24: Komparácia výsledkov dotazníkových šetrení 2018 a 2023 v oblasti triedenia odpadu

Triedenie odpadu, ktoré ovplyvňuje ukazovatele sledované v rámci cieľov SDG 11 ako tvorba komunálneho odpadu, ktorá sa v ČR od roku 2017 prudko zvýšila a

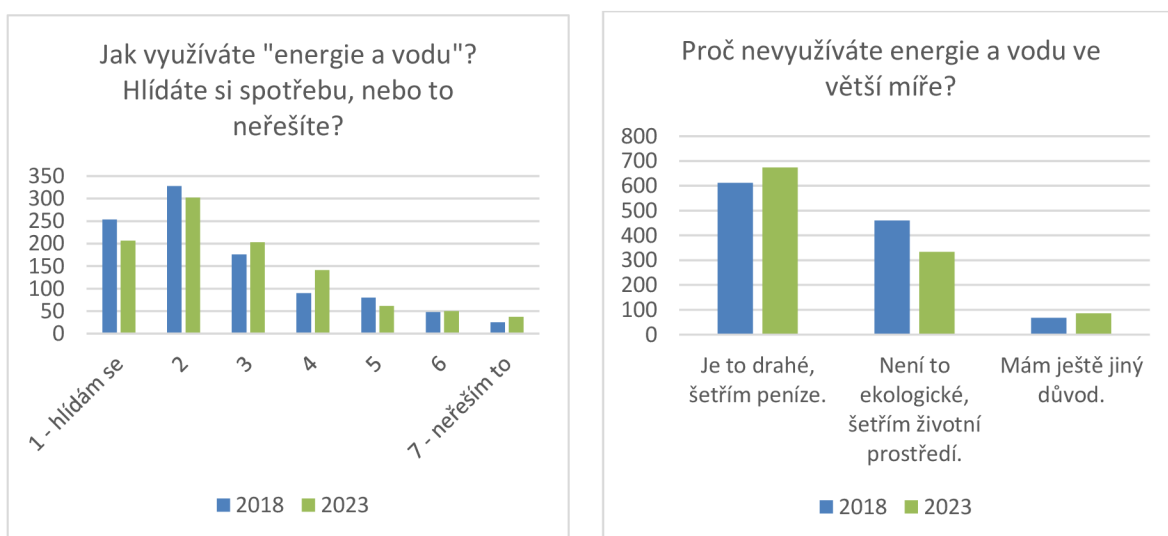
dostala sa nad úroveň priemeru EU. Ďalej ukazovateľ miera recyklácie komunálneho odpadu, kde je ČR naopak pod priemerom EU, i keď táto miera rastie. Výsledky prieskumov v roku 2018 a 2023 nezaznamenali zásadné zmeny.

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumov 2018, 2023 (Jaderná, E.)

Obr. 25: Komparácia výsledkov dotazníkových šetření 2018 a 2023 v oblasti tvorby odpadu z obalov

Mierne sa zvýšilo triedenie bio odpadu a kartónov, naopak mierne pokleslo triedenie papieru, plastov a iných komponentov. Čo sa týka snahy o obmedzenie množstva obalov, tak ponúkané možnosti okrem bezobalových predajní využíva v roku 2023 menej respondentov. Dokonca viac respondentov v roku 2023 odpovedalo, že obmedzovanie obalov veľmi neriešia.

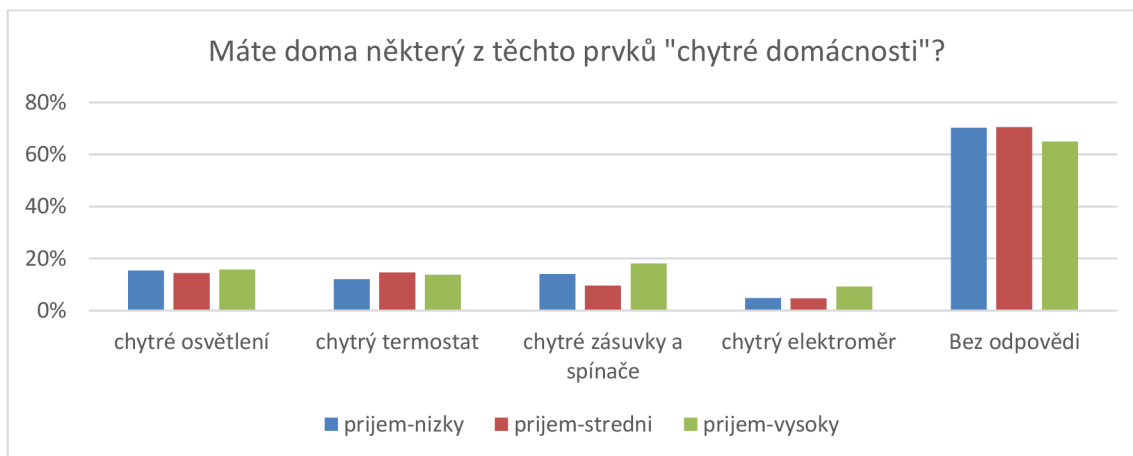
Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumov 2018, 2023 (Jaderná, E.)

Obr. 26: Komparácia výsledkov dotazníkových šetření 2018 a 2023 v oblasti využívania energie a vody

Využívanie vody a energie ma prepojenosť s ukazovateľmi, ktoré sa sledujú na národnej úrovni v rámci ukazovateľov SDG a to konečná spotreba energie, tiež spotreba vody z verejného vodovodu a spotreba vody v domácnostiach. Spotreba energie v ČR sa nachádza nad úrovňou priemeru EU a spotreba vody z verejného vodovodu je alarmujúca, aj keď domácnosti sa na tejto spotrebe podieľajú nižšou mierou. Podľa výsledkov dotazníkových šetrení dokonca v roku 2023 poklesol počet respondentov, ktorí spotrebu vody a energie pozornejšie sledujú a rovnako poklesol ekologický aspekt šetrenia a prevládol ekonomický.

4.2 Dotazníkové šetrenie 2023

Dotazníkové šetrenie realizované v roku 2023 sa vo väčšej miere zameralo na zisťovanie udržateľného správania sa spotrebiteľov a to ako v oblasti bývania, tak v oblasti spotreby potravín a v doprave. Pre hodnotenie boli vybrané otázky, ktoré sa zamerali na udržateľné správanie v oblasti bývania. Základné otázky, ktoré sa zároveň nachádzali aj v prieskume v roku 2018, boli spoločne hodnotené v predchádzajúcej podkapitole. Z dotazníkového šetrenia v roku 2023 budú vybrané už len otázky, ktoré rozvíjajú predchádzajúce zistenia.

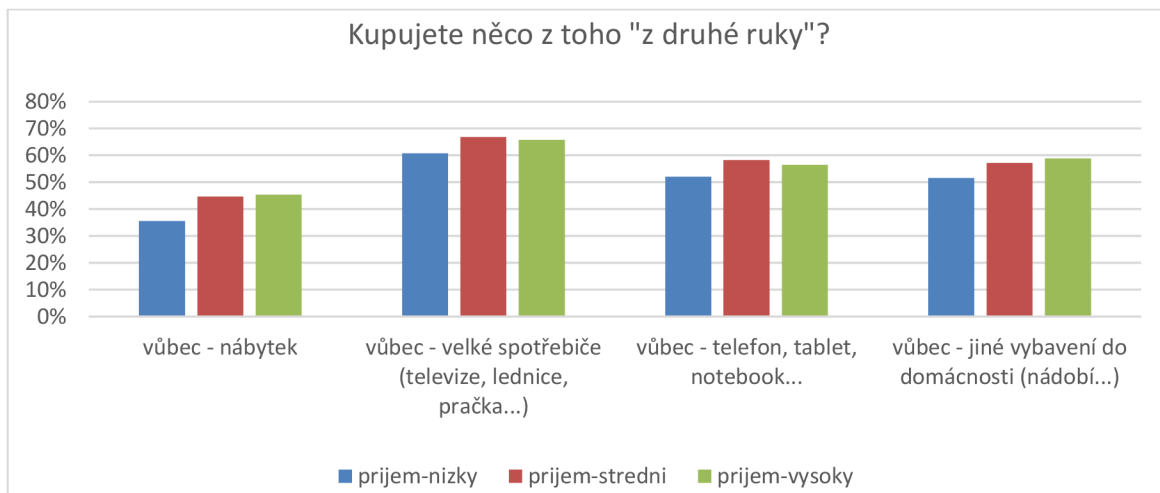

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumu 2023 (Jaderná, E.)

Obr. 27: Hodnotenie využívania prvkov smart domácnosti umožňujúcich šetrenie energie

Až 71 % respondentov sleduje spotrebu pomerne pozorne (stupne 1-3 na stupnici od 1-7). Využívanie smart prvkov v domácnosti, ktoré podporujú reguláciu a sledovanie spotreby, nie sú širšie využívané. Preskúmané bolo, či zásadnejší rozdiel v ich využívaní z dôvodu vyššej ceny, bude medzi respondentmi v závislosti od príjmu. Respondenti s vysokým príjmom viac ako ostatní využívajú chytré

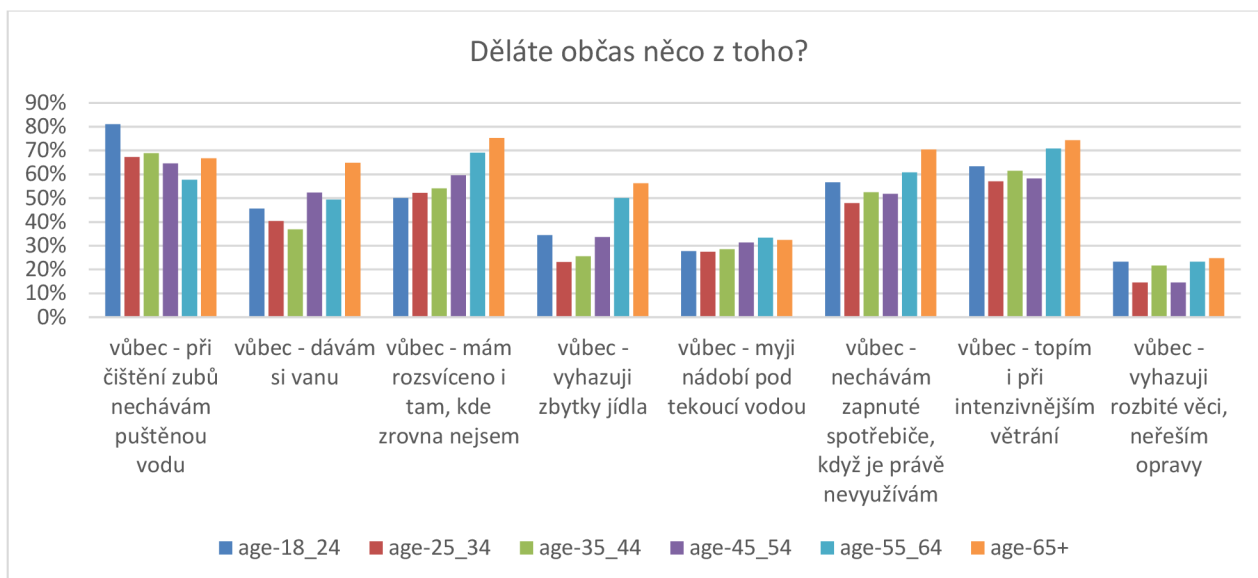
zásuvky a spínače, v ostatných prvkoch nebol zaznamenaný väčší rozdiel. Rovnako len mierny rozdiel bol zaznamenaný v závislosti od vzdelania a tiež pohlavie, kedy muži deklarovali vyššie využívanie jednotlivých smart prvkov v domácnosti.

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumu 2023 (Jaderná, E.)

Obr. 28: Hodnotenie využívania nákupu z druhej ruky

Triedenie odpadu ako jeden z pozitívnych návykov udržateľného správania je na vysokej úrovni, ak sa zoberie do úvahy, že len 7 % respondentov odpovedalo negatívne. Z pohľadu cirkulárnej ekonomiky je podstatne viac modelov správania sa, ktoré podporujú udržateľné správanie spotrebiteľov reflektujúce na vyššie nároky cirkulárnosti. Relevantnou otázkou z tohto hľadiska bola otázka smerujúca k zisťovaniu postoja respondentov k nákupu z druhej ruky. Najviac respondentov až 64 % nakupovalo za druhej ruky veľké spotrebiče. Určitý rozdiel v prístupe k nákupu z druhej ruky bol identifikovaný v závislosti od vzdelania, pričom respondenti s vysokoškolským vzdelaním najviac nakupujú spotrebiče z druhej ruky a najmenej nábytok. Z pohľadu príjmu je zaujímavá skutočnosť, že respondenti s vysokým príjmom nakupujú produkty z druhej ruky rovnako, prípadne o niečo viac ako respondenti so stredným príjmom. Naopak respondenti s nízkymi príjmami nakupujú z druhej ruky najmenej. Z hľadiska veku najmenší záujem o nákup nábytku z druhej ruky mali respondenti vo veku od 25 do 34 rokov a z ostatných predložených možností najmenej nákup z druhej ruky využívali respondenti vo veku od 45 až 54 rokov.

Zdroj: Spracované podľa poskytnutých údajov z prieskumu 2023 (Jaderná, E.)

Obr. 29: Hodnotenie správania respondentov v súvislosti s plytvaním energiami, vodou a jedlom

Ďalšia otázka s viacerými podotázkami týkajúcimi sa plytvania energiami, vodou, jedlom, priamo smeruje k podstate udržateľného správania sa a umožňuje identifikovať oblasti, v ktorých majú respondenti značné rezervy. Na obrázku 29 sú zobrazené len odpovede označené ako „vôbec“ zo škály vôbec – občas - často, to znamená, že činnosť, na ktorú sa dotazník pýta, nie je vôbec vykonávaná. Z preddefinovaných činností celkovo až 67 % respondentov vôbec nenecháva pustenú vodu pri čistení zubov a najmenej respondentov 30 % neumýva riad pod tečúcou vodou. Väčšie rozdiely v odpovediach boli zaznamenané medzi respondentmi podľa veku. Najzodpovednejšie sa k jednotlivým činnostiam smerujúcim k udržateľnému správaniu stavajú respondenti nad 65 rokov ale aj najmladší respondenti vo veku 18-24 a tiež respondenti vo veku 55-64 rokov.

4.3 Komparácia výsledkov prieskumov a vybraných ukazovateľov spotrebiteľského správania

Na základe prieskumu z roku 2018 možno konštatovať, že českí spotrebiteľia citlivo vnímajú ekologické problémy, keď až 69,1 % opýtaných respondentov považuje znečistenie ovzdušia za najväčší problém súčasnosti a globálne otepľovanie až 70,9 % respondentov. No stále 5 opýtaných zo sto stále netriedi odpad a aktívne obmedzovanie množstva obalov nerieši takmer 30 opýtaných zo sto. Prieskum

zmapoval aj dôveru respondentov voči zeleným riešeniam firiem, čo určitým spôsobom ovplyvňuje aj nákupné správanie českých spotrebiteľov. Len 3,9 % respondentov, verí, že propagované zelené riešenia firiem sú výsledkom ich úprimného snaženia a 11,8 % verí, že ide prevažne o úprimné snaženie. Približne 8,6 % si myslí, že ide o marketingový ťah a 17 %, že ide prevažne o marketingový ťah. Prieskumom (Dtest, 2022) detailnejšie rozpracovaným v podkapitole 1.2, bol identifikovaný rozdiel medzi vlastným presvedčením českých spotrebiteľov o udržateľnosti svojich návykov a ich hodnotením podľa kritérií CSBI. Až 88 % českých respondentov sa cítilo stredne až veľmi dobre informovaných, 52 % bolo presvedčených o udržateľnosti svojho spotrebiteľského správania a 42 % si myslelo, že sa chová celkom ekologicky, ale napriek tomu ich spotrebiteľské správanie podľa indexu CSBI (Consumer Sustainable Behaviour Index) dosiahlo podpriemernú hodnotu a to 48 bodov zo 100 bodov. Prieskum SGS 23 rozšíril pohľad na udržateľnosť spotrebiteľského správania. Došlo k zhoršeniu niektorých parametrov, napr. v roku 2023 už 7 opýtaných zo sto vôbec netriedi odpad a 35 opýtaných zo sto nevyvíja žiadne aktivity na zníženie množstva obalov. V otázkach zameraných na dôvody šetrenia prevládajú skôr ekonomické ako ekologické dôvody.

V nasledujúcej tabuľke budú porovnané vybrané výsledky prieskumov bližšie špecifikované v predchádzajúcich dvoch kapitolách. Pre doplnenie boli zaradené aj vybrané výsledky prieskumu Dtest 2022 popisované v podkapitole 1.2. Výsledky odpovedí na vybrané otázky z uvedených prieskumov z roku 2018, 2023 a Dtest 2022 sú priradené k analyzovaným ukazovateľom spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR a v ostatných krajinách EÚ, ktoré boli zhrnuté v tabuľke 7 v podkapitole 3.2.

Tab. 10: Vyhodnotenie vybraných analyzovaných ukazovateľov spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR a v ostatných krajinách EÚ a výsledkov prieskumov

Ukazovateľ, merná jednotka, analyz. obdobie	V porovnaní s priemerom EU za každý rok analyz. obdobia	Výsledky prieskumov 2018, 2023 doplnené prieskumom Dtest 2022
Spotrebná stopa (vážené skóre – vplyv na obyvateľa) 2010-2021	Spotrebná stopa kopíruje vývoj priemeru za EU, v roku 2021 spotrebná stopa v ČR prudko vzrástla a priblížila sa priemeru EU	<ul style="list-style-type: none"> Nákup z druhej ruky – nábytok často 6 % a občas 26 %, veľké spotrebiče často 5 % a občas 14 %, telefóny, tablet, notebook a tiež iné vybavenie domácnosti často 6 % a občas 20 % respondentov (2023)

Ukazovateľ, merná jednotka, analýz. obdobie	V porovnaní s priemerom EU za každý rok analýz. obdobia	Výsledky prieskumov 2018, 2023 doplnené prieskumom Dtest 2022
Produkcia komunálneho odpadu (v kg na obyvateľa) 2010-2021	V rokoch 2010 až 2017 bola produkcia nižšia ako priemer EU, v rokoch 2017-2019 produkcia odpadu prudko vzrástla a dosahovala cca priemernú úroveň EU a od roku 2020 tento priemer prevyšuje	<ul style="list-style-type: none"> • 20 % respondentov vôbec nevyhadzuje zbytky jedla a až 56 % občas (2023), • 30 % používa produkty opakovane (Dtest 22) a 10 % necháva ich opraviť (Dtest 22), • 20 % vôbec nevyhadzuje rozbité veci a necháva opraviť a až 65 % občas (2023) • 30 % vôbec nerieši možnosti obmedzovania obalov (2018) a 35 % (2023) – 5% zhoršenie,
Miera recyklácie komunálneho odpadu (v %) 2010-2021	Miera recyklácie v ČR má rastúci trend, ktorý prevyšuje rast priemeru za EU, v roku 2021 bola miera recyklácie v ČR 43,3%, čo je blízko priemeru EU, ktorý bol 49,8%	<ul style="list-style-type: none"> • 29 % preferuje prírodné materiály pri zariaďovaní domácnosti (2023), • 43 % triedi bio odpad (2018) a 49 % (2023) – 5 % zlepšenie, • 53 % triedi kartón a tetra-paky (2018) a 54 % (2023) – 1 % zlepšenie, • 89 % triedi papier (2018) a 88 % (2023) – 1% zhoršenie, • 93 % triedi plast (SGS 16) a 91 % (2023) – 3% zhoršenie,
Spotreba vody v domácnostiach (v m ³ na obyvateľa) 2010-2020	V porovnaní s Poľskom, Maltou a Cyprom (<i>krajiny EU s najnižšími obnoviteľnými zdrojmi – vodný stres</i>) je spotreba vody v českých domácnostiach každý rok najnižšia a jej rast pomalší ako v porovnávaných krajinách	<ul style="list-style-type: none"> • 15 % má retenčnú nádrž na dažďovú vodu (2023), • len 30 % respondentov vôbec neumýva riad pod tečúcou vodou (2023), • 67 % nemá pustenú vodu pri umývaní zubov (2023), • 47 % si nedáva vaňu (2023), • 51 % kontroluje („hlídá“) spotrebu vody a energie (stupne 1 a 2 na stupnici 1 až 7)
Konečná spotreba energie v domácnostiach (v kg ropného ekvivalentu) 2010-2022	V každom roku sledovaného obdobia sa spotreba elektriny a tepla nachádza na úrovni priemeru krajín EU, pričom spotreba v ČR rastie rýchlejšie ako priemer EU (kým v roku 2010 to bolo 76 kg nad priemerom v roku 2021 to bolo 129)	<ul style="list-style-type: none"> • 35 % respondentov nesleduje spotrebu (elektromer) vôbec, resp. len raz ročne a 33 % párkrát do roka – spolu možno povedať, že 68 % sleduje len slabo (2023), • 69 % nevyužíva smart prvky, umožňujúce šetriť, resp. sledovať šetrenie energie (2023), • 58,1 % aktívne šetrí vodu a energie (stupne 1 a 2 na stupnici 1 až 7) (2018) a len 51% (2023) – 7,1% zhoršenie, • 2,5 % vôbec aktívne nešetrí energiami a 4,8 % len veľmi málo (2018) a 4 % a 5 % (2023) – spolu 1,4% zhoršenie • 2 % vôbec aktívne nešetrí energiami a 7 % len veľmi málo (Dtest 22) • 65 % vôbec nemá zapnuté spotrebiče, keď ich nevyužíva (2023)

Ukazovateľ, merná jednotka, analyz. obdobie	V porovnaní s priemerom EU za každý rok analyz. obdobia	Výsledky prieskumov 2018, 2023 doplnené prieskumom Dtest 2022
		<ul style="list-style-type: none"> • 63 % vôbec nekúri pri intenzívnom vetraní (2023), • pre 51 % je pri kúpe veľkých spotrebičov kľúčová úporná trieda (2023), • 17 % má zateplenú fasádu (Dtest 22) • len 25 % má zateplenie fasády, strechy, okien (2023), • len 7 % má tepelné čerpadlo (2023)
Podiel obnoviteľnej energie (v % z konečnej spotreby) 2010-2022	Každý rok v analyzovanom období je percento využívania obnoviteľnej energie pod priemerom EU cca 3 % a od roku 2020 sa rozdiel zvýšil na viac ako 4 %	<ul style="list-style-type: none"> • 5 % má solárne panely (2023), • 6 % má fotovoltaiku (2023)

Poznámka: zelená farba – pozitívne hodnotenie, červená farba – negatívne hodnotenie, pri výsledkoch prieskumu je pozitívne hodnotenie spojené s minimálne 50 % ekologicky pozitívnymi odpoveďami

Už pri analýze vybraných ukazovateľov v podkapitole 3.2 boli identifikované veľké rezervy, ktoré má Česká republika na ceste k udržateľnému rozvoju a udržateľnému správaniu sa spotrebiteľov z pohľadu vybraných ukazovateľov. Ich prepojením s výsledkami prieskumov vyhodnotených v kapitole 4 možno jednotlivé konštatovania vypracované na základe analýzy objektívnych ukazovateľov doplniť o subjektívne hodnotenie čiastkových oblastí odrážajúcich sa v meraných objektívnych ukazovateľoch.

- rast spotrebnej stopy ako aj tvorby komunálneho odpadu je ovplyvnená relatívne nízkym nákupom produktov z druhej ruky, skôr vyhadzovaním produktov, ako ich opravou a tiež málo aktívnym prístupom k obmedzovaniu obalov,
- miera recyklácie komunálneho odpadu je pozitívne ovplyvnená vysokým percentom recyklácie papiera a odpadu, ako aj rastom recyklácie bio odpadu a kartónov, či tetrapakov. Rast miery recyklácie by mohol byť ovplyvnený aj širším uprednostňovaním prírodných materiálov v domácnostiach.
- z hľadiska spotreby vody, sa české domácnosti správajú udržateľnejšie ako vo vybraných krajinách EU, čo je ovplyvnené pozitívnymi návykmi pri používaní vody, okrem zvyku umývania riadov pod tečúcou vodou; väčšiu snahu by bolo vhodné vyvinúť pri kontrole spotreby a využívaní šetriacich zariadení, ako napr. retenčná nádrž na dažďovú vodu a pod.

- spotreba energie a tepla v domácnostiach rastie rýchlejšie ako priemer EU, pričom z hľadiska udržateľného správania sa spotrebiteľov možno konštatovať existenciu veľa pozitívnych návykov v zabránení plytvaniu energie, negatívnym parametrom je zateplenie domov, využívanie tepelného čerpadla, či smart prvkov domácnosti na šetrenie a sledovanie spotreby,
- z hľadiska obnoviteľnej energie by bolo potrebné zvýšiť využívanie obnoviteľnej energie domácnosťami.

Udržateľné správanie sa českých spotrebiteľov v oblasti udržateľného bývania je pozitívne ovplyvnené dobrou informovanosťou o ekologických problémoch, dobrými návykmi v neplytvaní. Na druhej strane je čiastočne brzdené nedôverou v zelené riešenia firiem, v nadväznosti na uvedené aj znalosťou ekologických značiek a v neposlednom rade aj ekonomickým aspektom udržateľných produktov, technológií a smart riešení do domácnosti.

Udržateľné bývanie a s nim spojené udržateľné správanie spotrebiteľov je oveľa širšia oblasť ako je postihnuté v analyzovaných dotazníkových šetreniach a existuje ešte veľa oblastí, ktorým nebola venovaná dostatočná pozornosť a ich vypovedacia schopnosť pre hodnotenie a pozitívne usmerňovanie správania sa spotrebiteľov je významná. Ďalšia kapitola je zameraná na vymedzenie oblastí, ktoré by bolo vhodné z dôvodu komplexnosti skúmanej problematiky zahrnúť do ďalších prieskumov a vedeckých analýz.

5 Vlastné námety pre potenciálny budúci výskum

Udržateľné bývanie v zmysle Ženevskej charty OSN, ktoré je detailne popísané v kapitole 2, je pojem, ktorý široko presahuje tému tejto diplomovej práce. Dosiahnutie udržateľného bývania v najväčšej miere vyžaduje nie len udržateľné správanie spotrebiteľov, ale je závislé aj od udržateľného správania architektov, stavebných firiem, výrobcov stavebných materiálov, nábytku, spotrebičov, bytových dizajnérov. Významnú úlohu pri budovaní udržateľného bývania majú ďalej mestá, obce, komunity a vlády. Záverečná práca sa sústreďí na jeden článok v tomto reťazci subjektov a to spotrebiteľov, ktorých požiadavky majú silu tzv. „tlakom zdola“ zlepšiť udržateľné správanie všetkých ostatných.

Aby bolo možné určiť, čo všetko možno považovať za udržateľné správanie sa spotrebiteľov v oblasti bývania, bolo v práci nevyhnutné vymedziť tak široký pojem akým je „udržateľné bývanie“. Práca vychádza z predpokladu, že ak správanie spotrebiteľov vedie k budovaniu udržateľného bývania a to až v rozsahu vymedzenom jednotlivými princípmi udržateľného bývania v zmysle Ženevskej charty OSN, potom možno konštatovať, že toto správanie je udržateľné. Analýza ukazovateľov a ich komparácia s výsledkami vybraných prieskumov z roku 2018 a 2023 s doplnením prieskumu Dtest 2022 poukázala na chýbajúce hodnoty predovšetkým pre sociálnu a kultúrnu dimenziu udržateľného bývania. Rovnako neboli k dispozícii údaje pre rôzne aspekty ekologickej a ekonomickej dimenzie udržateľného bývania. Vývoj poznatkov o udržateľnom bývaní, ako aj zmeny v smerovaní záujmu odbornej verejnosti, či v dôležitosti z pohľadu národných a nadnárodných opatrení v oblasti ochrany životného prostredia sa odrazili v štruktúre a obsahu jednotlivých realizovaných prieskumoch, ktoré boli zamerané na udržateľnosť v širšom kontexte.

Udržateľné bývanie je oblasť, ktorej vo všeobecnosti v prieskumoch nie je samostatne a komplexne venovaná dostatočná pozornosť, pričom ide o oblasť, ktorá vysokou mierou ovplyvňuje životné prostredie ale zároveň je aj sama ním ovplyvňovaná. Na jednej strane bytová výstavba a prevádzka spotrebúvajú veľké množstvo prírodných zdrojov (pôda, energia, voda, stavebné materiály), pričom produkujú odpad, znečisťujú ovzdušie a vodu. Na druhej strane samotné bývanie je vystavené rôznym environmentálnym vplyvom a nebezpečenstvám vrátane tých,

ktoré sú spojené s prírodnými katastrofami a zmenou klímy. Tieto aspekty sú tiež dôležitými faktormi pre trvalo udržateľný rozvoj (Golubchikov, Badyina, 2012). Bývanie je aj jednou zo základných sociálnych podmienok, ktoré určujú kvalitu života a blahobyt ľudí. Faktory ako: a) kde sa nachádzajú domy, b) ako dobre sú navrhnuté a postavené, c) ako dobre sú „votkané“ do environmentálnej, sociálnej, kultúrnej a ekonomickej štruktúry komunít, zásadným spôsobom ovplyvňujú každodenný život ľudí, ich zdravie, bezpečnosť a pohodu. Zároveň obydlia ako reálne fyzické objekty vzhľadom na svoju dlhú životnosť ovplyvňujú nie len súčasné ale aj budúce generácie (Golubchikov, Badyina, 2012). Typy bývania sú podmienené úrovňou rozvoja výrobných síl krajiny, spoločenskými vzťahmi, formami rodinného života, kultúrnymi a domácimi tradíciami a geografickým prostredím (Almusaed a Almssad, 2022). V záujme ekonomickej udržateľnosti by nájomné alebo splátka hypotéky za obydlie nemalo presiahnuť 30 % príjmu domácnosti pre spodných 40 % príjmových skupín, obydlie by malo byť vhodne umiestnené, malo by mať primeranú veľkosť a kvalitu pre svojich obyvateľov a nemalo by zvyšovať mieru stresu bývania nad prevádzkou domu. Pre sociálnu udržateľnosť platí, že jednotlivec aj vláda by mali byť schopní pravidelne plniť svoje finančné záväzky a obydlia by mali byť sociálne prijateľné a nemali by zvyšovať sociálne vylúčenie alebo segregáciu. Pokiaľ ide o udržateľnosť životného prostredia, obydlie by malo byť vhodne umiestnené, aby sa znížila strata biodiverzity. Zároveň by malo byť umiestnené tak, aby sa maximalizovali možnosti nízkoenergetickej dopravy a spĺňali aj ďalšie prvky ochrany životného prostredia (Adabre, Chan, 2019).

Na základe uvedených kritérií úspešnosti udržateľného bývania je otázkou z pohľadu zadania tejto práce, aké udržateľné spotrebiteľské správanie a tiež v akých rôznych oblastiach môže najlepšie podporiť budovanie udržateľného bývania.

Táto šírka oblastí, faktorov a parametrov spolu definujúcich pojem udržateľné bývanie vedie k tomu, že jednotlivé oblasti udržateľného bývania sú predmetom prieskumov a výskumných štúdií skôr samostatne, čo častokrát prioritizuje určité oblasti a obracia pozornosť len na čiastkové riešenia. Uvedené skutočnosti predikujú významnú výskumnú medzeru týkajúcu sa komplexného resp. komplexnejšieho hodnotenia spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného

bývania za účelom identifikovania oblastí, ktoré je potrebné zlepšiť, či zahrnúť do vzdelávania, resp. kde je potrebné zintenzívniť osvetu, či kde sú nevyhnutné vládne legislatívne zásahy.

Námety pre potenciálny budúci výskum udržateľného správania spotrebiteľov v oblasti bývania boli pre zachovanie komplexnosti návrhu zapracované do tabuľky 5 uvedenej v podkapitole 2.5, v ktorej bolo udržateľné bývanie zadefinované z pohľadu všetkých štyroch princípov v zmysle Charty OSN.

Tab. 11: Návrh otázok do prieskumov o udržateľnom správaní v oblasti bývania z hľadiska princípu „ochrana životného prostredia“

Princíp	Charakteristika udržateľného bývania podľa daného princípu
<p>ochrana životného prostredia</p>	<p>Bývanie, ktoré znižuje vplyvy na životné prostredie znižovaním uhlíkovej stopy, využívaním obnoviteľných zdrojov, proaktívnym zohľadňovaním klimatickej zmeny, efektívnosťou zdrojov. Zároveň ponúka príležitosti pre všetkých, prístup k službám energií, doprave, verejným priestranstvám s cieľom podporovať zdravý život obyvateľov.</p>
<p>Návrh otázok do prieskumov o udržateľnom správaní v oblasti bývania z hľadiska princípu „ochrana životného prostredia“</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Aké typy energií využívate vo Vašom domove? (tradičné fosílné palivá, obnoviteľné zdroje, kombinácia) • Ako často vykonávate údržbu a modernizáciu Vašej domácnosti s cieľom zlepšiť jej energetickú efektívnosť? • Máte nainštalované technológie využívajúce obnoviteľné zdroje energie (napr. solárne panely, tepelné čerpadlá)? Ak áno, ako dlho ich už využívate? • Aké faktory by Vás motivovali k investícii do technológií využívajúcich obnoviteľné zdroje? • Beriete vo Vašich rozhodnutiach o bývaní do úvahy potenciálne zmeny v klíme? • Aké opatrenia ste prijali na ochranu svojho domova pred extrémnymi poveternosťnými vplyvmi? • Ako efektívne sa u Vás doma využívajú zdroje ako voda, energia, a materiály? • Ako sa zaoberáte odpadom? (recyklácia, kompostovanie, zníženie produkcie odpadu) • Ako hodnotíte dostupnosť verejných priestranstiev v okolí Vášho bydliska? Ako ich využívate? • Ako bývanie vplýva na Váš zdravý životný štýl? • Aké sociálne a komunitné aktivity sú dostupné v okolí Vášho bydliska? • Ktoré faktory Vás najviac brzdia v prechode na udržateľnejšie formy bývania? • Aké stimuly by Vás motivovali k väčšej angažovanosti v oblasti udržateľného bývania? 	

Tab. 12: Návrh otázok do prieskumov o udržateľnom správaní v oblasti bývania z hľadiska princípu „ekonomická efektívnosť“

Princíp	Charakteristika udržateľného bývania podľa daného princípu
ekonomická efektívnosť	Bývanie, ktoré je udržateľným prvkom v životaschopnej ekonomike, ako aj sektorom, ktorý prispieva k efektívnej distribúcii ekonomických aktivít. Ďalej k zlepšeniu technickej a sociálnej infraštruktúry a služieb, k realizácii mestskej regenerácie, k poskytovaniu dostupného bývania a k udržateľnému rozrastaniu miest.
Návrh otázok do prieskumov o udržateľnom správaní v oblasti bývania z hľadiska princípu „ekonomická efektívnosť“	
<ul style="list-style-type: none"> • Ako hodnotíte cenovú dostupnosť bývania vo Vašej oblasti? • Aké faktory najviac ovplyvňujú Vaše rozhodnutie o výbere miesta bývania z hľadiska ekonomickej dostupnosti? • Akým spôsobom prispievate k podpore lokálnej ekonomiky v mieste Vášho bydliska? (napr. podpora lokálnych podnikov, zamestnanosť) • Ako hodnotíte kvalitu a dostupnosť technickej a sociálnej infraštruktúry v oblasti Vášho bydliska? (napr. dopravné spojenia, zdravotné strediská, školy) • Aké vylepšenia infraštruktúry by podľa Vás najviac prispeli k zvýšeniu ekonomickej hodnoty Vašej oblasti? • Aké projekty mestského rozvoja alebo regenerácie sa uskutočnili vo Vašej oblasti? Prispeli ste k realizácii týchto projektov (aktívnou účasťou, petíciami, návrhmi vedeniu)? • Ako prispievate k udržateľnému rozvoju oblasti Vášho bydliska? (napr. cez energeticky efektívne stavby, zelené plochy, podpora obnoviteľných zdrojov) • Aké opatrenia by podľa Vás najviac prispeli k udržateľnému rozrastaniu oblasti Vášho bývania? • Ako Vaše rozhodnutia v súvislosti s bývaním ovplyvňujú Vašu osobnú ekonomickú efektívnosť? (napr. náklady na bývanie voči príjmom, náklady na dopravu) • Aké faktory sú pre Vás najdôležitejšie pri rozhodovaní o investícii do bývania alebo jeho úprav? 	

Tab. 13: Návrh otázok do prieskumov o udržateľnom správaní v oblasti bývania z hľadiska princípu „sociálne začlenenie a participácia“

Princíp	Charakteristika udržateľného bývania podľa daného princípu
sociálne začlenenie a participácia	Bývanie, ktoré podporuje sociálnu spravodlivosť, sociálnu súdržnosť, zapojenie občianskej spoločnosti, ale aj zdravý životný štýl a prispieva k napĺňaniu potrieb bývania všetkých sociálnych skupín.
Návrh otázok do prieskumov o udržateľnom správaní v oblasti bývania z hľadiska princípu „sociálne začlenenie a participácia“	
<ul style="list-style-type: none"> • Ako hodnotíte prístup rôznych sociálnych skupín k bývaniu vo Vašej oblasti? Myslíte si, že bývanie je spravodlivo dostupné pre všetky skupiny obyvateľstva? • Aké bariéry bránia v prístupe k bývaniu pre znevýhodnené skupiny v Vašej komunite? 	

- Ako podporujete sociálnu súdržnosť vo Vašej komunite? (napr. spoločenské podujatia, susedské iniciatívy)
- Ako často sa zúčastňujete na komunitných alebo susedských aktivitách?
- Máte možnosť zapojiť sa do rozhodovacích procesov, ktoré sa týkajú Vašej oblasti bývania? (napr. plánovanie oblasti, rozvojové projekty)
- Ako by sa mohla zvýšiť účasť občanov na rozhodovacích procesoch v oblasti bývania?
- Aké zdravotné alebo wellness služby sú dostupné vo Vašej oblasti, ako sú prístupné a ako ich využívate?
- Považujete svoju oblasť za inkluzívnu a rešpektujúcu diverzitu svojich obyvateľov?
- Aké opatrenia by podľa Vás pomohli zlepšiť inkluzivitu a podporu diverzity v oblasti kde bývate?
- Myslíte si, že obec, mesto, v ktorom bývate napĺňa potreby všetkých sociálnych skupín, vrátane mladých rodín, starších ľudí a ľudí s obmedzenými možnosťami?
- Ako by sa mohli zlepšiť podmienky bývania pre znevýhodnené skupiny vo Vašej obci, či meste?

Tab. 14: Návrh otázok do prieskumov o udržateľnom správaní v oblasti bývania z hľadiska princípu „kultúrna primeranosť“

Princíp	Charakteristika udržateľného bývania daného princípu
kultúrna primeranosť	Bývanie, ktoré zohľadňuje sociálne a územné špecifiká a podporuje ochranu a zlepšovanie krajiny, ako aj historické a kultúrne dedičstvo.
Návrh otázok do prieskumov o udržateľnom správaní v oblasti bývania z hľadiska princípu „kultúrna primeranosť“	
<ul style="list-style-type: none"> • Ako reflektujete kultúrne špecifiká a tradície v oblasti, kde bývate? • Používali ste pri stavbe alebo renovácii Vášho obydlija tradičné materiály alebo stavebné techniky typické pre Vašu kultúrnu oblasť? • Ako sa vo Vašej oblasti dbá na ochranu historických a kultúrnych pamiatok v kontexte urbanizácie a bývania? • Máte vedomosti o existujúcich reguláciách alebo iniciatívach zameraných na ochranu kultúrneho dedičstva vo Vašej oblasti? • Ako Vaše obydlie prispieva k ochrane a zlepšovaniu krajinného prostredia, v ktorom žijete? • Aké opatrenia alebo praktiky ste prijali na minimalizáciu vplyvu Vášho obydlija na prirodzené prostredie? • Ako sa zúčastňujete na kultúrnych alebo komunitných aktivitách, ktoré podporujú lokálne dedičstvo a kultúrnu identitu? • Aké príležitosti by ste uvítali pre lepšiu podporu kultúrnych a historických aspektov vo Vašej komunite? • Myslíte si, že súčasné podmienky bývania adekvátne rešpektujú kultúrne hodnoty Vašej komunity? • Aké zlepšenia by ste navrhli, aby bolo bývanie v súlade s kultúrnymi a historickými hodnotami Vašej oblasti? 	

Záver

Cieľom práce bolo na základe literárnej a časopiseckej rešerše identifikovať najdôležitejšie aspekty udržateľného správania sa spotrebiteľov v oblasti bývania. Následne zosumarizovať výsledky dotazníkových šetrení uskutočnených v rámci projektov SGS v uplynulých 6tich rokov a navrhnúť témy budúceho výskumu o udržateľnom správaní spotrebiteľov v oblasti bývania.

Na základe odborných a vedeckých publikácií boli vymedzené vzájomné vzťahy medzi udržateľnosťou, udržateľným správaním a udržateľným bývaním. Keďže za udržateľné správanie spotrebiteľov možno považovať správanie, ktoré podporuje udržateľné bývanie, bola významná časť práce venovaná práve zadefinovaniu udržateľného bývania. Za základ bola zvolená Charta OSN o udržateľnom bývaní ktorá komplexne rieši danú problematiku. Zohľadňuje spektrum základných podmienok na dosiahnutie udržateľnosti v rozvoji bývania v štyroch dimenziách udržateľnosti – environmentálnej, ekonomickej, sociálnej a kultúrnej. Zahŕňa vplyvy na životné prostredie a klimatické zmeny; trvanlivosť a odolnosť domov; hospodárske činnosti v oblasti bývania a ich prepojenie so širšou ekonomikou; kultúrna a sociálna štruktúra komunit a vplyvy bývania na zmierňovanie chudoby, sociálny rozvoj a kvalitu života.

Pre hodnotenie udržateľného správania spotrebiteľov boli v práci navrhnuté ukazovatele pre všetky štyri oblasti udržateľného bývania a následne boli analyzované vybrané ukazovatele, hodnoty ktorých sú ovplyvnené udržateľným správaním spotrebiteľov v oblasti bývania. Výsledky hodnotenia boli konfrontované s výsledkami vybraných prieskumov z roku 2018 a 2023 s doplnením prieskumu Dtest 2022. Vývoj poznatkov o udržateľnom bývaní, ako aj zmeny v smerovaní záujmu odbornej verejnosti, či dôležitosti z pohľadu národných a nadnárodných opatrení v oblasti ochrany životného prostredia sa odrazili v štruktúre a obsahu jednotlivých realizovaných prieskumoch, ktoré boli zamerané na udržateľnosť v širšom kontexte. Uvedené skutočnosti viedli k návrhu tém budúcich prieskumov o udržateľnom správaní spotrebiteľov v oblasti bývania vo všetkých štyroch dimenziách.

Zoznam literatúry

ADABRE, Michael Atafo; CHAN, Albert P.C. Critical success factors (CSFs) for sustainable affordable housing. *Building and Environment*, 2019, **156**, pp. 203-214. ISSN 0360-1323. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.buildenv.2019.04.030.

AJZEN, Icek. *Attitudes, Personality and Behavior*. London: McGraw-Hill Education. 2005. 192 s. ISBN 10 0 335 21703 6.

AJZEN, Icek. *From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behavior*. In: KUHL, Julius a BECKMANN, Jurgen. (eds) *Action Control*. SSSP Springer Series in Social Psychology. Berlin, Heidelberg: Springer, 1985, pp. 11-39. Dostupné z: DOI: 10.1007/978-3-642-69746-3_2

AKENJI, Lewis. Consumer scapegoatism and limits to green consumerism. *Journal of Cleaner Production*. 2014, **63**, pp. 13-23. ISSN 0959-6526. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.jclepro.2013.05.022.

ALMUSAED, Amjad; ALMSSAD, Asaad. *Sustainable Housing*. Sweden: Intechopen, 2022. 330 s. ISBN 978-1-83969-648-0.

BALDASSARRI, Catia; ALLACKER, Karen; REALE, Francesca; CASTELLANI, Valentina a SALA, Serenella. *Consumer Footprint. Basket of Products indicator on Housing*. EUR 28765 EN, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. ISBN 978-92-79-73195-2. Dostupné z DOI:10.2760/734672, JRC107958.

CARFORA, Valentina a Daniela CASO, Paul L. SPARKS a Mark T. CONNER. Moderating effects of pro-environmental self-identity on pro-environmental intentions and behaviour: A multi-behaviour study. *Journal of Environmental Psychology*, 2017, **53**, pp. 92-99. Dostupné z: DOI: doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.07.001

CASTELLANI, Valentina; HIDALGO, Carme; GELABERT, Laura; RIERA, Maria Rosa; ESCAMILLA, Marta; SANYE MENGUAL, Esther a SALA, Serenella. *Consumer Footprint: Basket of Products indicator on Household goods*, EUR 29710 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019. ISBN 978-92-76-01614-4. doi:10.2760/462368. JRC116120.

COWE, Roger; Simon, WILLIAMS. *Who Are the Ethical Consumers?*, Manchester: The Co-operative Bank, 2000. Dostupné z:

<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=3bfb8d76e4ae64e5695bbdf9c0edb632a131d1cd>

ČSÚ (Český statistický úřad). *Životní podmínky (EU-SILC) – Metodika*. [online] Aktualizované 28.2.2023. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zivotni-podminky-eu-silc-metodika> [citovano 2023-12-08]

D'ARCO, Mario a Vittoria MARINO. Environmental citizenship behavior and sustainability apps: An empirical investigation. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 2022, 16(2), pp. 185-202. ISSN: 1750-6166. Dostupné z: DOI: 10.1108/TG-07-2021-0118

DE PELSMACKER, Patrick, Liesbeth DRIESEN a Glenn RAYP. Do consumers care about ethics? Willingness to pay for fair-trade coffee. *Journal of consumer affairs*, 2005, 39(2), pp. 363-385. Dostupné z: DOI: 10.1111/j.1745-6606.2005.00019.x

DE SILVA, Sudhira, SM Samindi MK SAMARAKOON, Maa HAG. Use of circular economy practices during the renovation of old buildings in developing countries. *Sustainable Futures*, 2023, 6, 100135. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.sftr.2023.100135

Dtest. Udržitelnost spotřebitelského chování. *Časopis dTest*, 2022, 2, pp. 50-53. Dostupné z: <https://www.dtest.cz/clanek-9273/udrzitelnost-spotrebitelskeho-chovani>

EC. [online]. Consumption Footprint Platform / EPLCA. Dostupné z: <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumptionFootprintPlatform.html> [cit. 6.11.2023]

EC. [online]. Urban audit. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/themes/urban-development/audit_en [cit. 2.12.2023]

ELLITHORPE, Morgan. *MODE Model*. September 2020, pp.1-7. ISBN: 9781119011071. Dostupné z: DOI: DOI:10.1002/9781119011071.iemp0093

European Commission – Joint Research Centre (EC-JRC). (2011). Recommendations based on existing environmental impact assessment models and factors for life cycle assessment in European context. JRC Scientific and Technical reports. European Commission, Joint Research Centre, Institute for

Environment and Sustainability. First edition EUR24571EN. ISBN 978-92-79-17451-3. Available at <http://eplca.jrc.ec.europa.eu/>

European Commission – Joint Research Centre (EC-JRC). *Indicators and assessment of the environmental impact of EU consumption*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019. Online. ISBN: 978-92-79-99672-6. Dostupne z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/44e650f8-7c3b-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en> [citovano 2023-12-02]

European Commission – Joint Research Centre (EC-JRC). *Life cycle indicators framework: development of life cycle based macrolevel monitoring indicators for resources, products and waste for the EU-27*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. Online. ISBN: 978-92-79-25937-1. Available at: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/111111111/31346/1/lbna25466enn.pdf> [citovano 2023-12-02]

European Commission – Joint Research Centre (EC-JRC). *Life cycle indicators basket-of-products: development of life cycle based macro-level monitoring indicators for resources, products and waste for the EU-27*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. Online. ISBN: 978-92-79-26424-5. Available at: <http://eplca.jrc.ec.europa.eu/uploads/LC-indicators-Basket-of-products.pdf> [citovano 2023-12-02]

European commission. EU 'whole-of-government' approach. The EU comprehensive EU approach towards implementing the UN's 2030 Agenda for Sustainable Development. Brussel: directorae-Generaal for communication, 2023. Online. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/sustainable-development-goals/eu-whole-government-approach_en [citováno 2023-11-02]

European Environment Agency (EEA). *Consumption and the environment – 2012 update*. Copenhagen: EEA, 2012. Online. Available at: <http://www.eea.europa.eu/publications/consumption-and-the-environment2012> [citovano 2023-12-02]

Európsky parlament. Správa o bývaní a regionálnej politike (2006/2108(INI)). 2007. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-6-2007-0090_SK.doc [citovano 2023-12-05]

EUROSTAT. Sustainable development in the European Union: 2011 monitoring report of the EU sustainable development strategy. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union, 2011

FISHBEIN, Martin; AJZEN, Icek. Predicting and Changing Behavior: The Reasoned Action Approach. New York: Taylor & Francis Group. 2011. 538 s. ISBN 0-203-83802-5.

GOLUBCHIKOV, Oleg; BADYINA, Anna, Sustainable Housing for Sustainable Cities: A Policy Framework for Developing Countries. Nairobi, Kenya: UN-HABITAT, 2012. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2194204>

HESTAD, Dina, J. David TÁBORA a Thomas F. THARNTON. The role of sustainability-oriented hybrid organisations in the development of transformative capacities: The case of Barcelona. *Cities*, 2021, 119, 103365. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.cities.2021.103365

CHABADA Tomáš. Analýza postojov a správania populácie Českej republiky v oblasti zmeny klímy. Dizertačná práca. Brno, 2021. Dostupné z: DOI: 10.13140/RG.2.2.18475.52004

ICRT, BEUC and the participant organizations. Sustainability Survey: Consumer Sustainable Behavior Index (CSBI). Summary of main results. December 2021. (online). Dostupné z: <https://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2022/06/SUSTAINABILITYpublicreport.pdf>

JADERNÁ, Eva. Retail products' sustainability from the point of Czech consumers' view. *Marketing Science & Inspirations*. 2022. sv. 17, č. 1, s. 29–37. ISSN 1338-7944. Dostupné z: <https://msijournal.com/retail-products-sustainability-czech-consumers/>

JADERNÁ, Eva; VOLFOVÁ, Hana. Influence of Czech consumers' education level on preferences for sustainable retailers and products. *Marketing Science & Inspirations*. 2022. sv. 17, č. 2, s. 26–41. ISSN 1338-7944. Dostupné z: https://msijournal.com/wpcontent/uploads/2022/07/MSI_v17_iss2.pdf

JARVIE, Michelle E. *Brundtland Report*. Encyclopedia Britannica, 20 May. 2016, Online. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Brundtland-Report>. [citováno 2023-10-26]

JUDGE, Madeline, Georgia WARREN-MYERS a Angela PALADINO. Using the theory of planned behaviour to predict intentions to purchase sustainable housing. *Journal of Cleaner Production*, 2019, 215, pp. 259-267. ISSN 0959-6526. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.jclepro.2019.01.029.

KANIANSKA, Radoslava, Jana JAĎUĎOVÁ a Iveta MARKOVÁ. *Zelená ekonomika*. Banská Bystrica: Belianum, 2017. ISBN 978-80-557-1258-1

KILBOURNE, William; Pierre MCDONAGH a Andrea PROTHERO. Sustainable consumption and the quality of life: A macromarketing challenge to the dominant social paradigm. *Journal of macromarketing*, 1997, 17(1), pp. 4-24.

KLINEC, Ivan. *Rímsky klub, globálna problematika a globálna rezolutika*. In: Zborník z medzinárodnej konferencie Sustainability - Environment - Safety '2012, Bratislava 3. december 2012. Žilina: Strix. Edícia ESE-11, 2012, s. 95-130. ISBN 978-80-89281-84-8.

Ministerstvo dopravy SR. [online]. Ženevská charta OSN o udržateľnom bývaní. Dostupné z: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/medzinarodna-spolupraca/zenevska-charta-osn-o-udrzatelnom-byvani> [citováno 2023-10-30]

MOGHAYEDI, Alireza, Bankole AWUZIE, Temitope OMOTAYO, Karen LE JEUNE, Mark MASSYN, Christioan Okobi EKPO, Manfred BRAUNE a Paimaan BYRON. A critical success factor framework for implementing sustainable innovative and affordable housing: A systematic review and bibliometric analysis. *Buildings*, 2021, 11, p. 317. Dostupné z: DOI: 10.3390/buildings11080317

MOLDAN, Bedřich a Jana DLOUHA. *Konference Spojených národů o udržiteľném rozvoji (Rio+20)*. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Cesty k udržateľnejšej budúcnosti. Bratislava: Geografický ústav SAV a STUŽ/SR, 2011. s. 31-34. ISBN978-80-89580-01-9

OSN. *Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj*. Rezolúcia prijatá na Valnom zhromaždení 25. septembra 2015. Online. Dostupné z: <https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzatelny-rozvoj/sdgsdokument-sk-verzia-final.pdf> [citováno 2023-10-30]

OYETUNJI, Abiodun K., Benjamin I. OLULEYE, Michael A OLUKOLAJO. a Daniel W.M CHAN. Is green good: Unveiling the latent benefits of sustainable housing delivery. *Cities*, 2022, 129, 103809. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.cities.2022.103809

PŘIKRYLOVÁ, Jana; SAMEK, Karel; PICKOVÁ, Radka; JADERNÁ, Eva. Selected aspects of green behaviour of Czech consumers. *Marketing Science & Inspirations*. 2018. sv. XIII, č. 3, s. 2–10. ISSN 1338-7944. Dostupné z: https://www.mins.sk/wpcontent/uploads/2018/10/MSI_v13_iss3.pdf

SDSN and IEEP. The 2019 Europe Sustainable Development Report. Paris and Brussels: Sustainable Development Solutions Network and Institute for European Environmental Policy, 2019. Online. Dostupné z: <https://eu.boell.org/sites/default/files/2019-11/Europe%20Sustainable%20Development%20Report%202019.pdf> [citovano 2023-10-31]

SHEORAN, Monika a Divesh KUMAR. Benchmarking the barriers of sustainable consumer behaviour. *Social Responsibility Journal*, 2022, 18(1), pp. 19-42. Dostupné z: DOI: 10.1108/SRJ-05-2020-0203

SIMONOVÁ Štefánia. Tvorba a validácia nástroja pre meranie postojov k nakladaniu s odpadom v domácnostiach. Diplomová práca. Praha, 2018. [online]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/105374/120323006.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

STRUHALA, Karel a Milan OSTRÝ. Life-Cycle Assessment of a Rural Terraced House: A Struggle with Sustainability of Building Renovations. *Energies*. 2021, 14(9), 2472. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/en14092472>

TERLAU, Wiltrud a Darya HIRSCH. Sustainable consumption and the attitude-behaviour-gap phenomenon-causes and measurements towards a sustainable development. *Proceedings in Food System Dynamics*, 2015, 199-214.

Tichý, D., Kohout, M., Tittl, F, a Karabcová, Jak hodnotit udržitelnost bydlení? Metodická příručka po obce. Praha: Centrum kvality bydlení. 2020, s. 68. Dostupné z: <https://www.zdravamesta.cz/cz/publikace-detail?id=jrTzN7hn3Yyx6IRw&nazev=Jak%20hodnotit%20udr%C5%BEitelnost%20bydlen%C3%AD%20-%20Metodick%C3%A1%20p%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka%20pro%20obce>

UNECE, (2015) *Geneva UN Charter on Sustainable Housing*. (online). Available at: <https://unece.org/housing/charter>

UNECE. (2022). *Place and Life in the ECE - A Regional Action Plan 2030*. Available at: <https://unece.org/housing/regional-action-plan-2030>

UNHabitat. (2013). HSP/GC/24/2/Add.6 *Global Housing Strategy framework document*. Available at: <https://staging.unhabitat.org/list.asp?typeid=17&catid=744>

UNITED NATIONS. 2010. *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. [online]. Lisabon, 2010, 43 s. [cit. 2021-11-30].

Dostupné z: <https://www.google.com/search?q=united+nations+report+of+the+world+commission+on+environment+and+development+1987&ei=uwL7YbGpLMOgjgaEuYagAw&oeq=united+nations+report+of+the+world+co>

UNITED NATIONS. 2022. *United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20*. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20> [cit. 28.10.2023]

VERMA, Vivek Kumar a Bibhas CHANDRA. An application of theory of planned behavior to predict young Indian consumers' green hotel visit intention. *Journal of Cleaner Production*, 2018, 172, pp. 1152-1162. ISSN 0959-6526. Dostupné z: DOI:10.1016/j.jclepro.2017.10.047.

WINSTON, Nessa. Sustainable community development: Integrating social and environmental sustainability for sustainable housing and communities. *Sustainable Development*. 2022, 30(1), 191–202. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/sd.2238>

YADAV, Rambalak a Govind Swaroop PATHAK. Young consumers' intention towards buying green products in a developing nation: Extending the theory of planned behavior. *Journal of Cleaner Production*, 2016, **135**, pp. 732-739. ISSN 0959-6526. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.jclepro.2016.06.120.

ZRALEK Jolanta a Aleksandra BURGIEL Prospects for a Sustainable Future: Mapping Sustainable Behaviors According to Consumer Perceptions. *Review of Business*, 2020, **40**(1), pp. 35-50. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie,ip,url,cpid&custid=sklib3&db=bth&AN=141137614&lang=sk&site=eds-live>

ZRAŁEK, Jolanta. Sustainable Consumption in a Trap: Attitude-Behavior Gap and Its Rationalization. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia*, 2017, 51(2), pp. 281. ISSN 0459-9586. Dostępne z: DOI: 10.17951/h.2017.51.2.281

Zoznam obrázkov a tabuliek

Zoznam obrázkov

Obr. 1: Celkové výsledky výskumu o udržateľnom spotrebiteľskom správaní podľa CSBI z roku 2021	13
Obr. 2: Priemerná hodnota udržateľnosti spotrebiteľských návykov respondentov z ČR podľa sledovaných oblastí v % (výsledky CBDI pre ČR).....	14
Obr. 3: Najvýznamnejšie bariéry udržateľného správania českých spotrebiteľov v analyzovaných oblastiach (výsledky CBDI pre ČR).....	15
Obr. 4: Prehľad prepojenia medzi cieľmi udržateľného rozvoja a posudzovanie vplyvu spotreby na životné prostredie pomocou hodnotenia životného cyklu	22
Obr. 5: Spotrebná stopa na obyvateľa v EÚ a členských štátoch podľa oblastí spotreby (2018).	24
Obr. 6: Spotrebná stopa EÚ podľa jednotlivých oblastí spotreby v rokoch 2021 až 2010 v EÚ.....	25
Obr. 7: Príspevok jednotlivých etáp životného cyklu produktov spotrebného koša v oblasti bývania k spotrebnej stope.....	26
Obr. 8: Princípy udržateľného bývania	27
Obr. 9: Komparácia váženého skóre spotrebnej a výrobnéj stopy na obyvateľa v ČR a EÚ	39
Obr. 10: Komparácia váženého skóre spotrebnej stopy na obyvateľa v rámci krajín EU 27 v súhrne za obdobie rokov 2010 až 2021	40
Obr. 11: Komparácia produkcie komunálneho odpadu na obyvateľa v krajinách EU 27 v súhrne za obdobie rokov 2010 a 2021	41
Obr. 12: Komparácia produkcie komunálneho odpadu na obyvateľa v ČR s priemerom za EU.....	42
Obr. 13: Komparácia miery recyklácie komunálneho odpadu na obyvateľa v ČR s priemerom za EU.....	42
Obr. 14: Komparácia miery recyklácie komunálneho odpadu na obyvateľa v rámci krajín EU 27 v súhrne za obdobie rokov 2010 a 2021	43

Obr. 15: Obnoviteľné zdroje sladkej vody v krajinách EU v m ³ na 1 000 obyvateľov	
44	
Obr. 17: Komparácia spotreby vody v domácnostiach v krajinách Česko, Poľsko a Malta	45
Obr. 18: Komparácia spotreby vody v domácnostiach v m ³ na obyvateľa v krajinách EU	46
Obr. 19: Komparácia konečnej spotreby energie v domácnostiach na obyvateľa v rámci krajín EU 27 v súhrne za obdobie rokov 2010 a 2022	47
Obr. 20: Komparácia konečnej spotreby energie na obyvateľa v ČR s priemerom za EU	48
Obr. 21: Komparácia podielov obnoviteľnej energie na hrubej konečnej spotrebe energie s priemerom za EU.....	48
Obr. 22: Hodnotenie závažnosti problémov znečistenia ovzdušia a otepľovania (2018).....	53
Obr. 23: Hodnotenie vnímania ekologických riešení prezentovaných firmami (2018)	54
Obr. 24: Komparácia výsledkov dotazníkových šetrení 2018 a 2023 v oblasti triedenia odpadu.....	54
Obr. 25: Komparácia výsledkov dotazníkových šetrení 2018 a 2023 v oblasti tvorby odpadu z obalov	55
Obr. 26: Komparácia výsledkov dotazníkových šetrení 2018 a 2023 v oblasti využívania energie a vody	55
Obr. 27: Hodnotenie využívania prvkov smart domácnosti umožňujúcich šetrenie energie	56
Obr. 28: Hodnotenie využívania nákupu z druhej ruky	57
Obr. 29: Hodnotenie správania respondentov v súvislosti s plytvaním energiami, vodou a jedlom	58

Zoznam tabuliek

Tab. 1: Opatrenia na zabezpečenie princípu Ochrana životného prostredia a navrhované indikátory	28
Tab. 2: Opatrenia na zabezpečenie princípu Ekonomická efektívnosť a navrhované indikátory	30
Tab. 3: Opatrenia na zabezpečenie princípu Sociálne začlenenie a participácia a navrhované indikátory	32
Tab. 4: Opatrenia na zabezpečenie princípu Kultúrna primeranosť a navrhované indikátory	34
Tab. 5: Vymedzenie pojmu udržateľné bývanie v zmysle dokumentu Ženevská charta OSN.....	35
Tab. 6: Sumarizácia ukazovateľov pre hodnotenie spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania	38
Obr. 16: Komparácia Indexu využívania vody (WEI+) v ČR s priemerom za EU	45
Tab. 7: Vyhodnotenie vybraných analyzovaných ukazovateľov spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR a v ostatných krajinách EÚ	49
Tab. 8: Štruktúra respondentov dotazníkového šetrenia 2018	52
Tab. 9: Štruktúra respondentov dotazníkového šetrenia 2023	52
Tab. 10: Vyhodnotenie vybraných analyzovaných ukazovateľov spotrebiteľského správania v oblasti udržateľného bývania v ČR a v ostatných krajinách EÚ a výsledkov prieskumov	59

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

AUTOR	Bc. Martin Rybár		
STUDIJNÍ PROGRAM/OBOR/SPECIALIZACE	Mezinárodní Marketing		
NÁZEV PRÁCE	Udržitelné chování českých spotřebitelů v oblasti bydlení		
VEDOUCÍ PRÁCE	doc. Ing. Pavel Štrach, Ph.D. et Ph.D.		
KATEDRA	KMM - Katedra marketingu a managementu	ROK ODEVZDÁNÍ	2024
POČET STRAN	79		
POČET OBRÁZKŮ	29		
POČET TABULEK	10		
POČET PŘÍLOH	0		
STRUČNÝ POPIS	<p>Rozvoj konceptu udržitelnosti nasmeroval viac pozornosti na udržateľnú spotrebu, čo viedlo v polovici 90. rokov aj k intenzívnejšiemu skúmaniu rôznych prejavov udržateľnej spotreby v spotrebiteľskom správaní. Hlavným cieľom práce je na základe literárnej a časopiseckej rešerše identifikovať najdôležitejšie aspekty udržateľného správania spotrebiteľov v oblasti bývania. Následne sumarizovať výsledky dotazníkových šetrení, realizovaných v rámci projektov SGS v uplynulých šiestich rokoch a navrhnúť témy budúceho výskumu o udržateľnom správaní spotrebiteľov v oblasti bývania. V práci boli identifikované dimenzie a princípy udržateľného bývania. Priradené a analyzované objektívne ukazovatele. Vybrané a analyzované dotazníkové šetrenia. Následne boli navrhnuté témy budúcich prieskumov o udržateľnom správaní spotrebiteľov v oblasti bývania vo všetkých štyroch dimenziách.</p>		
KLÍČOVÁ SLOVA	Udržateľné správanie spotrebiteľov, udržateľné bývanie, princípy udržateľného bývania		

ANNOTATION

AUTHOR	Bc. Martin Rybár		
FIELD	International Marketing		
THESIS TITLE	Sustainable Behaviour of Czech Consumers in Housing		
SUPERVISOR	doc. Ing. Pavel Štrach, Ph.D. et Ph.D.		
DEPARTMENT	KMM - Department of Marketing and Management	YEAR	2024
NUMBER OF PAGES			
	79		
NUMBER OF PICTURES			
	29		
NUMBER OF TABLES			
	10		
NUMBER OF APPENDICES			
	0		
SUMMARY	<p>The development of the concept of sustainability directed more attention to sustainable consumption, which led in the mid-1990s to a more intensive investigation of various manifestations of sustainable consumption in consumer behaviour. The main goal of the work is to identify the most important aspects of sustainable behaviour of consumers in the field of housing based on literary and magazine research. Subsequently, to summarize the results of questionnaire surveys, carried out as part of SGS projects in the past 6 years, and to propose topics for future research on the sustainable behaviour of consumers in the field of housing. Dimensions and principles of sustainable housing were identified in the thesis. Assigned and analysed objective indicators. Selected and analysed questionnaire surveys. Subsequently, the themes of future surveys on sustainable consumer behaviour in housing in all four dimensions were proposed.</p>		
KEY WORDS	Sustainable consumer behaviour, sustainable housing, principles of sustainable housing		